

Täysistunto

Keskiviikko 18.9.2024 klo 14.00—19.09

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 19.09.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Tarja Filatov (14.00—15.00 ja 16.31—19.00) ja puhemies Jussi Halla-aho (15.00—16.31 ja 19.00—19.09).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Pääministerin ilmoitus valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisesta suunnitelmasta

Pääministerin ilmoitus PI 2/2024 vp

Keskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Päiväjärjestyksen 2. asiana on pääministerin ilmoitus valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisesta suunnitelmasta.

Pääministeri Petteri Orpon kymmenen minuutin puheenvuoron jälkeen voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Vastauspuheenvuorot varataan täysistunnossa V-painikkeella. Keskustelulle varataan aikaa noin puolitoista tuntia. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.00 Pääministeri Petteri Orpo (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Suomen menestys nojaa kasvuun. Ilman kasvua ei synny työtä ja työpaikkoja, joita Suomi kipeästi kaipaa. Ilman työtä ja verotuloja emme voi huolehtia hyvinvointiyhteiskunnan palveluista: hoivasta ja hoidosta, koulutuksesta ja turvallisuudesta.

No, kasvu ei synny itsestään. Se syntyy uudesta tutkimustiedosta, osaavien ja ajattelevien ihmisten yhteistyöstä tai uusista keksinnöistä. Kasvu tarvitsee hedelmällisen maaperän, jossa uudet ajatukset saavat tilaa ja keksinnöt voivat syntyä.

Hallituksen politiikka on talousvastuun, kasvun ja kilpailukyvyn politiikkaa. Tiukassakin taloustilanteessa pidämme kiinni lupauksestamme: me panostamme osaamiseen, tutkimukseen ja innovaatioihin. Suomalaisessa tutkimus- ja innovaatiopolitiikassa on tehty merkittäviä ratkaisuja viime vuosina. Yksi merkittävimmistä on ollut, että kaikki eduskun-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

taryhmät ovat sitoutuneet tutkimus- ja kehittämismenojen neljän prosentin tavoitteeseen. Kiitän puolueita tästä tärkeästä sitoumuksesta. Parlamentaarinen tk-työ asetti lähtökohdat myös nyt tehtävälle tutkimus- ja kehityspolitiikalle.

Hallitus toteuttaa valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen kasvattamista tavalla, jolla neljän prosentin tavoitteeseen päästään parlamentaarisen sovun ja tk-rahoituslain reunaehdojen mukaisesti. Hallituksen ensimmäisen vuoden aikana olemme tehneet uusia rahoituspäätöksiä jo yli puolen miljardin euron edestä. Pelkästään ensi vuonna rahoitus kasvaa 280 miljoonalla. Tämä on arvovalinta. Teemme historiallisia investointeja tutkijakoulutukseen, huipputason perustutkimukseen, uusiin tutkimusinfrastruktuureihin, lääketieteen kliiniseen tutkimukseen, metsätalouteen ja moniin, moniin muihin Suomen kasvun, hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn kannalta tärkeisiin kohteisiin.

Tänään käsiteltävässä tk-rahoituksen monivuotisessa suunnitelmassa on asetettu strategiset suuntaviivat tulevien vuosien politiikalle ja määritetty rahoituksen käytön peruslinjat. Tk-rahoitusta on kohdennettava niin, että sillä saavutetaan tavoitellut positiiviset vaikutukset osaamiseen, tuottavuuteen ja kilpailukykyyn. Yksityisiä ja julkisia toimijoita on saatava ennakkoluulottomaan yhteistyöhön. Julkisen rahoituksen on vivutettava liikkeelle yksityisiä investointeja, sillä jotta neljän prosentin tavoite voidaan saavuttaa, on yksityisen sektorin investoitava tuplatan valtioon nähden.

Tk-rahoituksella on saatava aikaan tuloksia. Rahoitusta kohdistetaan tiukoin kriteerein ja vaikuttaviin kohteisiin. Painopiste on kilpailussa rahoituksessa. Se tarkoittaa, että saadakseen rahoitusta täytyy jo hakuvaiheessa osoittaa toiminnan korkeaa tasoa ja vaikuttavuutta. Tk-rahoituslain mukaisesti rahoituksen käyttöä seurataan ja sen on mentävä lyhentämättömänä siihen, mihin se on tarkoitettu. Emme voi rahoittaa sellaista, mitä tehtäisiin jo muutenkin.

Arvoisa puhemies! Finland är ett litet land med en åldrande befolkning. Vi har inte obegränsade möjligheter till framgång. Den ökande FoU-finansieringen är dock ett löfte om att vi i detta land stöder kreativitet, spetskompetens, uppfinningsrikedom och företagsamhet.

Vapaa tiede on siitä äärettömän hieno asia, että me emme tänään vielä tiedä, mihin kaikkeen ihmiskuntana kykenemme vuosikymmenen päästä. Tieteen avulla ratkaisemme maailman viheliäisiä ongelmia ilmastonmuutoksesta globaaleihin pandemioihin. Uudet tiedelähtöiset keksinnöt muuttuvat parhaimmillaan maailmaa muuttaviksi kaupallisiksi innovaatioiksi ja vahvistavat yhteiskuntamme rahoituspohjaa samalla. Siksi pidän erittäin tärkeänä sitä, että elinkeinoelämä on niin vahvasti sitoutunut parlamentaarisesti sovittuihin tavoitteisiin. Teknologiateollisuuden 57 jäsenyritystä sitoutui lisäämään tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopanostuksiaan Suomessa. Uutta rahaa on siis liikkeellä paljon, ja eri kokoisten yritysten on syytä myöskin hakea sitä aktiivisesti. Hyville ideoille on nyt kysyntää ja tilausta.

Tuoreen Sitran yrityskyselyn mukaan tk-lisärahoitus kannustaa lisäämään merkittävästi tutkimus- ja kehityspanoksia erityisesti pienissä yrityksissä. Myös voimakkaasti kasvuhakuiset yritykset ilmoittivat keskimääräistä useammin, että lisärahoitus kannustaa kasvattamaan heidän omia tk-panoksiaan. Nämä viestit ovat erittäin rohkaisevia.

Puhemies! Tänään käsiteltävässä tutkimus- ja kehittämisrahoituksen monivuotisessa suunnitelmassa linjataan, että rahoituksella tuetaan yritysten ja tutkimusorganisaatioiden kunnianhimoisen tk-toiminnan lisäämistä, tk-osaamisen vahvistumista ja tk-osaajien mää-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

rän kasvua ja kansainvälistä tk-yhteistyötä. [Oikealta: Viisasta!] Suunnitelmassa on myös tunnistettu kohtia, joissa emme ole vielä riittävän hyviä. Niitäkin siis on.

Yritysten tk-toiminta on vielä keskittynyt aivan liian harvoille. Myöskin yhteistyö yritysten ja esimerkiksi korkeakoulujen välillä on liian vähäistä ja liian kapea-alaista. Yritykset panostavat liian vähän täysin uusien ja markkinoita muuttavien innovaatioiden kehittämiseen. Jotta nämä luvut saadaan kasvuun, tarvitaan yritysten, korkeakoulujen ja tutkimusorganisaatioiden yhteisponnistuksia.

Budjettiriihessä päätimme uudesta rahoituksesta, jonka tavoitteena on lisätä yritysyhteistyötä hyvinvointialueiden ja yliopistosairaaloiden tk-toiminnassa. [Oikealta: Hyvä niin!] Tämä on vain yksi esimerkki siitä, kuinka voimme saavuttaa keksintöjen ja tutkimuksen avulla korkeampaa tuottavuutta ja tässä tapauksessa myös parempaa terveydenhoitoa.

Tutkimus- ja kehitystoiminnan vahvistaminen on myös huoltovarmuuskysymys. Geopoliittiset jännitteet ja kiristynvä kilpailu kriittisissä teknologioissa tarkoittavat, että puolustus- ja turvallisuussektorin tk-toiminnan vahvistamiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. [Oikealta: Oikein!]

Hallitus on tehnyt merkittäviä valintoja siinä, että panostamme aikamme merkittävimpiin teknologioihin, kuten kvanttitekologiaan, suurteholaskentaan, tekoälyyn ja mikroelektroniikkaan. Suomi on näillä aloilla globaalisti kokoaan paljon suurempi maa. Meidän osaamista arvostetaan maailmalla. Tartutaan tähän.

Puhemies! Rahoituksen kasvattaminen ei ole itseisarvo — vaan se, mitä sillä rahalla saadaan aikaiseksi. Pelkkä poliittinen tahto ja valtion rahoituspäätökset eivät riitä. Nyt on se kuuluisa näytön paikka. Yksityiset investoinnit on saatava liikkeelle, ja jo rahoitettujen hankkeiden on osoitettava vaikuttavuutensa. Tohtorit on koulutettava, ja supertietokone Lumi Kajaanissa on päivitettävä. Kasvatat myöntövaltuudet Suomen Akatemiassa ja Business Finlandissa on saatava täysimääräisesti tehokkaaseen ja laadukkaaseen käyttöön.

Me teemme nämä investoinnit, jotta taloutemme olisi pitkällä aikavälillä kestävällä pohjalla ja jotta suomalaisilla olisi hyvinvoinnin edellytykset myöskin tulevaisuudessa. Me teemme työtä, jotta vientimme vetäisi ja olisimme paremmassa turvassa.

Finland är fortfarande känd ute i världen som ett toppland för kompetens och utbildning. Jag vill tro på att våra företag och offentliga forskningsorganisationer har ännu större potential att klara sig inte bara i hemlandet utan också i den internationella konkurrensen.

Arvoisa puhemies! Hallitus panostaa tällä vaalikaudella tutkimukseen, kehittämiseen ja innovaatioihin yhteensä miljardi euroa. Tk-politiikka on vaikuttavaa ja vastuullista kasvupolitiikkaa — siis sitä, mitä monet ovat tässä salissa peräänkuuluttaneet aivan oikein. Me teemme määrätietoisesti toimia, jotta talous Suomessa kääntyisi kasvuun, yritykset menestyisivät ja tutkijamme pääsisivät maailman kirkkaimpaan kärkeen. Siihen suunnitelmallinen ja vaikuttava tk-toiminta on välttämätön avain.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset pääministerille. — Nyt siis pyydän niitä edustajia, jotka haluavat osallistua keskusteluun, painamaan V-painiketta ja nousemaan seisomaan. Puheenvuorot ovat minuutin mittaisia. — Edustaja Haatainen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

14.10 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos pääministerille tästä ilmoituksesta ja että saamme tästä tärkeästä aiheesta keskustella.

Tki-rahoituksen pitkäjänteisyys on aivan olennaista, ja edellisen hallituksen aikana sovittiin parlamentaarisesti yhdessä, että tki-rahoitusta lähdetään voimallisesti nostamaan niin, että päästään tähän neljän prosentin tavoitteeseen. Suomi on aina pärjännyt osaamisella, ja siihen meidän on tulevaisuudessakin luotettava ja kaikki paukut myös laitettava.

Haluaisin korostaa tämän tki:n yhteydessä myös tätä puolta, joka usein unohtuu, että on myös huolehdittava siitä, että myös meidän yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitus on vahvoissa kantimissa, koska siellä syntyy se osaaminen, siellä syntyvät ne osaajat.

Toinen, mistä pitää erityisesti pitää huolta, on se, että meillä on myös osaajia, koska me emme omin voimin tule Suomessa pärjäämään. Siitä syystä Suomen kansainvälinen houkuttelevuus on tärkeää ja siihen pitää myös satsata, että me saamme tänne kansainvälisiä osaajia, jotka myös tuovat [Puhemies koputtaa] paljon sellaista, mitä me emme yksin pysty saamaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Puisto.

14.11 Sakari Puisto ps (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, puhemies! Tämä tutkimus- ja kehitysinnovaatiokeskustelu on mitä ajankohtaisinta nyt eikä vähiten sen takia, että nyt tapahtuu paljon ja nopeasti useillakin erilaisilla murrosalueilla teknologiassa. Mainittiin avauspuheenvuorossa muun muassa tekoäly ja kvantti, ja vaikka Euroopassa on paljonkin huolta siitä, että me ollaan jääty jälkeen — syystäkin, on ollut huolta esimerkiksi Kiinasta ja Yhdysvalloista — niin on jo melkein kohtalon oikku, että Suomessa meillä on hyvinkin vahvoja kärkeosaamisia näillä aloilla. Me ollaan tehty esimerkiksi kylmäfysiikassa vuosikymmeniä, puolijohdeteknologiassa, erilaisissa pinnoitteissa, fotonikassa, merkittävää tutkimusta, ja nyt sitten monilla eri alueilla tämän tulokset näkyvät. On paljon muutakin, esimerkiksi lääketieteellisen tekniikan, kuvantamisen, menetelmät, jotka joskus vähän unohtuivatkin tästä keskustelusta.

On hyvä, että tämä rahoitus on saatu pitkäjänteisesti nyt sovittua, ja nyt on aika kiinnittää entistä vahvemmin huomiota siihen, että on strategista otetta. Sen takia kysyn pääministeriltä: Mitä tutkimus- ja innovaationeuvostolle kuuluu? Mitä siellä on agendalla näinä kuukausina?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lintilä.

14.12 Mika Lintilä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eilen tässä salissa käytiin keskustelu tekoälystä, ja tämä on oikeastaan jatkumoa siihen, koska nämä menevät hyvin paljon käsi kädessä. Meidän Suomen haaste on tuottavuuden kasvattaminen niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla.

Sinäällänsä tämä on jatkumoa viime kaudella liikkeelle laitettuun tki-panostuksen neljään prosenttiin nostamiseen. Tärkeää nyt on tietysti se, että julkinen puoli hoitaa oman tehtävänsä, mutta sen pitäisi myös rohkaista yksityistä puolta sitten rahoitukseen mukaan.

Se, mikä tässä on selkeästi nyt nousemassa suurimmaksi ongelmaksi, on meillä tk-osaajien pula. Me emme ole saaneet siinä määrin osaajia, ja se ongelma tulee vielä entisestään

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

korostumaan. Elinikäisen oppimisen kautta ei ehkä tällä hetkellä tietyistä leikkauksista johtuen saada sitä osaamista, mitä me tarvitaan.

Toisaalta me voidaan kysyä myös sitä, ovatko tki-panostukset menneet oikeisiin kohtiin. Meidän pitäisi pystyä valitsemaan niitä kohtia, joissa me pystytään ylittämään kuolemankuilu ja tekemään niitä merkittäviä panostuksia, joilla on tämän maan bkt:n kasvuun todellista merkitystä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Talvitie.

14.14 Mari-Leena Talvitie kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi menestyy vain osaamisella ja innovaatioilla, ja siinä tutkimuksella ja tieteellä on aivan ratkaiseva merkitys. Se on myös polku sille, millä me saamme lisää työpaikkoja, lisää vientieuroja ja veroeuroja. Samalla se on myös keino uudistaa meidän yhteiskuntaa ja ennen kaikkea luoda ja tukea ihmisen hyvinvointia.

On hienoa, että me suunnataan vähäisestä taloudellisesta liikkumavarasta tutkimukseen ja kehitykseen niin merkittävä panostus. Olin viime kaudella molemmissa näissä parlamentaarisisa tki-työryhmissä ja nyt toimin parlamentaarisen tki-seurantaryhmän puheenjohtajana. On hienoa, että Orpon hallitus toteuttaa näitten yhteisten linjausten mukaisia miljardipanostuksia tki-rahoitukseen, kuten pääministerikin toi tuossa esiin. Mutta tämän julkisen lisärahoituksen rinnalla yhtä ratkaisevaa on yksityisen tk-toiminnan rahoitus ja siten myöskin riittävän osaajamäärän varmistaminen. Tohtoripilotit ja lisäaloituspaikat ovat tärkeitä, jotta varmistetaan, että yhteiskunta todellakin hyötyy näistä lisäresursseista. Oleellista on myös vahvistaa tk-toimijoiden yhteistyötä ja kotiuttaa EU:n tki-rahoitusta aiempaa paremmin. [Puhemies koputtaa] Nyt on aika tehdä näissä asioissa yhdessä töitä näitten yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohikoski.

14.15 Pia Lohikoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedepolitiikka on Suomen tulevaisuuden ytimessä, ja siksi päätimme viime kaudella yhdessä nostaa tki-menot neljään prosenttiin bkt:sta. Parlamentaarinen tki-ryhmä, tai itse asiassa molemmat, joissa olin, kuten edustaja Talvitie, linjasi loppuraportissaan selkeästi, että yliopistojen perusrahoituksen vahvistaminen on tärkeää. Valitettavasti hallituksen suunnitelma ei heijasta tätä yhdessä sovittua linjausta, vaan suunnitelma painottaa liikaa yrityksille suunnattuja tki-tukia ja jättää yliopistojen perusrahoituksen liian vähälle huomiolle. Perusrahoituksen riittävä taso ja vakaus turvaavat tieteellisen toiminnan edellytyksiä, ja tämä on se pohja, jolta myös yritykset voivat aikanaan ammentaa.

Vasemmistoliitto korostaa tieteen ja tutkimuksen riittävän suurta osuutta nousevissa tki-panostuksissa, ja vaadimme suoraan yliopistoille ja korkeakouluille perustutkimukseen kohdistuvan rahoituksen suhteellisen osuuden kasvattamista.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Löfström.

14.16 Mats Löfström r (vastauspuheenvuoro): Ärade fru talman! Vårt näringsliv och våra företag ska väga lita på att vi skapar en god miljö för dem att verka i och att det lönar

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

sig att vara verksam och investera i Finland. Därför är regeringens satsning en mycket viktig signal. Det är en historisk och nödvändig satsning.

Arvoisa rouva puhemies! Kiitos pääministerille tki-rahoituksesta. Tämä satsaus on erittäin tärkeä.

Sitran kesällä julkaisemassa selvityksessä, jossa Suomen investointikykyä verrataan Ruotsiin, todetaan, että Ruotsi on onnistunut suuntaamaan talouden resurssit korkeamman tuottavuuden toimiin ja siellä tehdään paljon aineettomia investointeja. Ruotsissa yritysten tekemien investointien osuus bkt:stä oli keskimäärin 20 prosenttia, kun Suomessa se taas oli 12 prosenttia. Se on suuri ero.

Kun mietimme tuotekehitystä, siihen kuuluu myös markkinoille saattaminen — siinäkin ruotsalaiset ovat todella hyviä. Kysyn, arvoisa pääministeri Orpo, millä tavalla voisimme täällä Suomessa ottaa oppia Ruotsista ja miten varmistamme, että ne uudet toimijat, joilla on bisnesideoita, pystyvät toteuttamaan niitä ja kasvattamaan toimintaansa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Poutala.

14.18 Mika Poutala kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on erittäin ajankohtainen keskustelu eilisen tekoälykeskustelun perään, aivan niin kuin edustaja Lintilä totesi. Kiitos pääministerille vielä hyvästä esittelystä.

Suomalaiset innovaatiot ksytilolista sykemittariin ja tekstiviestistä jäänmurtajiin ovat kukin vuorollaan tuoneet Suomelle vientituloja ja mainetta maailmalla. Myös luovat ideat Suomi-designista Angry Birdsiin ovat tärkeä osa vientiä ja Suomi-kuvaa.

Siinä, missä tieteen tekeminen ja innovaatioiden syntyminen edellyttävät aina luovaa ajattelua, on hyvä, että nyt lausuntokierroksella oleva luonnos kulttuuripoliittiseksi selonteoksi myös huomioi luovien alojen toimijat osana tki-rahoitusta. Myös syksyn budjettiriihen päätös yhdeksän miljoonan euron lisäpanostuksesta luovien alojen tki-toimintaan on askel sitä kohti, että Suomi jatkossakin menestyy luovilla ideoillaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinonen.

14.19 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me tarvitsemme Suomeen ehdottomasti lisää kasvua. Olemme vaikeassa taloustilanteessa, ja vain kasvulla tämä maa tästäkin selviää. 90-luvun lamassa maamme oli katkeamaisillaan. Kaikesta jouduttiin leikkaamaan, paitsi panostuksista tieteeseen ja tutkimukseen. Se oli silloin rohkea teko, ja se kantoi hedelmää. Nokia oli tästä yksi merkittävä esimerkki ja veturi, [Aki Lindén: Ja Paavo Lipponen!] ja siitä pääsi Suomi pitkälti hyötymään.

Tällä vuosikymmenellä puolustusteollisuus voisi hyvin olla yksi tällainen tulevaisuuden juttu. Tämä vaatii kuitenkin rohkeita ratkaisuja mutta myös valtion sitoutumista, ja itse asiassa kannustaisin hallitusta olemaan tässä aktiivinen. Vain sillä, että valtio on aktiivinen kumppani ja myös tilaaja puolustusteollisuuden hankkeissa, näihin saadaan merkittävästi lisää työpaikkoja.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Vähämäki.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

14.20 Ville Vähämäki ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, kunnioitettu puhemies! Tämä tki-panostushan on eduskunnan yhteinen sopimus, ja valtion osuus siitä on tietty. Valtio tulee panostamaan tulevina vuosina noin 280 miljoonaa vuosittain aina lisää. Mutta totta kai yksityinen puolikin täytyy saada jollain lailla mukaan, ja toivottavasti lähdetään yksityisellä puolella myöskin tukemaan tki-panostuksia voimakkaasti jatkossa.

Jotta saavutettaisiin sitä, mitä tässäkin on aikaisemmissa puheissa esitetty, tuottavuuden kasvua, täytyisi ennen kaikkea pystyä niitä innovaatioita ottamaan yhteiskunnallisesti käyttöön. Ei se vielä, että tutkitaan ja kehitetään, vaan täytyy myös innovoida ja adaptoida niitä käyttöön.

Maaailma juoksee tällä hetkellä todella nopeasti eteenpäin. Vuonna 2018 tulevaisuusvaliokunta teki julkaisun ”Suomen sata uutta mahdollisuutta”. Tunnistettiin liikenteen automatisaatio ja työnteon muuttuminen keskeisiksi asioiksi, mitkä tulevat muuttumaan, ja huomattiin myöskin tekoälyn ja laskentatehon vaikutukset. [Puhemies koputtaa] Nämä tekijät ovat niitä, mitkä ovat tällä hetkellä meidän elämään isosti vaikuttavia tekijöitä, ja uusia tulee jatkuvasti lisää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eloranta.

14.21 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan yliopistojen perusrahoitus muodostaa vakan pohjan koko suomalaiselle tieteelle ja tutkimukselle. Ilman perusrahoituksen tason turvaamista ei synny sitä tutkimusta, jota soveltavampi tutkimus, yritysyritystyö ja innovaatiotoiminta voisivat hyödyntää. Tarvitaan rahoitusta, jolla palkataan huippuosajia pysyviin työsuhteisiin, jolla ylläpidetään tutkimusinfrastruktuuria ja jolla yliopistot voivat huolehtia omarahoitusosuuksistaan silloin, kun ulkoisen rahoituksen määrä kasvaa. Riittävä perusrahoitus on todellakin edellytys tki-työn pitkäjänteisyydelle.

T&k-rahoitus suunnitelmassa tämä kaikki sanotaan varsin selvästi, mutta hallitus ei ole vielä kehysneuvotteluissa eikä budjettiriihessään tehnyt asiasta päätöksiä eikä ole ohjannut korkeakoulujen perusrahoitukseen lisäresursseja t&k-lisärahoituksesta. Milloin ja millä tavalla hallitus aikoo tämän hoitaa, sillä on aivan välttämätöntä, että yliopistojen perusrahoitusta parannetaan ja varmistetaan niiden toimintaedellytykset tässä tki-toiminnan tarpeisiin vastaamisessa?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kosonen.

14.23 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Iso kiitos pääministerille ja hallitukselle siitä, että olette edistäneet tätä viime kaudella parlamentaarisesti sovittua tki-nostoa sinne neljään prosenttiin bkt:sta Suomen tasolla, ja uutta rahaa tutkimukseen ja kehitykseen on nyt todella saatavilla.

Meillä on kuitenkin Suomessa suvantokohtia tässä tk-kentässä, esimerkiksi juuri se, minkä pääministerikin mainitsi, eli yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välinen yritysyritystyö. Sitä voisi lisätä, ja tänne myös täytyy saada lisää osajia, nimenomaan kansainvälisiä huippuosajia, koska ne osajat ovat niin tutkimuksessa kuin sitten yritysyrityselämässä niitä, joiden kautta sitten nämä tuotteet tulevat todeksi. Me ollaan todella hyviä täällä Suomessa tutkimaan ja keksimään, mutta länsinaapureihin verrattuna nimenomaan se skaaus, tuoteistus ja yleensä se markkinoille pääsy ovat Suomessa olleet suurempi ongelma.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Kysynkin pääministeri Orpolta: miten hallitus todella satsaa siihen, että nämä tutkimus- ja kehityspanostukset sitten todella [Puhemies koputtaa] tulevat ratkaisemaan maailman viheliäisimpiä ongelmia?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

14.24 **Mia Laiho kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Korkeatasoinen osaaminen ja tki-toiminta ovat Suomen kilpailukyvyyn, tuottavuuden, kasvun ja hyvinvoinnin pohja. Onkin hienoa nyt, että hallitus panostaa kestävään talouskasvuun noin miljardin euron lisäinvestoinneilla korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden sekä yritysten t&k-toimintaan. Kuten täällä jo on tullutkin esille, päästään yhä lähemmäksi sitä neljän prosentin tki-panostusta bruttokansantuotteesta — tärkeä askel siihen.

Suomen tämänhetkinen ehkä tietynlainen haaste on se, miten me saadaan kasvua Suomeen ja yritykset houkutteleviksi yrityksille ja sitä kautta myös työntekijöille, ja siihen nämäkin panostukset ovat tärkeä osa.

Kysyisinkin pääministeriltä eilisen Virkkusen komissaariesityksen perusteella, millä tavalla me voitaisiin sitä kautta parantaa myös teknologian osalta niitten innovaatioiden saamista Suomeen, ja myös ministeri Multalalta tohtoripilotin tilanteesta, missä mennään.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eerola.

14.25 **Juho Eerola ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos tosiaan pääministerille tästä ilmoituksesta. On erittäin hienoa, että hallitus ymmärtää, kuinka kasvu tapahtuu pääasiallisesti yksityisellä sektorilla, jolloin hallituksen tehtävänä on luoda toimintaympäristöstä tällaista kasvua mahdollistavaa, muun muassa näitä lupaprosesseja, luvitusprosesseja, sujuvoittamalla, kuten se nyt tekee. Muutenkin koko tämä hallituksen ohjelma on kasvua, työtä ja yrittämistä edistävä ja mahdollistava.

Tässä maassa ihan liian usein kasvua tarkastellaan ihan liian lyhyellä aikajänteellä. Kun hallitus tavoittelee keskipitkällä aikavälillä sataatuhatta uutta työpaikkaa, niin sitten tässäkin salissa aika usein meitä syytetään siitä, että nyt on 40 000 työtöntä enemmän kuin kauden alussa. Kyse on kuitenkin suhdanneluontoisesta vajauksesta, joka ei välttämättä liity hallituksen toimiin, jonka toki fiksuimmat sitten ymmärtävät. Hallituksen nyt tekemät toimet ovat sellaisia, jotka näkyvät tulevaisuudessa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Harakka.

14.27 **Timo Harakka sd** (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu rouva puhemies! Kiitos pääministerille tärkeästä tiedonannosta. Oli hyvä kuulla myöskin kiitokset eduskunnalle, jonka työryhmä edustaja Mäkysen johdolla viitoitti sen polun neljän prosentin bkt-osuudesta tutkimukseen ja kehitykseen. Jotta tämä iso summa turvattaisiin, niin sehän lukittiin lakiin. Siksi en toivo, että hallitus esittää nämä panostukset omana saavutuksenaan, koska ei ollut oikeastaan vaihtoehtoa eikä tästä voitu leikata, toisin kuin Yhdysvalloissa valitettavasti kävi. [Sinuhe Wallinheimo: Lakikin voi muuttua!] Tämä panostushan on meidän kaikkien yhteinen ylpeyden aihe.

Pääministeri mainitsi kriittiset teknologiat, tekoälyn, kvantin ja 6G-yhteydet, joissa Suomi on maailman kärjessä. Nämä ovat myös eduskunnan tekemät korostukset Suomen EU-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

vaikuttamiseen, ja luotamme siihen, että myöskin teknologiakomissiarimme saa vaikutusta aikaan.

Tästä kansainvälisestä huomiosta kertoo, että yhdysvaltalaiset ehdottivat Naton tekoäly- ja kvanttiosaamiskeskusta Suomeen, mikä vahvistaisi entisestään huipputeknologioiden ekosysteemiämme. Vähän hämmästyin, kun puolustusministeri Häkkänen torjui tämän ehdotuksen, joten kysyn pääministeriltä, voisiko tätä asiaa tarkastella vielä uudestaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkonen.

14.28 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia, pääministeri ja koko hallitus, tästä todellakin viime vaalikaudella parlamentaarisesti sovitun tki-panostusten kasvattamisohjelman toimeenpanosta. Tällaista ylivaalikautista yhteistä tavoiteasetantaa Suomi tarvitsisi myös esimerkiksi talouden osalta, varsinkin julkisen talouden osalta.

No, nyt hallitus on lähtenyt tätä toimeenpanemaan tässä edellä kuvatulla tavalla. Pakko sanoa, että mielestäni tämä tohtoripilotti ja sen toimeenpano ei ollut erityisen onnistunut. Nythän tämä tapa, miten tämä hallituksen hyvä tavoite, tuhat uutta tki-kyvykästä tohtoria Suomeen, toimeenpantiin, oli se, että nämä aloituspaikat jakautuivat eri koulutusalojen välillä hiukan kyseenalaisella tavalla. Itse en pidä mielekkäänä sitä, että esimerkiksi energia-alan tutkimukseen tai cleantechiin ei tullut yhtään tohtorinkoulutuspaikkaa, mutta sen sijaan esimerkiksi syöpätutkimukseen — joka on kyllä hyvin tärkeä ala, niin kuin tiedämme — tuli 150 tohtorinkoulutuspaikkaa. Eli tämä tapa, millä hallitus tämän nyt toimeenpani, ei mielestäni ollut onnistunut. Nyt olisikin tärkeää varmistaa, että sitten ne valmistuvat tohtorit todellakin integroituvat myös suomalaisiin yrityksiin ja tähän varsinaiseen tki-toimintaan myös valmistumisensa jälkeen, eivätkä lähde ulkomaille.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Päivärinta.

14.29 Susanne Päivärinta kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi todellakin tarvitsee kipeästi talouskasvua. Sitä ei ole tässä maassa nähty 16 vuoteen. Me todellakin tarvitsemme uusia innovaatioita ja uutta puhuria Suomen talouden purjeisiin, sillä ilman korkeaa osaamista ja uusia, kestäväää kasvua vauhdittavia vientituotteita ja palveluita eväät meidän hyvinvointimme ja turvallisuutemme rahoittamiseksi on kuulkaa äkkiä syöty. Ei pelkästään sopeuttamalla tätä maata laiteta kuntoon. Siitä olemme varmasti kaikki samaa mieltä.

Tästä on kysymys, kun Orpon hallitus nyt vauhdittaa talouskasvua miljardin — siis miljardin — lisäinvestoinneilla korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden sekä yritysten tk-toimintaan. Kiitän pääministeriä tästä, ja selonteosta. Tämä on historiallista ja hienoa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Strandman.

14.30 Jaana Strandman ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tutkimuksella, kehittämisellä ja innovaatioilla tulee olla Suomen kasvua vahvasti edistävä, tehokas ja tuottava vaikutus. Hallitus panostaa monin merkittävin tavoin kasvuun, ja kasvun aikaansaamisessa tki-toimilla on tärkeä rooli. Hallituksen yhden miljardin panostus tki-toimintaan on merkittävä. Oleellista on vahvistaa myös osaajien pysyvyyttä maassamme. Eri-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

tyisesti rahoitusta tulee kohdentua pienyrityksille. Hallituksen satsaaman rahoituksen vai-
kuttavuuden ja tuloksellisuuden tulee olla näkyvää ja tuottavaa. Valtion tki-panostuksia tu-
lee tiivistää ja tarkentaa Suomen kannalta merkittävimpiin yritysinnovaatioihin ja vienti-
sektorin vahvistamiseen, kuten esimerkiksi Suomen kannalta olennaiseen metsäteollisuus-
teen. Tulen Suomen metsäisimmästä maakunnasta Etelä-Savosta, missä tulee puun
jatkojalostamista kehittää ja sitä kautta lisätä vientiä. Suomi elää metsästä, ja uudet inno-
vaatiot ja kehittelyt ovat tällä hetkellä maailmanluokkaa.

Arvoisa puhemies! Eri alueidemme omista vahvuuksista ponnistava osaaminen on huo-
mioitava rahoituksessa. Näin koko Suomi pysyy elinvoimaisena. Lisäksi panostukset huol-
tovarmuuden turvaamiseen ovat paikallaan. [Puhemies koputtaa] Tässäkin panostusten
kuitenkin tulee olla erittäin tarkkarajaisia ja vaikuttavuudeltaan todennettavia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindtman.

14.32 **Antti Lindtman sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä salissa vallit-
see yhteisymmärrys tki-rahojen tarpeesta ja tästä parlamentaarisesta sovusta. Sitten se,
mitä korkeakouluilta, elinkeinoelämästä, kuulee, on se, että se, mikä on suurin pullonkau-
la, on se, riittääkö meillä ihmisiä, tuleeko meillä osaajia ulkomailta ja mikä on Suomen
kuva maailmalla.

Arvoisa pääministeri, te käytitte tänään erittäin kovan puheenvuoron tähän liittyen. Te
syytitte oppositiota Suomi-kuvan pilaamisesta, mikä on perustunut siihen, kun me olemme
tuoneet esiin niitä huolia, joita esimerkiksi korkeakoulukentällä on, Suomen ilmapiiiristä
tai niistä työperäiseen maahanmuuttoon kohdistuvista kiristyksistä, joita te olette tekemäs-
sä, kansalaisuuden saannin vaikeuttamisesta. Me olemme nostaneet niitä huolia esiin, joita
tällä kentällä on, ja se tulee elinkeinoelämästä laajasti.

Onko niin, että teille kyllä sopii, että maahanmuuttajia kutsutaan vuohipaimeniksi, mut-
ta jos me otamme esiin niitä huolia, joita elinkeinoelämässä on [Puhemies koputtaa] liit-
tyen näihin teidän maahanmuuttokiristyksiin, niin onko tämä se, joka tätä Suomi-kuvaa pi-
laa, [Sinuhe Wallinheimo pyytää vastauspuheenvuoroa] eivätkä ne toimet, [Puhemies ko-
puttaa] joita te itse teette, tai ne viestit, [Puhemies: Aika!] joita teidän hallituskumppanit lä-
hettävät muun muassa ihmisten yhdenvertaisuudesta tai siihen liittyvistä asioista? Haluan
kysyä vielä kerran, seisotteko tämän takana. [Pia Lohikoski: Vai oliko opposition syytä se
Suomi-kuva?]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Wallinheimo. [Mikrofoni on kiinni] —
Edustaja Wallinheimo, mikrofoni.

14.33 **Sinuhe Wallinheimo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Katsoin tuos-
ta juuri lukuja siitä, kuinka ulkomailta pääsee Suomeen töihin. Tänä vuonna aika on 27 päi-
vää, ja viime vuonna se taisi olla 46 päivää enemmän, [Oikealta: Oho!] joten en tiedä oi-
kein, mistä tässä nyt sitten edustaja Lindtman rupeaa puhumaan, koska tätä on nimen-
omaan helpotettu [Juho Eerola: Todelliset osaajat kyllä pääsee!] ja tänne pääsee nimen-
omaan paremmin töihin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

14.34 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvää keskustelua.

On tärkeintä, kuten edustaja Lindtman sanoi aivan oikein, että olemme kaikki yhtä mieltä tästä, että tk-investointeja tarvitaan. Mutta se, mikä meillä tökkii tässä maassa pahasti, on tämä yhä paisuvan hallinnon pysäyttävä voima, mikä pysäyttää kaikkia hyviä asioita. Yksityiset yrittäjät ovat tuskastuneita siitä. On valtavia, isoja ideoita tulossa, ollaan valmiita investoimaan miljardeja, mutta ei tapahdu mitään, kun lupaa ei saa.

Valitettavasti olen joutunut seuraamaan muutamaa yrittäjää ja heidän tarinaansa, jonka mukaan he ovat yrittäneet parhaansa mukaan saada syntymään Suomeen investoinnin, joka olisi luonut työtä ja toimeentuloa ja ennen kaikkea parantaisi meidän vaihtotasettamme, kauppasettamme. Mutta kun ei tullut mitään, niin yritys myytiin ulkomaille, ja ne rahat ovat siellä ja keksintö meni ja patentit meni ja kaikki meni.

Tämä on se meidän iso ongelmamme, että meidän pitää saada se lupamenettely jouhevaksi niin, että kun yrittäjä yrittää hakea lupaa jollekin hommalle, niin eivät paperit seiso kolmea neljää vuotta jonkun valtionviraston pöydällä. Kyllä sen pitää tulla nopeammin, jos me kerran meinataan joskus näitä velkoja maksaa ja työtä ihmisille järjestää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valkonen.

14.35 Ville Valkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen kaltaisen kehittynyt vientivetoinen talous voi pärjätä ainoastaan, jos meillä on korkean osaamisen ja korkean teknologian tuotantoa täällä. On erittäin hienoa, että meidän koko eduskunta on pystynyt tällaisessa taloudellisessa tilanteessa saavuttamaan yksimielisyyden hyvin merkittävästä rahoitustason nostosta, ja nyt hallitus toimeenpanee tätä eduskunnan yhteistä linjaa.

Tutkimusta ja kehitystä tekevät vain huippuosaajat tässä maailmassa, ja heidän työmarkkinansa on käytännössä kansainvälinen. On ehdottoman tärkeää, että Suomesta kukaan ei anna väärää kuvaa siitä, että jokainen ministeri ja jokainen kansanedustaja ei työskentelisi sen puolesta, että huippuosaajat Suomeen ovat aina tervetulleita. Suomeen pitää olla sujuvaa tulla ja taloudellisesti kannattavaa tulla, ja pyytäisin arvoisaa pääministeriä vielä kerran kertaamaan, miten hallitus edistää kansainvälistä osaajien sijoittumista Suomeen.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Seppänen.

14.36 Sara Seppänen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomi todellakin tarvitsee kipeästi talouden kasvua ja työpaikkoja. Näitä saamme vain panostamalla koulutukseen, yrittäjyyteen ja tutkimukseen. Orpon hallitus panostaa erityisesti perusosaamiseen. Kaikki lähtee varhaiskasvatuksesta ja peruskoulusta. Me uudistamme oppimisen tuen, alakoululle lisätään äidinkielen ja matematiikkaan vuosiviikkotunteja, ja myös työrauhaan liittyviä ongelmia pyritään ratkaisemaan. Innovaatioita syntyy vain silloin, mikäli tietojen ja taitojen perusta on kunnossa.

Meille perussuomalaisille on tärkeää, että tki-rahoitus on pitkäjänteistä ja myös yliopistojen perustutkimukseen panostetaan. Me haluamme, että tki-rahoitus on vaikuttavaa eikä rahoitusta valu hankkeille, jotka parhaiten osaavat puhua vihreää. Toivomme, että rahoitusta osoitetaan aidosti työllisyyttä ja kasvua aikaansaaviin hankkeisiin.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Hallitusohjelmaan on kirjattu sitoutuminen Luma-strategian toimeenpanoon, jotta oppilaiden luonnontieteellis-matemaattiset valmiudet vahvistuvat. [Puhemies koputtaa] Arvoisa ministeri Multala, miten tämän osalta suunnitelmat edistyvät?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Otetaan tässä vaiheessa vielä edustajat Skinnari, Siponen ja Hopsu, ja sen jälkeen ministerit. Haluaako Multala ensin, ja sen jälkeen pääministeri, oliko näinpäin? — Edustaja Skinnari olkaa hyvä.

14.38 Ville Skinnari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on innovoinut paljon — tervaa, sellua, kännyköitä, vähän pelejäkin — mutta viimeiset 20 vuotta on ollut aika hiljaista, ja eipä sitä rahaa paljon meidän kansantalouteen ole enää tullut. Joten pääministeri, kysyn teiltä, kun tekin maailmalla matkustatte: Mikä on se teidän wau? Minkä innovaation, kehitystuloksen, te nyt esittelette kollegoillenne? Kysyn tämän siksi, että minunkin on vaikea näistä asioista puhua muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Joten kysymys kuuluu: vaikka me täällä iloitaan uudesta julkisesta miljardista, niin mitä sitten, jollei se kanavoidu tuloksiin ja Suomen kasvuun? Tämä on vakavan pohdinnan paikka, ja kysynkin teiltä, pääministeri, kuinka rohkeasti te uskallatte katsoa tki-kentän tuloksia, viennin tuloksia, ja kuinka rohkeasti te uskallatte uudistaa.

Ja vielä lopuksi kysyn teiltä sitä, miksi esimerkiksi ulkomaalaislain muutos on vaikeutanut jopa ammattilaisurheilijoiden tuloa Suomeen jääkiekossa, koripallossa. Ettekö te katsoneet sitä, mitä tämä tarkoittaa Suomen maakuvalle Yhdysvalloissa tai [Puhemies koputtaa] Kanadassa ammattilaisten keskuudessa?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

14.39 Markku Siponen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Haluan myöskin omalta osaltani kiittää hallitusta sitoutumisesta tähän viime kaudella sovittuun tki-rahoituksen nostamiseen neljään prosenttiin. Nyt kun täällä kovasti kehutaan eduskuntaa eli kehumme itseämme, niin tietysti on hyvä muistuttaa, että yritysten edellytykset ja halu panostaa nimenomaan yrityksissä tähän tuotekehitykseen ovat ratkaisevassa asemassa sen kannalta, saavuttaako Suomi tämän tavoitteen.

Arvoisa rouva puhemies! On tietysti tärkeää, että me emme myöskään muilla politiikkatoimilla heikennä edellytyksiä tavoitteen saavuttamiseen. Täällä hyvin nostettiin jo äsken koulutuksen merkitys, ja tietenkin yksi riskitekijä ovat nämä hallituksen koulutukseen kohdistamat leikkaukset. Toki tämä ulkomaisen työvoiman saatavuuden mahdollinen heikkeneminen voi myöskin vaikeuttaa tätä tavoitteen saavuttamista. Suhtautumisen työperäiseen maahanmuuttoon on oltava positiivista, jotta Suomi on kilpailukykyinen kohdemaaksi osaajille, myös niille paljon peräänkuulutetuille huippuosaajille.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hopsu.

14.41 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On tosiaan hienoa, että tämä tki-sopu rahoituksen osalta on pitänyt, toisin kuin esimerkiksi järjestöjen rahoituksen parlamentaarinen sopu. Ilmeisesti tämä laki oli tässä se oleellinen asia.

Me tarvittaisiin todellakin lisää osaamistason nousua tänne Suomeen. Se tarkoittaa sitä, että meidän pitää pystyä pitämään täällä myös tänne tulleet ulkomaalaiset osaajat, ja siihen

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

asenneilmapiiri vaikuttaa aivan merkittävästi. Ulkomaalaisille työntekijöille ympäri maailman tehty tutkimus, jossa olimme sijalla 16 ja tipuimme 53 maasta 51:nneksi tässä kokeimuksessa, millaista täällä Suomessa on olla, kertoo kyllä karua kieltä siitä, että me ei olla onnistuttu siinä, että täällä olisi maahanmuuttajien hyvä työskennellä ja täällä olla.

Tärkeätä on myös koko koulutuspolun vahvistaminen, ja ihmettelenkin tätä, että tki-ryhmän loppuraportin linjauksesta huolimatta yliopistojen pysyvän rahoituksen kasvattaminen ei toteudu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt tulevat ministerien puheenvuorot tähän väliin, ja sen jälkeen jatkamme vielä keskustelua. — Ministeri Multala, olkaa hyvä, kolme minuuttia.

14.42 Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala: Kiitos, arvoisa puhemies! Tuskin ehdin puoliinkaan vastata, mutta yritän parhaani. — Täällä on kiiteltä paljon sitä, että tätä parlamentaarista työtä nyt jatketaan tällä kaudella. Todellakin meillä on ollut asiantuntijoista koostuva tutkimus- ja innovaationeuvosto, jossa on edustettuna siis kaikki olennaiset tahot, jotka tutkimus- ja kehitystyötä tekevät tai joiden sitä toivottaisiin tekevän, ja siltä pohjalta on siis syntynyt myös tämä pääministerin tänään ilmoituksena antama pitkän aikavälin rahoitussuunnitelma, joka totta kai sitten konkretisoituu rahoituspäätöksinä, kehys- ja budjettipäätöksinä.

Muutamiin kysymyksiin kommentteja:

Korkeakoulujen perusrahoitus kasvaa merkittävästi muun muassa sen kautta, että meillä indeksit täysimääräisesti ovat voimassa. Lisäksi sinne on kohdennettuna rahoituksena jaettu muun muassa tämä tohtoripilotin rahoitus, joka käytännössä kohdentuu täysimääräisesti yliopistoille, ja nimenomaan yhteen yliopistojen päätehtävään eli tohtorien kouluttamiseen. Täällä on esitetty kritiikkiä sitä vastaan, millä tavalla nämä tohtoripaikat on jaettu. Siinä on nimenomaisesti pyritty vastaamaan siihen yhteen päähuolenaiheeseen, joka täällä on tänään noussut, eli siihen, että me saamme osaamistasoa nostettua ja toisaalta saamme tänne huippuosajia. Se on nimittäin kuulkaa sillä tavalla, että kaikkeen huippuosauttamiseen ja kaikkeen huipputekemiseen pätevät samat säännöt: parhaat haluavat tehdä töitä parhaiden kanssa, ja tämä pätee myös tutkijoihin. Sen vuoksi päätettiin kohdentaa tätä rahoitusta kansainvälisen vertaisarvioinnin ja toteuttamiskelpoisuuden perusteella parhaat hakemukset tehneille, yliopistojen koordinoimille hankkeille. Näissä on yhteistyötahoja, useita eri yliopistoja, ja samalla tavalla siellä on mukana tutkimuslaitoksia, yrityksiä ja niin edelleen. Tavoitteena on nimenomaan se, että kun me saamme tänne tutkijakoulutettavia henkilöitä niin Suomesta kuin ulkomailta, heistä valtaosa myös tänne jäisi pysyvästi töihin, mielellään yhä useampi myös sinne yksityiselle sektorille, ja sen vuoksi on tärkeää, että yritykset ovat mukana jo nyt tässä tohtoripilotin aikana. Tästä varsinaista tilannekatsausta — edustaja Laiho tästä kysyi — saamme keväällä. Nyt joissakin tohtoripilotissa rahoitusta saaneissa hankkeissa ollaan hyvinkin pitkällä, ja lähes kaikki paikat on jo täytetty, mutta kokonaiskuva selkiytyy kevääseen mennessä tämän osalta.

Sitten muita panostuksia, mitä olemme tehneet, ja näistä päälinjauksista: Ehkä se suuri asia tässä on se, että pyrimme jatkossa siihen, että kun me parannamme tätä meidän koko tutkimus- ja kehitysverkostoa tai -systeemiä, me pyrimme siihen, että yhteistyötä lisätään eri toimijoiden välillä. Oli se yhteistyö sitten korkeakoulujen, ammattikorkeakoulujen ja yritysten tai ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tai yliopistojen ja yritysten välillä, niin

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

tämä toteutuu näiden rahoitushakujen kautta, ja tätä yhteistyövelvoitetta myös lisätään, ja toisaalta myös sitä, että kun me esimerkiksi rahoitamme jatkossa lisärahoituksella tutkimusinfrastruktuureita, näistä pääsevät hyötymään niin korkeakoulut kuin yrityscenttä. Tätä kautta pyritään yhteen niistä tavoitteista, eli siihen, että pystymme vivuttamaan yksityistä rahoitusta tutkimus- ja kehitystoimintaan, mistä sitten syntyy toivomaamme talouskasvua.

Vielä tästä arvioinnista, kun täällä on myös peräänkuulutettu, että pitää todellakin seurata, onko tämä rahoituksen kohdentaminen vaikuttavaa: Tähän on kiinnitetty erityistä huomiota nyt tässä pitkän aikavälin suunnitelmassa, ja myös meidän kehysriihen päätöksissä todettiin, että tämän rahoituksen vaikuttavuudelle nyt luodaan mittarit ja sitä seurataan, ja sanotaanko, että hallituskauden loppupuolella tehdään sitten kunnon väliarviointi siitä, millä tavalla nämä rahat, joita nyt on päätetty kohdentaa, vaikuttavat. Näistä rahoituksista on kuitenkin sanottava, että aika haastavaa on lyhyellä aikavälillä, sanotaan vuoden tai kahden aikavälillä, vielä sanoa, kuinka vaikuttavaa se on ollut. Ne jotkut menestystarinat, joita meillä tällä hetkellä on, esimerkiksi tekoälytutkimuksessa ja kvanttipuolella, mitä täällä on mainittu, ovat syntyneet jo kymmeniä vuosia sitten alkaneesta tutkimustyöstä, [Puhemies koputtaa] ja nyt on ikään kuin helppo todeta, että niihin kannattaa panostaa lisää, jotta sieltä voi syntyä sitä yhteistä hyvää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Pääministeri, olkaa hyvä.

14.47 Pääministeri Petteri Orpo: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos aivan loistavasta keskustelusta. Minusta on hienoa, että on asioita, jotka yhdistävät meitä. Tietenkin hallitus pitää huolta siitä, että parlamentaarinen tahto todella toteutuu ihan millilleen niin kuin sovittiin. On vain niin, että tässä ajassa, kun paljon joudutaan säästämään ja sopeuttamaan, miljardin suojaaminen ja löytäminen on iso työ, mutta sovitaan, että tämä on meidän yhteinen hankkeemme. Tässä rakennetaan yhteistä tulevaisuutta yli eduskuntakausien — tuleville vuosikymmenille meidän hyvinvoinnin pohjaa — ja se ei voi perustua mihinkään muuhun kuin tähän huippuosaamiseen.

Itse asiassa edustajat Skinnari ja Harakka olivat nimenomaan tämän huippuosaamisen asialla, ja sehän se juttu on. Meidän pitäisi yhdessä löytää se innostunut puhe siitä, miten me myydään näitä meidän huipputuotteita, ovat ne sitten kvanttiteknologiaan perustuvaa osaamista, digitalisaatioon tai energiamurrokseen, jossa meillä on aivan huikeata osaamista. Vetytaloudessa meidän yritykset ovat pitkällä. Meillä on hienoja yrityksiä ympäri maailmaa, uusia tulee tekoälyssä ja niin edelleen. Meidän täytyy ehkä opetella yhdessä sitä myyntipuhetta vielä, mutta kyllä me myydään ja autetaan Suomea. Sivumennen todettuna: eilen esityksenä kuultu salkku Suomen komissarille Henna Virkkuselle tukee juuri tätä kehitystä myöskin Euroopan tasolla — aivan keskeisellä paikalla viemässä näitä meidän tässäkin selonteossa nostamiamme asioita esille.

No, sitten miten päästään sieltä osaamisesta innovaatioihin, innovaatioista tuotteiksi, tuotteista tuotannoksi Suomessa ja siitä sitten tavaroiden ja palveluiden vienniksi? Tämä koko ketju pitää saada pelaamaan. Tässä nyt ensin yhdistetään huippuosaaminen, -osaajat ja yritykset: se gäppi ei ole niin, että tutkimusta tehdään jossain ja sitten yritykset ovat muualla, vaan laitetaan nämä yhteen. Seuraavaksi me tarvitaan rahoitusinstrumentteja siihen, että ne innovaatiot lähtevät liikkeelle Suomessa eikä niitä myydä ulkomaille. Siksi me ollaan muun muassa pääomitettu Tesiä. Se ei vielä mitään itse asiassa ratkaise, mutta sen koko mindsetin pitää olla niin, että meidän täytyy löytää yksityistä rahoitusta ja vivuttaa

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

julkista, niin että me saadaan jäämään nämä yritykset Suomeen, tuomaan tänne työtä ja hyvinvointia, ja siten se hyvinvointi on vahvemmallalla pohjalla.

Tähän Nato-osaamiskeskukseen: Katsotaan seuraava vaihe. Nyt ensimmäisessä vaiheessa meidän kaikkein tärkeimmät prioriteetit ovat olleet Natossa hieman muualla, mutta minusta nämä ovat ehdottomasti asioita, joita kannattaa katsoa, mutta nyt meidän prioriteetit ovat olleet vielä vahvasti muualla.

Vielä yksittäinen asia liittyen näihin urheilijoihin — en tiedä, liittyykö nyt tähän, varmaan korkeaa osaamista sekin on. [Ville Skinnari: Välillä!] Siihen haemme ratkaisuja.

Sitten koulutuksen rahoitukseen: Vielä kerran totean sen, että OKM:n kehys kasvaa lähes miljardin vuoteen 27 mennessä, ja kun siihen pistetään tk-panokset, 200—300 miljoonaa vuositasolla päälle, niin siinä isossa kuvassa koulutus saa, OKM ja koko sektori, valtavasti lisärahaa myös tutkimukseen. Korkeakoulu- ja yliopistorahoitukseen indeksit ovat voimassa, eli rahoitustaso nousee.

Ja sitten vielä viimeisenä edustaja Lindtmanille: Tarkoitin ennen kaikkea sitä, mikä on faktaa. Faktaa on se, että viime vuonna Suomeen tuli enemmän työperäistä maahanmuuttoa kuin koskaan — yli 18 000 työperäistä hakemusta — opiskelijoita opiskeluperusteisesti 14 000. Eli meidän kenenkään ei pidä antaa sellaista kuvaa, että tämä olisi jotenkin nyt loppu. Hallituksen keinoista useammat edistävät nimenomaan työperäistä ja osaamisperusteista maahanmuuttoa. Me tarvitaan heitä. Minä puhuin faktapohjaisesti, ja ehkä kaikki voimme kiinnittää huomiota siihen, että me teemme Suomesta puheillamme houkuttelevan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Jukkola.

14.51 **Janne Jukkola kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen talouden kasvun avaimet ovat yrityksissä, osaamisessa ja innovaatioissa. Korkeatasoinen osaaminen ja tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta ovat kilpailukykyämme ja talouskasvumme perusta. Huolimatta siitä, että Suomi on taloudellisesti haastavassa tilanteessa, hallitus on päättänyt suunnata resursseja juuri tutkimukseen ja kehitykseen. Tämä on erinomainen asia. Tämä on tärkeä valinta, joka rakentaa tulevaisuuden Suomea korkeaan osaamiseen ja kasvuun. Me hallituksessa haluamme, että Suomi on yksi maailman houkuttelevimmista paikoista luoda uutta ja synnyttää innovaatioita, ja näillä toimin vastataan globaaliin markkinakysyntään ja luodaan talouskasvua. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Elomaa.

14.52 **Ritva Elomaa ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Syksyn budjettiriihesä hallitus päätti myös yhdeksän miljoonan euron lisäpanostuksesta luovien alojen tutkimus- ja kehitystoimintaan. Se on hyvä, sillä on syytä laajentaa ja monipuolistaa tki-toimintaa harjoittavien yritysten määrää. Parhailleen lausuntokierroksella oleva luonnos kulttuuripoliittiseksi selonteoksi linjaa, että varmistetaan, että luovien alojen toimijoilla on mahdollisuus hyötyä myös valtion tki-rahoituksesta.

Luovat alat ovat alue, jossa Suomella on suuri mahdollisuus saada taloudellista nostetta. Luovien alojen merkitystä helposti vähätellään. Luovien alojen potentiaalia on runsaasti hyödyntämättä, ja niiden merkitys yhteiskunnalle on suuri paitsi taloudellisesti myös ai-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

neettomasti. Kysynkin, pääministeri Orpo ja ministeri Multala: miten näette luovien alojen potentiaalin tulevaisuudessa Suomen menestyksen kannalta?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lyly.

14.53 Lauri Lyly sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tki:n parlamentaarinen sopu on erinomainen asia ja iso linjapäätös täällä olevilta puolueilta, ja on hyvä, että sen päälinjoista tälläkin hetkellä pidetään kiinni yli hallituskausien. Tki-panostuksen aikaansaaminen vie vuosia, ja senkin takia on hyvä, että rahoitus on pitemmälle aikavälille turvattu.

Mutta, arvoisa pääministeri, mainitsitte, että yksityinen rahoitus on tuplattava ja kaikkien tki-rahoitukseen ei tietenkään valtio ja julkinen valta pysty, eikä sen pidäkään. Kyllä sen yksityisenkin puolen pitää tässä tulla mukana. Isot yritykset ovat tästä oman lupauksensa antaneet. Minua tässä mietityttää se, kuinka tämä tki-toiminta ja -panostukset saadaan koko yrityskenttään mukaan, koska tämä on se ydinkysymys — me tarvitsemme laajaa sektoria. Miten tämä toiminta varmistetaan? Pelkillä toiveilla tämä ei toteudu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kalmari.

14.54 Anne Kalmari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Patenteista valtaosa haetaan pienistä yrityksistä, ja sielläkin tarvitaan osaamista. Yrittäjien kyselyn mukaan kolmanneksella pk-yrittäjistä on ammatillinen tausta. Siksi on tärkeää, että ammatillisesta koulutuksestakaan ei leikattaisi sitä osaamista, mitä nykypäivän yrityksissä tarvitaan. Ei kannata miettiä pelkkää tohtorikoulutusta, vaan kannattaa laajalla repertuaarilla miettiä koko koulutusalaamme.

Erittäin tärkeää on se, minkä nostitte, että kytkeytyä yrityksiin pitäisi aina löytyä, nimittäin liian usein meille käy niin, että on hienoa tutkimustoimintaa mutta se ei tavoita yrityksiä, edes suuria yrityksiä, joilla olisi potentiaalisesti mahdollisuuksia ottaa sitä käyttöön. Tässä asiassa on parannettava juoksua.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kilpi.

14.55 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa tapahtuu ja täällä tehdään kyllä kertakaikkisen upeita asioita, mistä ei ihan aina välttämättä olla edes tietoisia. Kerron yhden esimerkin kotikaupungistani Kuopiosta.

Kävin yritysvierailulla biotekniikan yrityksessä, joka tekee tämmöisiä bioteknologisia ja biotiedonhallinnan palveluja, hyvin vaativaa tutkimustyötä ruokaturvallisuuteen liittyen. Tällä yrityksellä ei ole kilpailijoita koko maailmassa, ja tällä yrityksellä on asiakkaana koko maailma. Sitten kun minä lähdän heidän luonaan käymään, niin käytännössä kaikki työntekijät, jotka siellä ovat, ovat vähintään tohtorikoulutettuja. Myöskin kansainvälistä osaamista on hyvin paljon.

Minä en tiennyt tämmöisen yrityksen olemassaolosta mitään, vaikka paikallisena edustajana olen. Kun tätä yritystä nyt sitten siinä tutkin, niin tulin siihen tulokseen, että kun juuri tällaisia yrityksiä meillä tässä maassa olisi enemmän, niin meillä ei olisi mitään hätää. Ja olen vahvasti sitä mieltä, että juuri nämä panostukset, mitä tehdään, [Puhemies koputtaa] antavat kyllä tälle kehitykselle väkevän tuen ja olennaisesti vastaavat siihen haasteeseen,

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

mikä meillä on. Tämä historiallinen panostus [Puhemies koputtaa] tki:hin ei ole pelkkä taloudellinen satsaus, vaan se on vahva satsaus meidän tulevaisuuteen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Junnila.

14.57 Vilhelm Junnila ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella niin, että hallituksen ohjelmassa näkyy erittäin vahvasti tki-toiminnan painottaminen. Edustaja Lintilä täällä mielestäni totesi erittäin osuvasti, että on kohdentamisesta kysymys. On todella niin, että jos halutaan mahdollisimman suurta vaikuttavuutta myös vastinrahoituksen osalta, niin aivan olennaisia ovat sellaiset yritykset, joilla on kyky hyödyntää tki-toiminnan tuloksia liiketoiminnassaan ja nimenomaan siitä näkökulmasta, että ne luovat sillä kilpailukykyä ja kasvua. Olennaista on myös se, että hallituksen ohjelmassa erityisesti työ- ja elinkeinoministeriön saralla on myös panostuksia pienten ja keskisuurten yritysten kasvuun. Myös niiden liiketoiminnan uudistaminen on merkityksellistä.

Arvoisa puhemies! Edustaja Puisto mainitsi myös strategisen näkökulman. On todella niin, että esimerkiksi teollisuuspoliittinen strategia ja mineraalistrategia sekä datatalouden strateginen kokonaisuus ovat merkityksellisiä. [Puhemies koputtaa]

Arvoisa pääministeri, kysyn kuitenkin, kun tässä parlamentaarisessa tki-työryhmässä mainittiin [Puhemies koputtaa] tutkimusorganisaatioiden ja yritysten yhteistyö: kuinka tärkeänä te näette tämän ja lisärahoituksen osoittamisen siihen? — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

14.58 Juha Viitala sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelemme juuri yhdestä merkittävimmästä asiasta tulevaisuuden kasvun mahdollistamiseksi. Suomi tarvitsee kasvua, kasvua saadaan aikaan osaamisella, ja osaaminen mahdollistaa ne uudet innovaatiot. Lisäksi me tarvitaan nimenomaan riittävä tki-rahoitus ja sen kohdentaminen oikeisiin paikkoihin.

Yksi haaste meillä on se, että mikäli me onnistumme luomaan uusia innovaatioita, niin miten me saamme pidettyä ne Suomessa, ettei käy niin, että luomme teknologioita ja isompia pääomia omaavat tahot ostavat ne meidän käsistä. Mikäli saamme luotua uutta osaamista, niin se pitää myös saada myytyä ulos, muuttaa uusiksi vientituotteiksi. Nykyään onneksi vientituotteen ei aina tarvitse liikkua pelkästään laivalla, vaan nykyään se voi liikkua myös bitteinä, ja tämä tarjoaa meille mahdollisuuksia.

Tki-politiikan ohella on syytä nostaa esiin luvituksien sujuvoittaminen. Se on tki-panostuksien rinnalla yksi elementti, jonka pitää olla sujuvaa, jotta me voidaan luoda niitä uusia investointeja ja pelata pitkää peliä — tämä on nimenomaan pitkää peliä, tarvitaan myös malttia. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Riipi. [Mikrofoni on kiinni] — Edustaja, mikrofoni.

15.00 Mika Riipi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sinällään hyvän paperin ja suunnitelman vaikuttavuutta minäkin peräisin. Kolme lyhyttä huomiota:

Ensimmäinen, t&k&i-painopisteiden valintaprosessi: Nyt tässä suunnitelmassa ei mainita sanallakaan alueellisista olemassa olevista innovaatioekosysteemeistä tai klusteroitu-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

misesta. Älykäs erikoistuminen on mainittu vain yhden kerran, vaikka se on kuitenkin koko Euroopan unionin t&k&i-politiikan ja strategian ydin. Eli alhaalta ylöspäin ajattelu puuttuu.

Toinen näkökulma: Kansallisten t&k&i-panostuksien alueelliset erot ovat jo nykyisin valtavat. 90 prosenttia menee kolmelle suurimmalle kaupunkiseudulle. Koko muu maa on täysin alue- ja rakennepolitiikan, koheesiopolitiikan, varassa. Miten tätä taklataan niin, että alueiden koko innovaatiopotentiaali saataisiin käyttöön?

Ja kolmas: Koheesio- ja aluerakennepolitiikka t&k&i-instrumenttina puuttuu tästä suunnitelmasta tyystin. Siellä on tunnistettu kansallisen vastinrahan merkitys suoriin EU-instrumentteihin, [Puhemies koputtaa] kuten horisonttirahoitukseen, mutta ei koheesiorahoitukseen. Myös tämä olisi syytä ottaa [Puhemies koputtaa] huomioon.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Bergbom, olkaa hyvä.

15.01 Miko Bergbom ps (vastauspuheenvuoro): Kunnioitettu herra puhemies! Kun puhutaan innovaatioista ja panostuksista siihen, niin on myös edellytys, että meille syntyy yrityksiä, jotka näitä innovaatioita kykenevät sitten innovoimaan ja myöskin viemään niitä eteenpäin markkinoille, jotta näistä hyödytään jotain koko yhteiskuntana.

Business Finlandilta löytyy kalvo, jossa on tällainen kansainvälinen tutkimus ollut taustalla, kyselytutkimus, tässä on tällainen epäonnistumisen pelon mittaristo. 18—64-vuotiaista reilulla 30 prosentilla on ajatus siitä, että olisi joku hyvä idea liiketoiminnalle sun muuta, mutta ei perusta yritystä sen takia, että pelkää sen epäonnistuvan. Tähänkin on syytä kiinnittää huomiota yhteiskunnassa laajemmin, kulttuurillisesti. Esimerkiksi jos yritys menee konkurssiin, ei naureta tälle yrittäjälle, joka on yrittänyt menestyä ja epäonnistunut siinä, vaan sanotaan, että yritä uudestaan ja mahdollistetaan se.

Sitten toisaalta myöskin haluan kiittää hallitusta siitä, että ollaan edistetty yrittäjien näkökulmasta monia tärkeitä asioita, joilla madalletaan sitä yrittämisen aloittamisen kynnystä ja kannustetaan siihen riskinottoon, jotta me saavutetaan niitä tuloksia, joita tämä hyvinvointiyhteiskunta niin kipeästi kaipaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

15.02 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kolme miljardia on yksi prosentti, jolloin 12 miljardia on se neljän prosentin tavoite. Se on kunnianhimoinen tavoite, ja niin kuin kaikki täällä ovat todenneet, niin ei tietenkään julkisen vallan päätöksin sitä yksin tehdä, vaan siinä on yrityksillä erittäin merkittävä osuus.

Haluan nostaa tässä esille lääketieteen tai laajemmin life science -alan. Voidaan sanoa, että Euroopan tällä hetkellä arvostetuin yhtiö on se, joka vetää koko Tanskan taloutta eteenpäin eli Novo Nordisk. Yleensäkin kaikkein kehittyneimmät alueet eri maissa ovat ne, joissa life science -ala on erittäin merkittävä. Omassa, pääministerin ja minun, kotikaupungissani se on jopa merkittävämpi oikealla tavalla laskettuna kuin meriklusteri. Ja kun täällä mainittiin edustaja Kilven toimesta tuo Kuopio, niin se on hyvä esimerkki myös, esimerkiksi FinVector-niminen yritys siellä. Lääkekehityskeskus on yksi osa tätä kokonaisuutta, ja haluaisinkin tässä korostaa sitä, [Puhemies koputtaa] että se pitää vihdoinkin saada käyntiin, ja tyytyväisyydellä totean, että VTR-rahoitus eli valtion rahoitus lääketieteelliseen tutkimukseen on kasvamassa.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

15.04 Pia Lohikoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pelkkä tki-rahoituksen lisääminen ei riitä, vaikka se onkin tärkeää, mutta yhtä tärkeää on se, mihin rahoitus kohdistetaan. Vaikuttaa siltä, että hallitus on ryhtynyt tähän projektiin yritysten tukeminen päällimmäisenä mielessään. Yritysten tki-toiminnan tukeminen on paikoin varmasti hyödyllistä, mutta ilman vahvaa yliopistoissa tehtyä perustutkimusta yrityksillä ei ole käsillä riittävää tiedon ja osaamisen varantoa, josta ammentaa. Tutkimusten mukaan yrityksille suunnattujen tki-tukien ongelmana on usein se, että ne eivät välttämättä lisää varsinaista tki-toimintaa — tämä on siis tutkimustulos.

Monesti tutkimus- ja kehitystoiminta, jota varten tuki yritykselle myönnettiin, olisi tapahtunut joka tapauksessa. Samaa ei voi sanoa yliopistoissa tehtävästä perustutkimuksesta. Se on välttämätöntä, jos haluamme edistää työn tuottavuutta. Tuottavuuden kasvu ja innovaatiot vaativat tki-panostuksen lisäksi osaavaa työvoimaa. Suomi ei voi kilpailla palkkoja heikentämällä, ja entä Suomen maahanmuuttopolitiikka: Houkutellaanko kiristyksillä [Puhemies koputtaa] tänne oikeasti ihmisiä opiskelemaan, tutkimaan, työskentelemään — monenlaisia työntekijöitä, [Puhemies koputtaa] ei ainoastaan huippuosaajia?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mäenpää, olkaa hyvä.

15.05 Juha Mäenpää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on nyt paljon puhuttu siitä, että Suomi tarvitsee kasvua ja että meidän bruttokansantuote pitää saada nousemaan. On puhuttu siitä, että tarvitaan osaajia, ja meidän oikeastansa tärkein asia olisi huolehtia siitä, että ne osaajat, joita me Suomessa koulutetaan, pysyisivät täällä Suomessa, etteivät he lähde ulkomaille, tai etteivät ne innovaatiot lähde ulkomaille.

Sitten tuosta bruttokansantuotteesta. Siitä ehkä en tiedä, ollaanko me siinä ihan vertailukelpoisia muihin maihin, koska minä uskon, että meidän bruttokansantuote on osittain noussut esimerkiksi maahanmuuttoteollisuuden johdosta ylemmäs muihin maihin verrattuna, ja se on tavallansa veronmaksajien rahaa, millä se bruttokansantuote silloin nousee. Eli vaikka me tarvitaan osaajia, niin me tarvitaan [Puhemies koputtaa] vain niitä osaajia, me ei tarvita niitä edustajan Lindtmanin mainitsemia vuohipaimenia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mikkonen, Anna-Kristiina, olkaa hyvä.

15.06 Anna-Kristiina Mikkonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomi on jäänyt jälkeen investoinneissa uusiin teknologioihin ja aineettomaan pääomaan. Yksi tämän kauden isoimmista kysymyksistä onkin varmasti tki-panostusten kohdentaminen oikein ja vaikuttavasti. Tämän hallituskauden merkittävin tulevaisuuden kasvuun tähtäävä kokonaisuushan on meillä tässä käsissämme ja merkittävät panostukset valtion budjetista.

Tki-toiminnan tehostamisen perusta eli koulutustason nosto ja osaajapulaan vastaaminen edellyttävät kuitenkin erillisiä toimia, sillä tki-rahoituksella ei voi suoraan rahoittaa koulutusta pois lukien tohtorikoulutus. Jos koulutustason nostamiseen ei osoiteta riittäviä resursseja, jäävät nämä tki-panostukset tehottomiksi. Panostuksia siis tarvitaan myöskin korkeakoulujen ja muiden julkisten tutkimusorganisaatioiden perusrahoitukseen.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

15.07 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksi tapa saada Suomen tki-rahoitusta vahvistumaan on saada Suomeen lisää eurooppalaista tutkimusrahoitusta. Horisontti-ohjelmaa on EU:ssa jaettu meriittiperustaisesti, ja Suomi on ollut siinä menestyjä. Tässä kohtaa voi onnitella uutta komissaariehdokas Virkkusta vahvasta salkusta.

Oikeastaan haluaisin tiedustella hallitukselta, miten aiotaan toimia ja mitä tehdä, jotta saataisiin tämä eurooppalaisen rahoituksen osuus entisestään kasvamaan ja nimenomaan rahoituksen määrä, sillä jos saadaan Horisontti-rahoituksen osuus kasvamaan Euroopassa, niin sitten todennäköisesti saadaan myös tätä suomalaista sisään saatua rahaa kasvamaan.

Toisena kysymyksenä nostaisin vielä sen, miten palvelualojen vientiä ja luovien alojen vientiä halutaan vahvistaa ja edistää ja miten tähän tki-panostuksilla voidaan vaikuttaa. Täällä Sitra jakoi meille tiedon siitä, että alustavien tietojen mukaan Suomen palveluvienin määrä supistui viime vuonna seitsemän ja puoli prosenttia, [Puhemies koputtaa] kun Ruotsin vienti vastaavasti vastaavalla määrällä kasvoi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

15.09 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä nyt on käyty hyvää keskustelua, ja on aivan selvää, että tähän tki-tavoitteeseen pääseminen edellyttää korkeaa tieteellistä ja akateemista osaamista, ja on hyvä, että hallitus on sitä lisäämässä, mutta se edellyttää myös korkeaa osaamista siellä yrityksissä ja myöskin muissa organisaatioissa, jotka sitten sitä koulutusta tuottavat.

Tässä edustaja Kalmari puuttui aivan oikeaan asiaan eli tähän ammatilliseen koulutukseen ja siihen, että hallitus siitä nyt leikkaa, ja ennen kaikkea siihen, että yrittäjistä merkittävällä osalla — lähes kolmasosalla — on toisen asteen ammatillinen koulutus ja innovaatioista, keksinnöistä, uusista tuotteista, palveluista, valtaosa syntyy yrityksissä. Eli se, minkälaisia ammattilaisia me koulutamme kaikilla koulutusasteilla ja minkälaiset resurssit siihen on olemassa, vaikuttaa myös aivan keskeisellä tavalla siihen, pääsemmekö me näihin tki-tavoitteisiin. Tämä on hyvä muistaa, ettei keskitytä pelkästään tähän korkeimpaan koulutukseen ja tieteelliseen tutkimukseen ja osaamiseen, mikä sekin on tietenkin aivan välttämätön.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

15.10 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus laittaa yli miljardin lisärahaa korkeakoulujen, tutkimusorganisaatioiden, yritysten t&k-toimintaan. Tämä on merkittävä satsaus. On myös hyvä, että on linjattu myöskin Business Finlandin osalta siitä, että seurataan vaikuttavuutta, mihin niitä rahoja käytetään, ja luodaan myöskin aikataulu näille hankkeille. Sen pitää olla läpinäkyvää, ja niiden on myös oikeasti kohdentuttava vaikuttaviin asioihin. On tärkeätä myös tehdä priorisointia siinä, mihin sitä laitetaan niin, että me oikeasti saadaan tuotoksia.

Yksi ongelma on ollut se, että meillä tuotetaan hyviä innovaatioita mutta sitten meillä tietyllä tavalla lainsäädäntö ja luvitus ovat jäykkiä ja byrokraattisia. Tähän tarvittaisiin lisää joustavuutta, ja siltä osin normien purkua tietenkin toivotaan myöskin tälle sektorille,

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

[Puhemies koputtaa] jotta esimerkiksi palveluissa voidaan paremmin hyödyntää teknologian suomia mahdollisuuksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Puisto, olkaa hyvä.

15.11 Sakari Puisto ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, puhemies! Vaikuttavuus on nousut monissa puheenvuoroissa esille, ja se on minusta täysin tarpeen. Varsinkin kun tki-määrärahoja lisätään paljon useiden vuosien kuluessa aina sinne neljään prosenttiin bkt:sta, sitä paremmalla syyllä täytyy mitata nimenomaan vaikuttavuutta. Kun mennään, voi sanoa, maailman kärkeen, niin ei ole mitenkään itsestäänselvää, että se vaikuttavuus pysyy silloin korkeana. Minun mielestäni hallitus on tehnyt varsin hyvää työtä tässä ja myös parlamentti, että lisätään pitkäjänteisesti ja katsotaan pitkäjänteisesti asioita, mutta samalla sitten tartutaan näihin tiettyihin asioihin, esimerkiksi laskentapuoleen tai mikroelektroniikkaan, kvanttiin, myös tähän sirusäädökseen, missä Suomella on paljon pohjaa ja paljon annettavaa mutta missä on just nyt se momentti, että pitää tarttua. Tämä on ihan oikea ratkaisu.

Mielestäni myös nämä havainnot koulutuksesta ja perus- ja soveltavasta tutkimuksesta ovat oikean suuntaisia, mutta tätä keskustelua dramatisoidaan ihan liikaa. Onhan se nyt niin, että voidaan vetää keinotekoinen viiva soveltavan tieteen ja perustieteen välillä, mutta kyllä ne kuitenkin loppujen lopuksi pelaavat, ja niiden pitääkin pelata, aika hyvin yhteen. Mitä kovempaa perustutkimus on, kyllä se näkyy siellä innovaatiopuolella, ja sitten kun me tehdään huippuinnovaatioita, niin sehän jo sinänsä luo osaamista [Puhemies koputtaa] ja opetuksen laatua ja niin edespäin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Valkonen, olkaa hyvä.

15.13 Ville Valkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri hyvin kuvasi omassa puheenvuorossaan sen koko kehitysketjun osajista innovaatioihin, tuotteiksi ja tuotantoon asti. Jokainen näistä vaiheistahan vaatii monin verroin enemmän pääomaa, ja surullinen tosiasia on se, että koko Euroopassa ongelmana on se, että meidän pääomamarkkinamme ovat Yhdysvaltoihin ja Kiinaan verrattuna erittäin alikehittyneet, ja erityisesti Suomessa, joka on pieni reunamarkkina, tämä ongelma korostuu. Täällä lupaavakin tuotekehitys, startup joutuu kamppailemaan rahoituksen osalta aivan eri tavalla kuin vaikka Yhdysvalloissa.

Rahoitusmarkkinoiden kehittäminen on varmaan kaikkein vaikuttavimpien tki-politiikan muotojen joukossa. Hallitusohjelmassa onneksi on linjattu finanssialan kehittämisstrategian laatimisesta. Se työ on käynnissä, ja on ehdottoman tärkeitä, että vastuuministeri ja koko hallitus suhtautuvat tähän työhön kunnianhimoilla ja luovuudella.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

15.14 Veijo Niemi ps: Arvoisa herra puhemies! Arvoisa pääministeri! Hetki sitten kävimme keskustelua, missä oli mukana myöskin konsulipäällikkö Jussi Tanner, ja kun nyt kovasti hallitusta vähän moititaan siitä, että työperäinen maahanmuutto on tänne niin kovasti vaikeata, niin tämän vuoden kuluessa hakemuksia Suomen edustustoihin ympäri maailmaa, noin 40 edustustoon, on tullut noin 27 000 kappaletta. Niistä noin 90 prosenttia on kä-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

sitelty myönteisesti, ja nopeutus Migrillä ja UM:llä on tapahtunut 102 päivästä 27 päivään. Onko tämä nyt niin kovin huono tulos? Ei minun mielestäni. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja ministeri Multala, kolme minuuttia, olkaa hyvä. [Mikrofoni on kiinni] — Mikrofoni, ministeri. — Nyt se on päällä. [Sari Multala: Kiitoksia!]

15.15 Tiede- ja kulttuuriministeri Sari Multala: Kiitos, arvoisa puhemies! Hyvät edustajat, kiitos hyvästä keskustelusta.

Täällä on kysytty muun muassa TINin tulevaisuudesta. Siellä tullaan syventämään jatkossa edelleen tätä toimintaympäristön analyysiä, käymään keskustelua myös tästä vaikuttavuudesta, mittareista ja toisaalta myös näiden strategisten valintojen tekemisestä. Kiitän edustaja Puistoa tästä kuvauksesta. On todellakin näin, että me tarvitsemme kaikenlaista tutkimusta. Tarvitsemme sitä ikään kuin perusrahoituksella tehtävää perustutkimusta, tarvitsemme soveltavaa tutkimusta, mutta myös tällä kilpaillulla tutkimusrahoituksella tehtävä tutkimus on perustutkimusta. Sehän on vain jaettu eri tavalla kuin yliopistoille tuleva perusrahoitus. Se on jaettu kilpailun kautta sen vuoksi, että pystytään varmistumaan siitä, että rahoitus menee parhaille tutkijaryhmille, parhaisiin hankkeisiin. Esimerkiksi Ruotsissa tästä puhutaan täysin perustutkimuksen rahoituksena, kaikesta siitä rahoituksesta, jota on kilpailurahoituksen kautta. Eli mielestäni olisi hyvä meilläkin vähän muuttaa tätä terminologiaa.

Meillä on myös muita keinoja, millä me pyrimme nyt vahvistamaan tätä osaajien houkuttelua Suomeen. Esimerkiksi tekoälyssä olen päättänyt rahoituksesta Aalto-yliopistolle: ensin tämän vuoden aikana kuusi miljoonaa siihen, että vahvistamme tekoälytutkimuksen edellytyksiä, ja sitten 10 miljoonaa tuleville vuosille siihen, että varaudumme siihen, että saisimme tänne ELLIS-instituutin eli käytännössä keskittymän, jossa maailman parhaat tekoälytutkijat voivat tehdä työtä yhdessä tekoälyn kehittämiseksi.

Sitten luovista aloista muutama sana. Erittäin hyvä, että täällä on kiinnitetty siihen huomiota ja kysyttiin mielipidettä. Pidän itse myös luovia aloja erittäin potentiaalisena kasvualana, ja sen vuoksi on hieno asia, että saimme nyt luoville aloille päätökseenä kohdennettua yhdeksän miljoonaa euroa pysyvää rahoitusta t&k-toimintaan, ja se tullaan jakamaan Business Finlandin kautta. Fakta on kuitenkin se, että totta kai siellä on paljon yrityksiä, mutta ehkä vielä sitä potentiaalia ja kyvykkyyttä siinä, että osataan hyödyntää nämä kasvavan t&k-rahoituksen mahdollisuudet, pitää vielä kehittää.

Sitten vielä siellä on erilaisia mahdollisuuksia pienille ja keskisuurille yrityksille, joista täällä on myöskin kysytty, ja toisaalta tästä alueellisesta näkökulmasta. Tärkeänä toimijana tässä toimivat ammattikorkeakoulut. Erityisesti sellaisilla paikkakunnilla, joilla ei ole välttämättä sitä yliopistoa, ammattikorkeakouluilla on erittäin merkittävä rooli tehdä yhteistyössä pienten ja keskisuurten ja miksei suurempienkin yritysten kanssa sitä t&k-toimintaa, ja myös niin, että ne tutkimusinfrastruktuurit ovat avoimesti käytettävissä niin yritysten tarpeisiin kuin ammattikorkeakoulun omassa tutkimus- ja kehitystoiminnassa. Tähän tutkimusinfrastruktuurin rakentamiseen on nyt tulossa myös lisärahoitusta, ja tämä palvelee myös esimerkiksi sitä, mistä täällä puhuttiin, eli lääketiedettä. Eli sinne tulee kohdennettua rahoitusta lisää kliniseen tutkimukseen.

Sen lisäksi hyvinvointialueiden t&k-toimintaan tulee nyt lisärahoitusta, mikä on tarpeen siinä, että pystymme sitten paitsi parantamaan mahdollisesti sitä tuottavuutta mutta

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

myös saamaan sinne näitä kasvuyrityksiä mukaan parantamaan palveluita ja hoidon vaikuttavuutta.

Myös tohtoripilotissa on rahoitusta muun muassa syöpätutkijoiden kouluttamiseen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Sitten ministeri Ikonen. — Ministeri Ikonen ei ollutkaan pyytänyt vastauspuheenvuoroa tähän aiheeseen. — Pääministeri Orpo, olkaa hyvä, noin kolme minuuttia. [Aki Lindén: Hän johdattelee meidät seuraavaan asiakohtaan!]

15.19 Pääministeri Petteri Orpo: Arvoisa puhemies! Kiitos puheenvuorosta. Ilmeisesti keskustelu kohta päättyy, ja haluan vieläkin kiittää eduskuntaa siitä hyvästä hengestä, mikä tämän ympärillä on. Totta kai meillä on kaikilla yhteinen tavoite siihen, että kun näin suuria rahoja investoidaan velkaisessa maassa, niin silloin meidän täytyy yhdessä huolehtia siitä, että ne käytetään kaikkein tehokkaimmalla tavalla, jotta saavutetaan niitä tuloksia, mitä me täällä kaikki peräänkuulutetaan, uusia työpaikkoja, tulevaisuuden työpaikkoja, kasvua, hyvinvointia suomalaisille. On meidän kaikkien tehtävä pitää siitä huolta.

Sitten kun tässä edustaja kysyi näistä pienemmistä yrityksistä ja muutenkin tästä, miten täällä keskusteltiin, miten tämä kokonaisuus toimii, niin otan yhden esimerkin.

Veturihankkeet on yksi keskeinen tapa, eli kootaan jonkun aihealueen ympärille veturihanke, johon tulee julkista rahoitusta ja yksityiset mukaan. Otetaan ruokaketjun kehittäminen ja innovaatioiden kehittäminen. Tällä puolella pohjalla on ollut sekä tk-rahapanokset että Business Finlandin yhteensä 30 miljoonan julkinen raha. Siihen on lähtenyt tähän mennessä — hieman vanhaa tietoa — noin 60 yritystä mukaan ruoka-alalta, ihan siis pienistä yrityksistä isoihin, Suomen mittakaavassa jo jättiyrityksiin. He ovat lähteneet yhdessä innovoimaan, kehittämään suomalaista ruokaa ja ruokavientiä, uusia tuotteita, ja nimenomaan tämä yhteishanke tällaisen klusterin sisällä on parhaimmillaan se, mitä tapahtuu. Siinä ovat mukana tutkijat, yliopistot, tiedeyhteisö ja yritykset omalla tuotekehityksellään. Minun mielestä tämä on erinomainen esimerkki. Tätä esiteltiin minulle joku aika sitten, ja olin hyvin vaikuttunut siitä. Tiedetään, että me tehdään samaa vaikkapa digitalisatioalalla, vaikkapa Nokian ympärillä tapahtuu paljon tuotekehitystä, ne käyttävät valtavia summia itse, mutta sitten kun me pystytään yhdistämään siihen kylkeen joku uusi kehityshanke, mihin muut yritykset lähtevät mukaan, niin silloin saavutetaan hienoja tuloksia. Mutta huolehditään siitä, että tämä kone toimii, ja siitä, että on tarjolla muutakin rahoitusta kuin valtion tk-rahoitusta. Me tarvitaan niitä investoreita Suomeen, ja siksi meidän täytyy samaan aikaan pitää huolta, että Suomi on houkutteleva investointiympäristö.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa herra puhemies, hyvä keskustelu tänään hyvässä hengessä. Kiitos kaikille.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 70/2024 vp

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohlien jälkeen. — Ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.22 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kyseessä olevassa esityksessä ehdotetaan tehtäväksi hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikätestarkistukseen hallitusohjelman mukaisia muutoksia.

Voimassa olevan hyvinvointialueiden rahoituslain mukaisesti hyvinvointialueiden vuosikohtainen rahoitus tarkistetaan jälkikäteen koko maan tasolla vertaamalla hyvinvointialueille maksettua rahoitusta toteutuneisiin kustannuksiin. Jälkikätestarkistus tehdään valmistuneiden tilinpäätöstietojen perusteella kahden vuoden viiveellä.

Nyt kyseisessä muutosesityksessä ehdotetaan ensinnäkin tähän jälkikätestarkistukseen lisättäväksi vuodesta 2026 lukien hyvinvointialueille omavastuuosuus, jonka tarkoituksena on rahoitusmallin kannustavuuden lisääminen. Omavastuuosuuden osalta toteutuneiden ja laskennallisten kustannusten erotusta ei otettaisi rahoituksessa huomioon. Ehdotettu omavastuuosuus olisi portaittain kasvava. Vuonna 2026 vuoden 2024 tietojen perusteella tehtävässä jälkikätestarkistuksessa otettaisiin rahoituksessa huomioon 95 prosenttia, vuonna 2027 tehtävässä 90 prosenttia, vuonna 2028 tehtävässä 80 prosenttia ja vuodesta 2029 lukien tehtävissä tarkistuksissa 70 prosenttia.

On tärkeää huomata, että jälkikätestarkistus tehdään ensimmäisen kerran vuonna 2025 vuoden 2023 toteutuneiden kustannusten perusteella. Nyt kyseessä olevalla hallituksen esityksellä ei ehdoteta muutoksia tähän ensimmäiseen vuoden 2025 jälkikätestarkistukseen. Hallitusohjelman mukaisesti hyvinvointialueiden rahoitusmalli säilyy ennallaan vuosina 2023—2025, kuten on luvattu. Vuonna 2025 jälkikätestarkistus on siten vielä täysimääräinen.

Valmistuneiden vuoden 2023 tilinpäätöstietojen perusteella jälkikätestarkistus on suuruudeltaan 1,41 miljardia euroa. Tämä määrä jää rahoituksen pohjaan, mikä korjaa hyvinvointialuetalouden alkuvaiheen rahoitusvajetta koko maan tasolla. Jatkossa jälkikätestarkistuksen määrä ja siten omavastuun vaikutus hyvinvointialueille riippuu kustannusten kehityksestä. Jos vuonna 2024 hyvinvointialueiden alijäämä koko maan tasolla jää vuotta 2023 pienemmäksi, omavastuuosuus lisäisi vuoden 2026 rahoitusta suhteessa täysimääräiseen tarkistukseen. Vastaavasti, jos vuoden 2024 alijäämä ylittäisi vuoden 2023 alijäämän, omavastuuosuus vähentäisi rahoitusta, eli se toimii molempiin suuntiin.

Kesäkuussa 2024 saatavissa olevien tietojen perusteella arvioitiin, että vuodelle 2026 tehtävässä kuluvan vuoden rahoitusta koskevassa jälkikätestarkistuksessa omavastuuosuuden vaikutus olisi rahoitusta lisäävä. Elokuussa saatujen vuoden 2024 tilinpäätösennustetietojen mukaan hyvinvointialueiden yhteenlaskettu kuluvan vuoden alijäämä näyttäisi kuitenkin olevan ennakoitua suurempi ja ylittävän vuoden 2023 alijäämän määrän. Tämä tarkoittaa sitä, että vuonna 2026 tehtävässä vuoden 2024 rahoituksen jälkikäteis-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

tarkistuksessa omavastuun vaikutus kääntyisi rahoitusta vähentäväksi koko maan tasolla noin kuusi miljoonaa euroa. Omavastuuosuus toimii siten kumpaankin suuntaan kannustan hyvinvointialueita kustannusten kasvun hillintään. Koska jälkikäteistarkistuksen määrä tarkistetaan aina vuosittain edeltävän vuoden lopullisten tilinpäätöstietojen perusteella, myös omavastuuosuuden vaikutus hyvinvointialueiden rahoitukseen tarkentuu kunkin vuoden toteumatietojen perusteella.

Toisena muutoksena esityksessä ehdotetaan hallitusohjelman mukaisesti, että yksittäisille alueille myönnettyä lisärahoitusta ei otettaisi huomioon jälkikäteistarkistuksessa. Jälkikäteistarkistus tehdään koko maan tason rahoitukseen. Jälkikäteistarkistuksessa rahoituksen lisäys ei siten kohdistu kyseiselle lisärahoitusta saaneelle alueelle, vaan jakautuu epätarkoituksenmukaisesti kaikille alueille rahoituksen määräytymistekijöiden suhteessa. Lisärahoituksen huomioon ottaminen rahoituspohjassa ei siten käytännössä korjaisi yksittäisen alueen rahoitusongelmia, eikä siten ole rahoituksen turvaamisen kannalta välttämätöntä.

Arvoisa puhemies! Lisäksi tässä esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi rahoituslaissa sitä, miten palveluiden asiakasmaksuihin säädettävät muutokset otetaan hyvinvointialueiden rahoituksessa huomioon. Sääntelyn tarkoituksena on varmistaa, että asiakasmaksumuutokset otetaan vaikutuksiltaan erilaisissa tilanteissa huomioon hyvinvointialueiden rahoituksen turvaavalla tavalla. Ehdotuksella pyritään myös osaltaan tukemaan hallitusohjelman mukaisten asiakasmaksuja koskevien julkisen talouden sopeuttamistoimenpiteiden toteuttamista hyvinvointialueella. Hyvinvointialueiden tehtävien muutokset otetaan hyvinvointialueiden rahoituksessa huomioon etukäteen niiden voimaantulosta lukien. Hyvinvointialueiden vastuulla olevien palveluiden asiakasmaksuihin säädettävät muutokset, korotukset tai maksujen alentaminen ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa vastaavalla tavalla huomioon etukäteen. Esityksen mukaan hyvinvointialueiden valtionrahoitusta joko vähennettäisiin tai lisättäisiin koko maan tasolla riippuen siitä, onko muutoksessa kyseessä maksukorotus vai maksun alentaminen. Rahoituksessa otettaisiin huomioon etukäteen maksutulojen tasoon vaikuttavat enimmäismaksuihin, maksuperusteisiin ja maksullisuuteen säädettävät muutokset. Indeksikorotuksia ei kuitenkaan otettaisi huomioon etukäteen, koska niiden tarkoituksena on säilyttää maksujen reaalin taso. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vastauspuheenvuoroa pyydetään nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta. Otamme ensin muutaman ennalta varatun puheenvuoron. — Edustaja Perholehto, olkaa hyvä.

15.28 Pinja Perholehto sd: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille esittelystä. Tässä on montakin asiaa, joita haluaisin nostaa esiin, mutta haluan oikeastaan käyttää puheenvuoroni siihen, että osana tätä esitystä ehdotetaan muutosta sote-asiakasmaksujen huomioimiseen, mikä itsessään voi olla ihan looginen ja perusteltukin asia. Mutta kun ottaa huomioon sen, että hallitus tosiaan jopa puolella on nostamassa joitakin maksuja, esimerkiksi sairaalan poliklinikkamaksuja — toisaalla nykyään ne ovat noin 46 euroa, jatkossa esimerkiksi 66,7 euroa — ja ajattelee, että tämä sama summa, joka jatkossa peritään asiakkailta, voidaan vähentää hyvinvointialueiden rahoituksesta, niin kyllä tämä herättää itselleni huolen siitä, onko jälleen kerran oikeastaan käsittelyssä vain leikkauslaki, jonka tavoitteena ei ole parantaa hyvinvointialueiden palveluita, tavoitteena ei ole lisätä palveluiden saatavuutta.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

ta, mutta tämä kaikki on jälleen kerran verhottu erittäin jargoniseen ja tekniseen tekstiin. Tätä oikeastaan ministeriltä haluaisin kysyä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Huomautan nyt kaiken varalta, että olemme tällä hetkellä ennalta varatuissa puheenvuoroissa, emme debatissa. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä. [Pinja Perholehto: Siis sainko listapuheenvuoron?] — Kannattaa kuunnella, mitä täältä pöntöstä sanotaan. Asiasta kyllä sanottiin heti, kun... [Pinja Perholehdon välihuuto] — Tästä en ollut tietoinen. — Olkaa hyvä, edustaja Laiho.

15.29 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annettua lakia. Sitä täydennettäisiin vuoden 25 alusta lukien siten, että asiakasmaksuihin säädetään muutokset ja ne tulisi ottaa huomioon hyvinvointialueiden rahoituksessa. Lisäksi tarkistettaisiin pelastustoimen riskikertoimen tietopohjaa koskevaa sääntelyä. Jälkikäteistarkastukseen ehdotettaisiin hyvinvointialueille portaittain kasvavaa omavastuuosuutta, sekä yksittäisen alueen saamaa lisärahoitusta ei otettaisi huomioon koko maan tasolla tehtävästä jälkikäteistarkastuksesta. Jälkikäteistarkastusta koskevia muutoksia sovellettaisiin vuonna 26 vuodelta 24 tehtävästä tarkistuksesta lukien.

Tässä on siis kyse omavastuuosuuden osalta siitä, että alue saisi osan rahoituksen alittamisesta seuranneesta hyödyistä omavastuuosuutena itselleen, [Aki Lindén: Pääosin menettäen!] eli tähän on erittäin kannatettava ajatus. Se lisää kannustavuutta rahoituksen osalta ja kannustaa hyvinvointialueita tekemään sellaisia ratkaisuja, että rahoitus on kestävämmällä tasolla. Jälkikäteistarkastuksen osalta on myös tärkeää, että alijäämien kattamisvelvollisuudesta pidetään kiinni. Vuoden 23 jälkikäteistarkastus nostaa huomattavasti vuoden 25 rahoitusta, mikä osaltaan auttaa alijäämien kattamisessa, ja sen osalta hyvinvointialueitten pitäisi olla paremmassa tilanteessa.

Arvoisa puhemies! Vielä tästä omavastuuosuudesta ja jälkikäteistarkistuksesta: Siitä on noussut lausuntopalautteessa kritiikkiä, että aikataulu on liian tiukka, vaikka sinänsä kannatettavakin. Kannatusta saa nimenomaan se, että omavastuun lisäys voi toimia kannustavana elementtinä alueille siinä tilanteessa, että alueiden tulokset parantuisivat ja talous olisi kestäväällä pohjalla. Pidemmällä aikavälillä tähän meidän tulee suuntautua.

Arvoisa puhemies! Sitten näistä asiakasmaksuista, joihin täällä jo viitattiinkin aiemmassa puheenvuorossa. Asiakasmaksujen korotus on perusteltua kustannusten kasvun hillintään pyrkivänä toimenpiteenä. Maksuillahan ohjataan myös väestön palvelujen käyttöä. Niillä on merkitystä myös palvelujen kysynnälle ja kustannusrakenteelle ja sitä kautta kokonaiskustannuksille. Mutta on huomioitava samalla tietenkin, että kaikilla on mahdollisuudet käyttää palveluita ja siihen on olemassa omat tukijärjestelmänsä.

Asiakasmaksumuutoksen vaikutuksesta ennakoivasti hyvinvointialueen rahoitukseen on lausuntopalautteessa ollut kritiikkiä, että se tulee liian nopeasti. Kun ajatellaan valtion rahoitusta ja hyvinvointialueiden tilannetta, niin kyllähän meidän pitää pystyä myös ketterämmin muuttamaan rahoituselementtejä, jos tilanne muuttuu. Ja kun hallitusohjelmassa on myös kirjaus siitä, että asiakasmaksuja yhtenäistetään, niin tämä on siinäkin mielessä looginen toimenpide. Meillä pitäisikin olla enemmän yhtenäiset maksukäytännöt eri alueilla liittyen siihen, että ihmiset olisivat silloin tasavertaisemmassa asemassa.

Sitten jälkikäteistarkistuksesta, että aikaisemmin kun joku alue on saanut lisärahoitusta, niin se on sitten huomioitu jälkikäteistarkastuksessa kaikkien alueiden osalta niin, että se

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

on jaettu muiden tekijöiden perusteella. On perusteltua, että se jää nyt pois ja mennään siten todellisten tietojen pohjalta. Tämä on muutenkin saanut kritiikkiä, koska se ei kohdistu tietenkään sille, joka sitä lisärahaa on saanut. Mutta samalla, kun me rahoitusjärjestelmää muutetaan, meidän kaikessa pitää kohdentaa katse siihen, että sen rahoituksen pitää olla sellaista, että se kannustaa hyvinvointialueita tekemään järkeviä ratkaisuja — semmoisia, jotka parantavat vaikuttavuutta, parantavat laatua — eikä pidä myöskään palkita siitä, että ylittää budjetit. Hyvinvointialueiden päättäjillä on tietenkin tiukkoja tilanteita, mutta jotta hyvinvointialueiden palvelut pystytään turvaamaan järkevällä tavalla, tarvitaan myöskin päätöksiä rahoituksen kohdentamisesta siellä nimenomaan lakisääteisiin ja vaikuttaviin palveluihin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja vielä edustaja Pekonen, etukäteen varattu puheenvuoro, olkaa hyvä.

15.36 Aino-Kaisa Pekonen vas: Kiitos, arvoisa herra puhemies! Pääministeri Orpon toistuvat puheet siitä, kuinka sotesta ei leikata, tuntuvat suoraan sanottuna irvokkailta, kun viikko toisensa perään tänne tuodaan lakeja, joilla rahoitusta tosiasiallisesti leikataan ja hoitopääsyä ja palveluita heikennetään. Tällä esityksellä hallitus leikkaa jälleen kerran hyvinvointialueiden rahoitusta merkittävillä summilla, jopa sadoilla miljoonilla euroilla. Samaan aikaan yksityisille terveysfirmoille ollaan kaatamassa koko ajan enemmän rahaa korotettujen Kela-korvausten muodossa.

Ensinnäkin tällä esityksellä ollaan viemässä hyvinvointialueilta 150 miljoonaa eli se summa, jolla hallitus on korottamassa asiakasmaksuja jopa 45 prosentilla, kuten edustaja Perholehto täällä aikaisemmin totesi. Asiakasmaksujen korottaminen on erittäin vastuutonta politiikkaa, joka tulee kalliiksi. THL:n arvion mukaan asiakasmaksujen korotukset nostaisivat joka toisen suomalaisen terveydenhuollon maksuja, ja erityisesti nämä korotukset kohdistuvat pienituloisiin, ikääntyneisiin ja naisiin. Ja edelleenkin THL toteaa: ”Jos asiakkaiden terveysongelmien hoito lykkääntyy maksujen takia, terveysongelmat voivat pahentua ja sairauksien hoito tulee entistä kalliimmaksi myöhemmässä vaiheessa.”

Näyttääkin siltä, että tämä oikeistohallitus romuttaa julkista terveydenhuoltoa ideologisista syistä, sillä todellisia säästöjä tällä tavalla ei saavuteta, ainoastaan lisäkustannuksia ja pahenevia terveyseroja. Samalla kun näitä asiakasmaksuja korotetaan, niin oikeistohallitus on korottamassa myös lääkekustannuksia ja leikkaamassa sairauspäivärahaa, ja jälleen nämä leikkaukset kasaantuvat niille samoille ihmisille, jotka ovat jo kärsineet eniten hallituksen aiemmista toimista. Tämä ei ole kohtuullista, eikä tämä ole oikein.

Arvoisa puhemies! Tämä esityksen toinen osa on omavastuun säätäminen hyvinvointialueiden jälkikäteistarkastukseen. Suomeksi sanottuna tämä tarkoittaa rahoituksen leikkaamista silloin, kun hyvinvointialueiden tosiasialliset kulut ylittävät rahoituksen tason. Jos kulujen kehitys alueilla vastaa VM:n ennustetta, leikataan tällä niin sanotulla omavastuulla 110 miljoonaa alueiden rahoituksesta vuoden 2029 tasossa. Tämä leikkaus tulee siis asiakasmaksukorotuksilla tehtävän 150 miljoonan euron leikkauksen päälle sekä monen muun jo toteutetun ja valmistelussa olevan sote-leikkauksen päälle. Lausuntopalautteen perusteella hyvinvointialueet eivät myöskään pidä näitä laskelmia realistisina, vaan riskinä on se, että tämä niin sanottu omavastuu leikkaa sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta vieläkin enemmän.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Tässä on nyt kysymyksessä tietoista julkisten palveluiden alasajoa ja tietoista siirtymää kohti amerikkalaista mallia, joka on sekä kallis että eriarvoinen, ja tämä ei ole kestävä suunta Suomelle.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Nyt halukkaat edustajat voivat pyytää minuutin mittaista vastauspuheenvuoroa nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

15.40 Eemeli Peltonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tätä hallituksen esitystä hyvinvointialueiden rahoituslain muuttamiseksi on kritisoitu paljon. Kriittisiä ovat olleet erityisesti hyvinvointialueet, jotka laajasti eivät tue tätä esitystä. Hyvinvointialueet arvostevat etenkin omavastuuosuutta, jota hallitus esittää lisättäväksi alueiden rahoituksen jälkikäteistarkastukseen. Pahimmillaan omavastuuosuus voi leikata alueiden rahoitusta rajusti, mikä pahentaisi entisestään alueiden taloudellista tilannetta, josta tässä salissa olemme hyvin tietoisia.

Hyvinvointialueet tarvitsevat nyt näkymiinsä ennustettavuutta ja toimintaansa työrauhaa. Ikävä kyllä näillä rahoituslain muutoksilla hallitus ei alueille tarjoa oikeastaan kumpaakaan. Pahimmillaan alueiden talouskriisi vain syvenee, eikä helpotusta eikä todellisia keinoja tilanteen helpottamiseksi vieläkään näy.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hanna Räsänen, olkaa hyvä.

15.41 Hanna Räsänen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri, te ajatte näillä toimenpiteillänne hyvinvointialueet oikeaan kriisiin. Tulen itse Savon-Karjalasta, ja juuri Ylekin uutisoi ja media on uutisoinut siitä, että Pohjois-Savossa aloitetaan yt:t ja vähennystarve on jopa 200 henkilötyövuotta. Siellä listattiin seuraavia vaihtoehtoja: osa-aikaistamisia, lomautuksia, irtisanomisia — samaan aikaan, kun meillä on paheneva pula ammattilaisista ja työntekijöistä.

Olen itsekkin sitä mieltä, että jos te teette hallituksen esityksiä, niin silloin tulisi kuunnella myös hyvinvointialueita, ja ne ovat lausuneet varsin kriittisesti näistä teidän esityksistänne. Pakko on sanoa, että tulee kyllä mieleen Kataisen hallitus ja se suuruuden ihannointi. Siellä oli jättikuntia, jättisote-alueita, -erva-alueita, jättimäisiä maakuntia. Tähänkö te olette Suomea ajamassa? Te viette hyvinvointipalvelut ja sen lisäksi yhdistätte sote-alueita, ja seuraavaksi varmaan sitten menevät maakunnatkin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkkinen, olkaa hyvä.

15.42 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä leikataan hyvinvointialueiden rahoitusta kahta kautta: ensinnäkin asiakasmaksujen noston vastineeksi ja toiseksi hyvinvointialueiden jälkikäteistarkastuksen omavastuun säätämällä.

Jälkikäteistarkistus hyvinvointialueiden rahoitukseen on säädetty, jotta turvataan ihmisten oikeudet sote-palveluihin. Siitä siinä on lopulta kysymys. Tällä tarkistuksella varmistetaan se, ettei laskennallinen rahoitus irtaannu todellisista kustannuksista ja ettei palveluiden saatavuus sitä kautta vaarannu.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Nyt tätä perusoikeuksia turvaavaa mekanismia ollaan siis heikentämässä. Kyseessä on rahoitusleikkaus ilman tehtävämuutoksia. Tilanne on aika korni. Hallitus sanoo toisaalta, ettei se voi pidentää hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoiteaikaa, sillä se haluaa antaa hyvinvointialueille työrauhan. Samalla kuitenkin viette eteenpäin tätä rahoituslain muutosta, joka pahentaa hyvinvointialueiden rahoitusongelmia. Hyvinvointialueille ei edes anneta mahdollisuutta onnistua, kun rahoitusruuvia näin kohtuuttomasti kiristetään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

15.43 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on todettava, että kyllä hyvinvointialueiden talouden haasteita tässä nyt ratkaistaan erikoisella tavalla. Te, ministeri, olette erittäin vastuullisessa roolissa siinä, mitä te täällä esitätte. Samaan aikaan ei voi väittää, etteikö sosiaali- ja terveydenhuollosta laajamittaisesti leikattaisi, kun tätä esitystä tässä katsoo. Te ajatte täällä mallia, jossa hyvinvointialueille kuuluvasta rahoituksesta, joka jälkikäteisesti korjataan, leikattaisiin valmiiksi osa pois.

Kun olen saanut olla hyvin keskeisessä roolissa tämän rahoituslainsäädännön säätämisessä, minun käsitykseni on ollut näiden viime vuosien aikana se, että meillä ei ollut vaihtoehtoa säätää jälkikäteisrahoituksesta kuin niin, että se on täysimääräinen. Ihmettelenkin sitä, miksi tässä lainvalmistelussa ja tässä teidän tänne tuomassanne esityksessä ei arvioida tämän ehdotuksen vaikutuksia nimenomaan perustuslain 19 §:n 3 momentin tekstiin, [Puhemies koputtaa] jossa julkista valtaa vaaditaan turvaamaan sosiaali- ja terveyspalveluiden [Puhemies koputtaa] riittävyys kaikissa olosuhteissa. Nyt näin ei ole tapahtumassa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

15.45 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensi vuodelle jälkikäteistarkastuksessa hyvinvointialueet saavat 1,4 miljardia euroa, ja sen lisäksi tulee vielä sote-palveluihin muuten tuleva miljardin euron lisäpanostus ensi vuodelle, eli yli kaksi miljardia hyvinvointialueille tulee rahaa. Nyt on tärkeätä hyvinvointialueilla, että se raha käytetään niihin palveluihin, ihmisten palveluihin, että kaikki pääsevät hoitoon ja kaikista pidetään huolta. [Krista Kiuru: Nyt on kyllä erikoista! — Puhemies koputtaa] Sen takia oleellista on, että siellä kohdennetaan ne asiat oikein, vähennetään hallintoa, tehdään asioita järkevällä tavalla, tehdään järkeviä hankintoja kustannusvaikuttavasti, käytetään nyt niitä laajoja hartioita, mitä tällä sote-muutoksella haettiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

15.46 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täytyy sanoa, että tämä on törkeää. Mielestäni tämä on törkeää, että hallitus tuo jälleen kerran yhden esityksen, jolla niin sanotusti ratkotaan näitä sote-rahoitusongelmia, eli leikataan rahoitusta lisää, puretaan normia tai muutetaan normia, niin kuin tässä asiakasmaksuja, mutta vietään kuitenkin ne rahat pois. Samahan kävi hoitajamitoituksen osalta. Eli mitään helpotusta ei ole tulossa hyvinvointialueiden taloustilanteeseen ja rahoitustilanteeseen tässäkään esityksessä. [Krista Kiuru: Tehtävät jää, rahat lähtee!] Ja tähän tässä edustaja Laihon puheenvuorossa paljastuikin, kun sanoitte, että tässähän asiakasmaksujen nostolla on tavoitteena se, että käytetään palveluita vähemmän. [Aino-Kaisa Pekonen: Juuri näin!] Ja sit-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

ten puoli miljardia pannaan Kela-korvauksiin lisää ilman, että sillä on mitään todellista vaikuttavuutta, niin kuin tässä on jo todettu, kun yksityisen hoidon Kela-korvauksia nostettiin. Tämä on aivan uskomatonta, millä tavalla näitä hyvinvointialueiden ongelmia yritetään ratkoa — tai ollaan ratkomatta.

Nyt todellakin toivoisin, että viimein hallitus, niin kuin on luvannut hallitusohjelmassa, toisi tänne eduskunnan käsittelyyn sellaisia esityksiä, joilla tämä tilanne oikeasti helpottuu. [Puhemies koputtaa] Ja missä on ministeri Juuso? Ymmärrän, että ministeri Ikonen, olette esittelevä ministeri tässä esityksessä, mutta tämäkin esitys vaikuttaa aivan keskeisellä [Puhemies koputtaa] tavalla siihen, miten sosiaali- ja terveysjärjestelmä [Puhemies: Kiitoksia, nyt minuutti on käytetty!] näistä tehtävistään suoriutuu, ja ministeri Juuson pitäisi olla paikalla.

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Ojala-Niemelä, olkaa hyvä.

15.47 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä on kylä ikävää, että tämmöistä lakia joudutaan täällä käsittelemään. Te olette, ministeri Ikonen, hyvin tietoisia hyvinvointialueiden taloudellisesta ahdingosta.

Itse tulen Lapista. Meillä on sata miljoonaa euroa alijäämää, ja kyse ei ole siitä, että siellä olisi huonosti tehty asioita. Meillä on ollut valtavasti semmoisia tekijöitä, joita hyvinvointialueet eivät ole itse aiheuttaneet: poikkeuksellisen korkea inflaatio, poikkeuksellisen korkea palkkaratkaisu ja myös vuokratyövoiman käyttö. Me maksamme lääkärille siitä, että saamme hänet kahdeksaksi tunniksi, 7 000 euroa, ja jotta saamme viikonlopun, 10 000 euroa. Nämä ovat semmoisia tekijöitä, että näihin eivät ole hyvinvointialueet, vaikka kuinka hyvin tekisivät, voineet vaikuttaa.

Sen sijaan, että te ojentaisitte auttavan kätenne hyvinvointialueita kohtaan, te tuotte näitä leikkauslakeja. Pyydän, että te harkitsette vahvasti tätä alijäämän kattamisajan pidentämisvelvollisuutta. Siitä ei näillä laskelmilla tule nykyään selviämään kuin Pohde korkeintaan. He pystyvät tässä annetussa ajassa kattamaan, [Puhemies koputtaa] mutta ei mikään muu hyvinvointialueista. Tähän asiaan pitäisi herätä myös ministeriössä jo. [Puhemies koputtaa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

15.48 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän tämä valitettavasti on sitä, miltä näyttää: Orpon—Purran hallitus haluaa lisätä hyvinvointialueitten ahdinkoa esittämällä leikkauksia hyvinvointialueitten rahoituksen jälkikäteistarkistukseen ja tehdä tosiaan leikkauksia näihin korotuksiin, jotka liittyvät asiakasmaksuihin.

Te olette olleet vallassa nyt puolitoista vuotta, ja koko tänä aikana ei ole tullut tänne eduskuntaan semmoista lakia, joka aidosti helpottaisi hyvinvointialueitten tukalaa tilannetta. Kysynkin teiltä, ministeri Ikonen: Milloin te alatte kuuntelemaan hyvinvointialueita, niitten jäsenkirjattomia viranhaltijoita, jotka esittävät näitä ratkaisuvaihtoehtoja tämän tukalan tilanteen helpottamiseksi? Miksi ette esimerkiksi avaa tätä rahoituslakia, jolla helpotettaisiin tätä alijäämien kattamisaikaa, tai miksi ette toteuta kansallista ratkaisua tähän vuokratyövoiman käyttöön?

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Meriluoto, olkaa hyvä.

15.49 Laura Meriluoto vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jälleen kerran olemme saaneet saliin yhden lain, joka leikkaa hyvinvointialueitten rahoitusta. Hallitus väittää viikosta ja kuukaudesta toiseen, että ei leikkaa hyvinvointialueilta, mutta kyllä tämä politiikka kansalaisille näkyy palveluiden heikentymisenä ja kasvavana kynnyksenä haakeutua palveluihin. Esimerkiksi omalla alueellani päätös lakkauttaa Iisalmen ja Varkauden yöpäivystykset on ihan selkeä leikkaus palveluihin, eikä sitä voi kiistää.

Tämä nyt käsittelyssä oleva laki nostaa asiakasmaksuja. Maksujen enimmäismäärät nousisivat 22,5—45 prosenttia. THL:n arvion mukaan korotukset kohdistuvat pienituloisiin, ikääntyneisiin ja naisiin, siis samoihin ihmisiin, joihin niin monet muut hallituksen tekemät toimet kohdistuvat erityisen rajusti. Tällä tavalla te, hallitus, ette anna hyvinvointialueille mahdollisuutta onnistua vaikeassa tehtävässään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

15.51 Lauri Lyly sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on jatkumoa hallituksen rahan ohjaamiselle. Ensinnäkin meillä järjestelmässä palvelutarpeen kasvusta 80 prosenttia korvataan vuodesta 25 eteenpäin. Meillä on alimittainen indeksi siellä, meillä on tasapainottamisvaade, joka on tosi kireä, ja pitää saada nopeasti talous tasapainoon. Sääteilyä puretaan, otetaan rahat siitä pois, ja sitten jos asiakasmaksuja nostetaan myös, otetaan rahat pois. Tästä tehdään lisätarkastus, ja kun jälkikäteistarkastus tehdään kahden vuoden jälkeen, niin on yllättävää, miten ne alueet yleensä voivat varautua tällaisiin 5—30 prosentin leikkauksiin, joita tässä on. Kaikki nämä aiemmat toimenpiteet johtavat siihen, että kaikki ovat tosi kireällä siellä, ylijäämäisiä tuloksia ei kovin helpolla pääse syntymään, ja näitä lisätoimenpiteitä tulee koko ajan. [Puhemies koputtaa] Miksi mennään vain pelkällä taloudellisella ohjauksella, miksi ei tule sisällöllistä [Puhemies koputtaa] ohjausta tähän mukaan? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen, olkaa hyvä.

15.52 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy tässä kysyä edustaja Laiholta, onko todella näin, että te lääkärinä ajattelette, että ihmiset käyvät turhaan lääkärissä. Te sanoitte äsken tuolta pöntöstä, että asiakasmaksujen korottaminen vaikuttaa asiakkaiden käyttäytymiseen. Siltä se todellakin kuulostaa, että te olette ajatelleet oikeistohallituksessa, että työttömät, eläkeläiset, kotona lapsiaan hoitavat ihmiset, jotka käyttävät julkista terveydenhuoltoa erityisesti perustasolla, käyvät turhaan lääkärissä — että näiden asiakasmaksujen korotuksen perusteella nyt sitten karsitaan ihmisten lääkärikäyntejä. Terveyden hinta on tällä hetkellä jo erittäin monelle ihmiselle erittäin kallis, ja kasvava osa asiakasmaksuista päättyy jo tällä hetkellä ulosottoon. Tämä esitys kasvattaa niin terveyseroja kuin myöskin ihmisten tuloeroja. Tämä on täysin vastuutonta politiikkaa, mutta tässä se tuli teidän suustanne, tämä on teidän ideologianne.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Siponen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

15.53 Markku Siponen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyllähän tässä on kyse rahoitusleikkurilaista, vaikka tämä onkin muulla nimellä verhottu. Tämä on jatkoa sille hallituksen linjalle jo hallitusohjelmassa, ja sitten myöhemmin on päätetty yli kahden miljardin euron säästöistä sosiaali- ja terveyspalveluihin.

Tässä kun edustaja Laiho toi tätä ensi vuotta esille, niin todellakin 1,4 miljardia menee sinne alijäämien kattamiseen, ei siis ensi vuoden palveluiden järjestämiseen. Tämän miljardin, jonka toitte esille, että miljardi tulee lisää rahaa palveluihin, niin pyytäisin sen vielä tarkistamaan, että onko se todella edes näin iso summa. Se ei vastaa lähellekään sitä palvelutarpeen kasvua, se ei vastaa lähellekään sitä kustannusten nousua.

Todellakin, näiden alijäämien taustalla on se inflaatio, palkkaratkaisu, vuokratyvoiman kasvu. Mikä on se hyvinvointialueilta tullut selkeä viesti? Pidentäkää tätä alijäämien kattamisvelvoitetta. [Puhemies koputtaa] Ministeri Ikonen, milloinka tuotte esityksen tästä alijäämien kattamisvelvoitteen [Puhemies koputtaa] pidentämisestä? Siihen on yhteinen tahto.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

15.54 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Me käsittelemme nyt valtion budjetin isointa momenttia. Tulen sitten varsinaisessa puheenvuorossani käymään perusteellisemmin näitä asioita läpi, mutta tässä yhteydessä haluan kiinnittää nyt huomioni siihen, että kyllähän tämä ehdotus on tehty nimenomaan rahoituksen leikkaamiseksi — sehan näkyy jo hallitusohjelmasta, joka minulla tässä on. Siellä on asetettu tavoitteeksi 225 miljoonaa euroa vuonna 28. Nimenomaan tällä lainmuutoksella on tarkoitus vähentää tätä rahoitusta.

Se, että edustaja Laiho yritti kääntää tämän plusmerkkiseksi, on aivan teoreettinen lähtökohta, joka voi onnistua vain siinä tilanteessa, että hyvinvointialueet saisivat yhtäkkiä erittäin hyvään kuntoon taloutensa. Siinä tilanteessa, että tämä jälkikäiteisrahoitus olisi miinusmerkkinen, omavastuu suojaisi tietyn osan siitä miinusmerkkisyydestä, mutta tämä on puhdasta teoriaa — näin ei tule tapahtumaan nähtävissä olevassa tulevaisuudessa. Sen takia tämä on leikkauslaki, ilman että muutetaan mitään [Puhemies koputtaa] velvoitteita, ja tämä on siinä mielessä erittäin vakavaa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

15.55 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän jälkikäiteistarkistuksen tarkoituksenaan oli se, että todelliset kustannukset, todellinen kustannustaso ja rahoitus eivät pitkällä aikavälillä erkaantuisi toisistaan. Halutaan siis turvata, että kun valtio on ainoa rahoittaja, niin hyvinvointialueitten palvelut on turvattu tätä kautta.

Arvoisa ministeri, tämä on erittäin vakava virhe, että te tämän periaatteen tulette tässä nyt romuttamaan. [Aino-Kaisa Pekonen: Kyllä!] Voisin kysyäkin: oletteko te tuonut tänne eduskuntaan tähän mennessä yhtään sellaista lakia, joka antaisi hyvinvointialueille työkaluja hillitä kustannusten nousua? Ja vastaan siihen itse: ette ole tuonut yhtään, ette yhtään. Mutta olette tuonut lakeja, jotka vievät rahat pois hyvinvointialueilta ja saattavat päättäjät siellä toivottomaan tilanteeseen. [Krista Kiurun välihuuto] Eihän tämä ole oikein. Tämä ei ole oikein. Teidän pitäisi muuttaa suuntaa ja tuoda tänne hyvinvointialueille työkaluja, jot-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

ka luovat toivoa sinne päättäjille, että me saadaan taloutta parannettua, eikä niin, että viedään rahat ja viedään toivo. Näin ei pitäisi politiikassa toimia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

15.57 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän edellinen hallitus, kun nämä sote-lait säati, lähti kuitenkin siitä, että kustannuksia saadaan tällä mallilla hillittyä. No, tilanne näyttää nyt täällä salikeskustelun perusteella kuitenkin hyvin epätoennäköiseltä, että mitään kustannuksia saisi hillittyä. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä] Osaltaan tämäkin ministeriön esitys tarkoittaa sitä, että yritetään saada kustannuksia hallintaan ja hyvinvointialueet tekemään asioita, jotka ovat järkeviä, joilla pystytään keskittämään vaikuttaviin palveluihin ja turvaamaan hoito ihmisille.

Haluan tässä nostaa vielä, että edellinen hallitus säati myös rahoitusmallin, jossa sanotaan, että jos tehtäviä vähennetään, niin myös rahoitusta vähennetään, ja tätähän hallitus myös tekee. [Välihuutoja] Puhuttiin täällä, mitä ollaan tekemässä: hoitotakuuta ollaan väljentämässä, jotta alueet saavat enemmän liikkumavaraa siihen, hoitajamitoitusta ollaan [Puhemies koputtaa] väljentämässä, jotta pystytään tekemään niitä asioita, mitkä hyvinvointialueet näkevät järkevinä ja vaikuttavina.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

15.58 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ollaan nyt täällä rehellisiä: Siis tällä esityksellä valtio toteuttaa valtiontalouden tasapainotukset meidän julkisista sosiaali- ja terveyspalveluista. Siitähän tässä on kysymys. Te haette tasapainotustoimia julkisista sosiaali- ja terveyspalveluista, vieläpä niin, että sitten ne yksittäiset ikävät päätökset pitää kuitenkin tehdä siellä alueilla. Teillä ei ole kanttia sanoa, mistä palvelusta nyt pitää vähentää, kun te rahoitusta vähennätte. Siitähän tässä on kysymys, ja tämän kyllä myöntävät näköjään kaikki hallituspuolueiden edustajatkin suurimmilta osin — kun katsoo, niin rivit ovat aika tyhjinä. Sielläkin tajutaan, mistä tässä on kysymys: rahat viedään ja ikävät päätökset jätetään alueille. Ja kaiken kukkuraksi todella te pakotatte alueet nostamaan asiakasmaksuja ja viette nekin rahat. [Vasemmalta: Kyllä!] Varmaan alueilla hyväksyttäisiin se, että asiakasmaksuja voitaisiin nostaa, jos ne rahat jäisivät sinne alueille, mutta te siis pakotatte alueet nostamaan asiakasmaksuja [Puhemies koputtaa] ja huononnatte palveluita. Vaikea ymmärtää, miksi kukaan hallituspuolueista tätä puolustaisi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen, olkaa hyvä.

15.59 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä vain muutamia asioita, joita minun on vaikea ymmärtää:

Olemme täällä salissa kuulleet lukuisia kertoja, että sen sijaan, että hallitus leikkaa hyvinvointialueilta, hallitus antaa lisää rahaa alueille. Suhteessa edellisiin vuosiin kyllä rahaa tulee lisää, mutta emmehän me täällä siihen vertaa, vaan tarpeeseen ja kehyskäyrään. Väitätte, ettette leikkaa alueilta, vaikka hallitusohjelman liitteestä voi lukea, että kyllähän te leikkaatte reilulla 1,4 miljardilla eurolla, ja tämäkin esitys, jossa alueet pakotetaan isompiin asiakasmaksuihin, vie alueilta pois rahoitusta.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Minun on vaikea ymmärtää sitä, että vaikka te sanotte, että haluatte antaa työrauhan ja joustavuutta alueille, niin te viette sitä pois tämän asiakasmaksulain kautta, esimerkiksi sulkemalla päivystyssairaaloita sieltä, missä alueet itse haluaisivat päivystyspalveluita pitää.

Hyvä ministeri Ikonen, miksi hallitus puhuu niin ristiriitaisia? Jotenkin tätä kaikkea olisi helpompi ymmärtää, ja kestääkin, jos sananne [Puhemies koputtaa] olisivat linjassa. Voisitteko olla rehellisiä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, noin neljä minuuttia.

16.00 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Aloitan ensin siitä, että tässä kaivattiin toisaalta rahoituslain muuttamista, toisaalta työrauhaa. Me olemme hallituksessa luvanneet, että näiksi ensimmäisiksi vuosiksi annetaan työrauha alueille, eli 23—25 tämä rahoitusmalli pysyy ennallaan, ja hyvinvointialueet voivat sen pohjalta suunnitella tätä toimintaansa. Samaan aikaan on esitetty toiveita lukuisissa keskusteluissa, että kannustimia tähän järjestelmään tarvitaan lisää. Tämä on ensimmäinen osa niitä kannustimia, joilla alueita kannustetaan kustannusten hillintään tässä toiminnassa. [Krista Kiuru: Tämä on, kuule, leikkaus!] On hyvä nähdä, että tämä vaikutus olisi suhteellisen maltillinen esimerkiksi vuoden 26 tasossa. Niin kuin kerroin tuossa alussa, tämänhetkisten alijäämäennusteitten valossa näyttäisi, että se leikkaus olisi kuusi miljoonaa euroa sen vuoden tasolla. Jos me suhteutamme sen esimerkiksi nyt tämänhetkiseen hyvinvointialueitten rahoitukseen, 26 miljardia noin karkeasti, mitä on budjetissa, niin siihen nähden tämä on melko maltillinen, mutta se on pieni kannuste siihen, että saamme sitä suuntaa toimimaan, ja tämä voi toimia kumpaankin suuntaan. Se voi parhaimmillaan kasvattaa rahoitusta tai se voi leikata sitä, riippuen siitä, miten alueet onnistuvat tässä työssä. Meillä on tosiaan rahoituslain uudistus pöydällä laajemminkin. Me olemme näitä tarvekertoimia arvioimassa ja vaikkapa HYTE-kertoimessa tulemme kiinnittämään huomiota siihen kannustavuuteen myöskin niissä sisällöllisissä toimissa. Eli tätä rahoitusmallia kehitetään. Tämä on ensimmäinen osa sitä.

Sitten täällä kysyttiin asiakasmaksuista. Haluan korostaa sitä, että tällä lailla, mikä meillä on nyt käsittelyssä, ei tehdä muutoksia niihin asiakasmaksuihin, [Aino-Kaisa Pekosen välihuuto] vaan kyseessä on tekninen muutos tässä laissa, jotta rahoituksen muutokset asiakasmaksujen perusteella ovat mahdollisia hyvinvointialuerahoituksessa. Eli tämä on se tekninen asia, ja sitten itse asiakasmaksujen korotukset tai leikkaukset valmistellaan sosi-aali- ja terveysministeriössä, että miten ne toimivat kokonaisuudessaan.

Edelleen hyvinvointialueet ovat viestineet, että he pystyvät turvaamaan ihmisten lakisääteiset palvelut. Eli he eivät ole niinkään viestineet tätä huolta näitten palveluitten puolesta, mutta jos me katsomme meidän hyvinvointiyhteiskunnan ja talouden kestävyyskannalta, niin on aivan kriittisen tärkeää, että saamme käännettyä sitä menojen voimakkaasti kasvavaa käyrää, jotta me pystymme huolehtimaan näistä hyvinvointipalveluista myöskin tuleville vuosikymmenille ja tuleville sukupolville. Ja on hyvä nähdä myöskin, kun puhutaan tästä, että mitä tämä merkitsee, että hyvinvointialueiden rahoitus tulee kasvamaan tulevinakin vuosina. Esimerkiksi ensi vuodelle me olemme varanneet lähes kolmasosan valtion budjetista nimenomaan hyvinvointialueille. Rahoitus kasvaa noin karkeasti kahdella miljardilla hyvinvointialueitten osalta. Eli kyllä hyvinvointialueet saavat myöskin lisää rahaa, ja ensi vuonna tämä ensimmäinen jälkikäteistarkistus myöskin korjaa

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

sitä hyvinvointialueitten rahoituksen tasoa, ja alueilla tehdään paljon töitä tällä hetkellä, että he myöskin pystyvät pääsemään siihen tavoitekäyrään.

Mutta on käynyt selväksi, kun tässä pohdittiin sitä, saako näitä lakeja muuttaa vai eikö saa, että ei tämä edellisen hallituksen säätämä lainsäädäntöpohja täydellisesti toimi. Vai onko joku täällä sitä mieltä, että tämä toimii täydellisesti? [Välihuutoja] Nyt me teemme hyvin moninaista korjaussarjaa tällä hetkellä siihen, ja me uudistamme tätä rahoituslakia. Tämä on nyt ensimmäinen osa. Sen osalta tulee seuraavia vaiheita. Me olemme nyt jo kesän alla tuoneet tänne eduskuntaan ohjausta uudistavan lain, ja tänään on käsittelyssä toinen ohjausta uudistava laki, jossa tavoitteemme on se, että myöskin ohjausta selkeytetään valtion puolelta ja tuodaan sitä ennakoivammaksi, jotta alueet voivat onnistua työssään. Sosiaali- ja terveysministeriössä tehdään lukuisia lakeja, jotka muuttavat palveluitten sisältöä ja tukevat sitä kautta hyvinvointialueitten onnistumista. Siellä puututaan muun muassa täällä kysyttyyn vuokratyöhön ja haetaan välineitä monenlaisiin kysymyksiin. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on lisätty koulutuspaikkoja, eli todella moninaisella korjaussarjalla me pyrimme tukemaan hyvinvointialueita. [Krista Kiurun välihuuto] Haluamme, että ne onnistuvat siinä omassa työssään ja ihmisten palvelut saadaan turvattua. Tämä on yksi osa sitä suurta kokonaisuutta, jolla turvaamme hyvinvointipalvelut myöskin tulevaisuudessa. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.05.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.36.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytettyä asiakohtaa 3. — Keskustelu jatkuu. Ensimmäinen puheenvuoro olisi edustaja Minja Koskelalla, mutta hän ei ole paikalla. — Elikkä edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

17.37 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tässä tosiaankin käsitellään tätä hyvinvointialueiden rahoituslakia ja hallituksen siihen esittämää muutosta, josta tuossa jo kiivaaseen sävyyn kävimmekin debattia aikaisemmin. Tässähän todellakin on sisältönä se, että tähän hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkastukseen tulee kiristynvä leikkuri. Tämä hallituksen esitys on oire siitä, että hallitus oikeastaan pyrkii vain kiristämään tätä hyvinvointialueiden rahoitusasemaa, kun sen pitäisi pyrkiä tuomaan siihen väljyyttä, jotta vasta — vain reilu 20 kuukautta sitten — aloittaneet hyvinvointialueet pystyisivät nyt tämän aidon palveluintegraation ynnä muun tehostamisen kautta sitten niihin säästöihin pääsemään sitä oikeaa kautta, eikä niin, että leikataan sillä tavalla, että se tulee myöhemmin kalliiksi.

Tähän esitykseen sisältyy myöskin tämä asiakasmaksukysymys, eli hallitus tulee ohjaamaan hyvinvointialueita korottamaan terveydenhuollon asiakasmaksuja, käyntimaksuja ynnä muita, ja sitten tästä tuleva lisätuotto myöskin leikataan hyvinvointialueiden rahoituksesta pois. Eli tässäkin kohtaa ei tuoda sitä väljyyttä sinne hyvinvointialueiden rahoit-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

tukseen, vaan syvennetään sitä ahdinkoa. En usko, että tässä monikaan vastustaisi, jos annettaisiin hyvinvointialueille ikään kuin omia uusia työkaluja muuttaa, kenties korottaa vielä enemmänkin näitä tiettyjä käyntimaksuja, jos ne rahat jäisivät sinne niiden palvelujen parantamiseen, mutta kun nyt ei näin tässäkään tapauksessa käy.

Omalla hyvinvointialueellani Keski-Suomessa on nyt jo neljännet yt-neuvottelut käynnissä. Tilanne on todella vaikea, ja näissä listauksissa Keski-Suomen hyvinvointialue mainitaan tämän alijäämän suhteen yhtenä, joka on vaikeimmassa asemassa. Siihen varmasti vaikuttaa moni syy: merkittävä uusi keskussairaalainvestointi, joka tehtiin juuri ennen tämän uudistuksen toteuttamista, mutta myöskin se, että Keski-Suomi on yksi niistä alueista, joilla tätä integraatiota ei ole ehditty viedä aikaisemmissa vaiheissa niin pitkälle kuin esimerkiksi muutamilla muilla, Etelä-Karjalassa, Pohjois-Karjalassa, tämäntyypisillä hyvinvointialueilla.

Totta kai sekin on huomattu, että kirjanpidollisista ynnä muista syistä johtuen oikeastaan vasta tänä vuonna nähdään, paljonko ne palvelut todellisuudessa maksavat, ja tätäkin taustaa vasten tuntuu kyllä todella epäreilulta se, kuinka hallitus — ministerit, joita tässä nyt ei ole enää yhtäkään paikalla — ikään kuin menee hyvinvointialueiden selän taakse ja syytellään hyvinvointialueita, kun he eivät tee riittävästi toimenpiteitä. On ikään kuin kaksi kättä, hallituksella on tässä kaksi kättä: toinen ottaa, vaatii lisää, ja toinen, jonka pitäisi antaa, ei annakaan. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että Valvira, terveydenhuollon valvontaviranomainen, koko ajan uhkailee hyvinvointialuetta erinäisillä seuraamuksilla, kun ei päästä niihin lain vaatimiin palveluihin, ei pystytä tarjoamaan niitä riittävällä tasolla, ja sitten toisaalta sanotaan, että ”ei, kun teidän pitäisi säästää enemmän”.

Eli tämä tilanne on mahdoton, ja tällaisella esityksellä, joka nyt eduskunnan käsittelyyn on tuotu — alamme sitä hallintovaliokunnassa käsittelemään — ei todellakaan nyt tätä tilannetta pystyttyä helpottamaan. Tämä ei meidän tilannettamme kyllä ollenkaan siellä auta ja paranna.

Pakko vielä sanoa tästä alijäämien kattamisesta ja näistä säästöistä. Hallitus vaatii hyvinvointialueilta sellaista, johonka se ei itsekään pysty. Siis maan hallitus ei pääse näihin hallitusohjelmaneuvoitteluissa asettamiinsa omiin julkisen talouden, koko valtiontalouden, säästötavoitteisiin, alijäämän pienentämistavoitteisiin, mutta vaatii hyvinvointialueilta sitä, vaikka niillä ei itsellään edes ole oikeita työkaluja niitä toteuttaa, kun ne ovat kokonaan valtion rahoituksesta riippuvaisia. Ja sitten jos normeja kevennetäänkin, palvelutehtäviä kevennettäisiinkin, mitä hyvinvointialueet tekevät, mitä heiltä vaaditaan, niin sitten kuitenkin se ei heitä helpota, koska viedään rahat siitä päältä pois.

Eli tilanne on hyvinvointialueilla niin päättäjille kuin niille arjen ammattilaisille — hoitajille, lääkäreille, sosiaalityöntekijöille — aivan mahdoton. Tämän politiikan suunnan on kyllä muututtava, jos vielä yhteisesti tässä salissa halutaan hyvät sosiaali- ja terveystalvet suomalaisille turvata jatkossakin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kallio.

17.42 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Useat lausunnonantajat kiinnittivät huomiota hallituksen esityksen kohtaan, jossa käsitellään jälkikäteistarkastusta. Lakiluonnoksessa hyvinvointialueiden rahoitusmallia ehdotetaan muutettavaksi vuodesta 2026 lukien lisäämällä rahoituksen jälkikäteistarkastukseen hyvinvointialueelle portaittain kasvava omavastuuosuus. Keskeinen viesti lausunnoissa oli, että esitetystä muodosta jälkikä-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

teistarkastus uhkaa vaarantaa toimivan sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän. Esimerkiksi erään alan järjestön lausunnosta: ”Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelu- ja henkilöstötarve ja tätä kautta kustannukset kasvavat väestön ikääntymisen vuoksi. Ihmiset tarvitsevat enemmän hoitoa ja palveluja tulevaisuudessa. Mikäli rahoituksen kasvua leikataan hallitusohjelmassa esitetyn mukaisesti, leikataan samalla ihmisten mahdollisuutta saada vaiivansa hoidettua nykyisen tasoisesti.”

Lausunnossa tuodaan hyvin esille se epäkohta, että jälkikäteistarkastus toteutuu jo nyt kaksi vuotta myöhässä. Se ei myöskään jakaudu siinä suhteessa, miten alijäämiä on syntynyt eri hyvinvointialueilla. Esimerkiksi vuoden 2023 alijäämien johdosta syntynyt tarkastus kohdennetaan hyvinvointialueille vuoden 2025 asukaslukujen ja toimien perusteella. Hallitus rankaisee tällä erityisesti ja erityisen tarkasti niitä hyvinvointialueita, jotka kärsivät muuttotappiosta. Tämän seurauksena kompensatio jää vajaaksi. Hallituksen keskittämistä ja kasvukeskuksia suosivasta politiikasta kertoo se, että rahaa tällä mallilla ohjataan enemmän niille alueille, joille sitä tulee muutenkin jo enemmän. Parempiosaisten oloa parannetaan, huonompiosaisten oloa huononnetaan.

Arvoisa puhemies! Jälkikäteistarkastuksen leikkaus on todella myrkyllinen, kuten eräs hyvinvointialueen edustaja kuvaavasti on todennut, rahoitusmalli kohtelee jo nyt alueita epäoikeudenmukaisesti. Esimerkiksi Helsinki teki vuonna 23 reilusti ylijäämää, mutta hallitus ohjaa siitä huolimatta jälkikäteistarkastuksessa rahaa sinne vielä lisää. Helsinki teki ylijäämää vuonna 2023 yli 30 miljoonaa euroa. Muut hyvinvointialueet tekivät samaan aikaan alijäämää noin 1,4 miljardia euroa. Jälkikäteistarkastuksen hengen vastaisesti hallitus haluaa kuitenkin antaa Helsingille lisärahaa rahaa, rahaa, joka kuuluu alijäämää tehneille hyvinvointialueille. On vaikea uskoa, vaikkei tämä uskon asia olekaan, että hallitus toimii näin vahingossa. Hallituksen toimia kuvaa tässäkin kohtaa ”raha menee rahan luo” -hegemonia varsin hyvin.

Jotta jälkikäteistarkastuksesta tulisi oikeudenmukainen, tulee koko rahoitusmalli laittaa uusiksi. Nykyisessä mallissa hyvinvointialueet eivät saa rahaa sen mukaisesti, millainen niiden edellinen vuosi taloudellisesti oli, vaan sen mukaan, miten kansallisella tasolla talous on kehittynyt. Tämän seurauksena rahoituksen leikkaukset kohtelevat eri hyvinvointialueita äärimmäisen epäoikeudenmukaisesti.

Arvoisa puhemies! Raviurheilua seuraaville on varmasti tuttu niin sanottu tasotusajaja, kansankielessä volttaus. Tasotusajaja on kilpailu, jossa määrättyä tasoa menestyneemmät hevoset juoksevat pidemmän matkan. Tasotus määrätty yleensä voittosumman, joskus ennätyksen mukaan. Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä on kyse käänteisestä tasotusajajasta: paremmin tienanneet hevoset saavat etumatkaa, jotta voivat tienata entistä enemmän, eikä muilla ole mitään mahdollisuuksia päästä palkintorahoille. Nyt on vain kyse monta kertaluokkaa vakavammasta asiasta, suomalaisten mahdollisuudesta saada tasavertaisia sosiaali- ja terveystalvueluja asuinpaikasta riippumatta. On lottovoitto syntyä Suomeen pitää vielä ehkä keskiarvona paikkansa, mutta ei voittoa -kupongit hallitus jakaa arvottavaksi kasvukeskusten ulkopuolisille alueille, erityisesti itäiseen Suomeen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kosonen, poissa. — Edustaja Mattila.

17.47 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Orpon—Purran hallitus haluaa lisätä hyvinvointialueiden ahdinkoa esittämällä leikkauksia hyvinvointialueiden ra-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

hoituksen jälkikätestarkistukseen ja korotuksia hyvinvointialueiden perimiin asiakasmak-
suihin. Hallitus päätti yhteistyönsä alkumetreillä pilata historiallisen, yli kymmenen vuot-
ta valmistelussa olleen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen seurauksista piittaamatta
ja luottaen, että kyllä kansa uskoo, kun syytetään siitä edellistä hallitusta ja varsinkin maa-
kuntien ihmisiä puolustavaa keskustaa. Jo itse hallitusohjelma sisältää lähes 1,65 miljardin
euron sivallukset hyvinvointialueille. Siitä noin 550 miljoonaa luvattiin toteuttaa lakimuut-
toksin, joiden laskennallinen vaikutus vähennettäisiin suoraan sote-rahoituksesta. Kehys-
riihessään 2024 hallitus päätti lisätä lakimuutoksien tehtäviä säästöjä lähes 600 miljoonalla
eurolla. Näin ollen hallitus leikkaa hyvinvointialueiden rahoitusta lakimuutoksien 1,15 mil-
jardia euroa. Lisäksi edellytetään, että hyvinvointialueet säästävät omilla toimillaan 1,1
miljardia euroa. Yhteensä Orpon—Purran hallituksen lahtipöydälle pääsee 2,25 miljardin
euron edestä suomalaisten sosiaali-, terveys- ja hyvinvointipalveluja vuoteen 2028 men-
nessä tilanteessa, missä hyvinvointialueiden alkurahoitus on monestakin syystä osoittautu-
nut alimitoitetuksi.

Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueiden ja ennen kaikkea niillä asuvien ihmisten kurit-
taminen on puhdas ideologinen arvovalinta, koska johtavat hallituspuolueet eivät itse ol-
leet vastaamassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelusta. Eipä kokoomuk-
selta eikä totisesti perussuomalaisilta valiokunnan jäseniltä kuultu silloin mitään kokonais-
vaihtoehtoa. Uudistuksen ei haluta onnistuvan, ja sen kärsijöiksi jätetään kylmästi hyvin-
vointialueitten ihmiset, joiden palveluita leikataan. Terveysasemia ja vanhustenhoitopaik-
koja suljetaan pakkosäästöjen vuoksi. Iäkkäät ihmiset ja jopa saattohoidossa olevat kiiku-
tetaan hoitoon maakunnan toiselle laidalle, kun aluevaltuustot pakotetaan
säästövaatimusten vuoksi tekemään epäinhimillisiä päätöksiä. Tämä on juuri sitä politiik-
kaa, mitä etenkin perussuomalaiset ovat ajaneet täällä eduskunnassa. Empatia eli myötä-
elämisen kyky asettua tavallisen ihmisen asemaan puuttuu täysin. Vastaukseksi kuulemme
kerta toisen jälkeen syytöksiä edellisen hallituksen tai varsinkin keskustan suuntaan. Sen
sijaan, että hallitus ryhtyisi toimiin, jotka helpottaisivat hyvinvointialueiden ahdinkoa —
esimerkiksi avaamalla rahoituslakia, jolla väljennettäisiin hyvinvointialueiden alijäämän
kattamisaikaa — ei tuumaakaan anneta periksi. Hyvinvointialueiden tukalaa tilannetta ei
haluta helpottaa, eikä haluta aidosti turvata ihmisten lähipalveluita.

Arvoisa puhemies! Seuraavaksi luettelen nyt sitten keskustan ehdotuksia siitä, mitä hal-
lituksen pitäisi tehdä: Aivan ensimmäiseksi antakaa hyvinvointialueille työrauha lopetta-
malla hyvinvointialueiden päättäjien haukkuminen ja pakkoliitoksilla uhkailu. Pidentäkää
alijäämien kattamisaikaa kahdella vuodella, jotta hyvinvointialueiden tekemien uudistus-
ten vaikutukset ehtisivät toteutua. Keskusta on tehnyt tästä lakialoitteen jo viime syksynä.
Siirtäkää matkakustannusten korvausten 300 miljoonan euron potti Kelalta hyvinvointi-
alueille. Silloin hyvinvointialueiden päättäjät voivat vertailla, kuinka kannattavaa on sote-
palvelupisteen sulkeminen verrattuna siihen, että palveluja tarvitsevat istutetaan takseihin
kymmenien tai jopa satojen kilometrien päähän. Toteuttakaa viipymättä vuokratyövoiman
sääntelyyn valtakunnallinen ratkaisu, jolla loppuisi hyvinvointialueiden moraaliton rahas-
tus. Toteuttakaa viipymättä hallitusohjelmaan kirjatun ammatinharjoittajamallin käyttöö-
notto, jolla vastataan sote-työvoimapulaan. Lähtekää johtamaan tekoälyn kansallista käyt-
töönnottoa. Suomen tulee olla tekoälyn hyödyntämisen mallimaa. Käynnistäkää toimenpi-
deohjelma sääntelyn sujuvoittamiseksi ja normien purkamiseksi ja hukkajahdiksi hyvin-
vointialueilla. Ei pidä määrätä tehtäväksi sellaista, jolla ei ole vaikuttavuutta.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Arvoisa puhemies! Hallituksen pitää pystyä parempaan kuin heittää ilmoille epämääräisiä tai paikkansapitämättömiä väitteitä. Sen sijaan pitää alkaa kuuntelemaan hyvinvointialueita ja perustaa päätöksensä mielikuvituksen sijasta faktoihin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohi, poissa. — Edustaja Lindén.

17.52 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tuo debatti on keskustelumuotona sellainen, että tietysti usea saa käyttää puheenvuoron, mutta kyllä siinä tietysti tulee aina kärjistyksiä, kun hyvin lyhyesti yritetään asiat sanoa. Näin suurelle asialle tämä nytkin käytössä oleva aika on aika lyhyt, mutta toki aion sen puitteissa pysyä, eikä kaikkea, mikä tähän asiaan nyt liittyy, ole tarkoitukseen nyt tässä itse mennä toteamaan.

Ihan ensimmäiseksi, vaikka meitä ei nyt niin monta täällä ole paikalla, käyn kuitenkin läpi sen, millä tavalla tämä jälkikäteistarkistus nykyisin toimii. Koska siihen ollaan nyt tekemässä muutosta, on syytä tietää, miten se toimii, koska olen huomannut, että siihenkin liittyy jossain määrin epäselvyyksiä.

Nyt kun se viime vuoden alijäämä oli noin 1 450 miljoonaa euroa, niin se todellakin sen rahoituslain mukaan tulee tilinpäätöstä seuraavan vuoden aikana. Eli kun oli vuosi 23 ja tilinpäätös valmistui vuonna 24, niin se tulee siellä vuonna 25, mutta se rahahan ei kuitenkaan mene vuoden 23 tilinpäätöksen, koska se tilinpäätös on jo suljettu. Se tulee sinne vuoden 25 rahoitukseen. Sinne tulee se 1 450 miljoonaa euroa, joka on se hyvinvointialueiden yhteenlaskettu viime vuoden alijäämä. Tämä on se jälkikäteistarkistus. Mutta sitä ei suinkaan jaeta kullekin alueelle kunkin alueen oman alijäämän mukaisena. Ihan konkreettinen esimerkki vain, miten se sitten jaetaan: Se menee alueiden valtiolta saaman yleisen rahoituksen mukaisissa suhteissa. Esimerkiksi suuri hyvinvointialue, jonka valtionosuus on 2 000 miljoonaa euroa eli noin kahdeksan prosenttia koko siitä valtion potista, saa kahdeksan prosenttia siitä 1 450:stä — eli esimerkiksi 120 miljoonaa euroa. Jos sen oma alijäämä on ollut 160 miljoonaa, niin se saa 120. Jos sen oma alijäämä on ollut 80 miljoonaa, niin se saa 120. Ja tähän sisältyy kannustavuus. Eli alue, jonka talous on ollut tiukasti hoidettu, saa enemmän kuin sen oma alijäämä on. Nyt haluan tässä korostaa sitä, että nykyiseen järjestelmään näiltä osin sisältyy kannustavuutta. Mutta nyt me olemme muuttamassa tätä järjestelmää niin kuin siellä pääministeri Orpon hallitusohjelmassa lukee, että tästä jälkikäteistarkistuksesta vuonna 26 maksettaisiin vain 95 prosenttia. Siis jos se on sinäkin vuonna 1 500 miljoonaa euroa, miltä nyt näyttää ihan tänään kuullun perusteella, niin siitä sitten maksetaan viisi prosenttia vähemmän takaisin eli 60 miljoonaa euroa vähemmän kuin se kokonaisuus olisi. Seuraavana vuonna se leikkaus on 10 prosenttia, sitten se on 20 prosenttia, ja sitten se on peräti 30 prosenttia.

Nyt tämä kaikki perustuvat tietysti sellaiseen olettamukseen ja myös ne hyvin monimutkaiset ja lukuisat laskelmat, jotka ovat siellä hallituksen esityksessä mukana, jossa on verrattu erilaisia lähtökohtia toisiinsa, että tämä hyvinvointialueiden yleinen taloudellinen tilanne alkaisi tässä parantua. No, kyllähän se ensi vuonna paranee, kun ensi vuonna saadaan sinne vuodelle 25 se vuoden 23 alijäämä ja sitten siihen tulee se hyvinvointirahoituslain mukainen indeksikorotus. Jos se on esimerkiksi kolme prosenttia, niin siitä tulee sitten noin 750 miljoonaa euroa. Nyt kun täällä on sanottu, että ensi vuonna hallitus laittaa 2,2 miljardia lisää, niin se on juuri se 1 500 miljoonaa euroa ja sitten se indeksikorotus. Samaan aikaanhan tehtävämuutoksilla on leikattu 300 miljoonaa. Mutta siellä on myös sel-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

lainen muuttuja siinä rahoituslaissa kuin ”yleinen palvelutarpeen kasvu”, joka on noin yksi prosenttia ollut.

Nyt kun tässä on jossain vaiheessa syytetty, että edellinen hallitus — niin kuin välillä on sanottu — teki liian tiukan rahoituslain, ja välillä on sanottu, että se teki liian löysän rahoituslain, niin itse kyllä pidän sitä rahoituslakia aika tiukkana. Esimerkiksi ensi vuosi on ensimmäinen vuosi, jolloin ei makseta sitä yhden prosentin yleistä palvelutarpeen kasvua kokonaisuutena vaan siitä yhdestä prosentista nipistetään 0,2 eli siis 20 prosenttia pois. Näin tämä toimii tällä hetkellä, ja tässä lyhyesti todettuna nämä muutokset.

Kun täällä eduskunnassa aina kiistellään sitten siitä, leikkaako hallitus vai ei, niin tähän on nyt tietysti asia, joka on ihan niin, että mitä me kukin tarkoitamme leikkauksilla. Absoluuttisesti tulee lisää rahaa johtuen indeksitarkistuksista, johtuen jälkikäteistarkistuksista, mutta jos nyt katsotaan kokonaisuutena, niin yhteensä hallitus tekee — tarkistin sen juuri tuossa — kevään kehysriihen jälkeen 685 miljoonan euron edestä tehtävämuutoksia. No, tehtävämuutoksista voidaan aina sanoa, että niissä poistetaan tietty velvoite ja viedään sitä vastaavat rahat pois, ja siitähän me olemme täällä kiistelleet, että viedään vääränlaisia velvoitteita. Eräät velvoitteet ovat sellaisia, että itse olisin hyväksymässäkin niiden poistamisen, mutta hoitotakuussa, perusterveydenhuollossa minusta tehdään ihan jättäiläismäinen virhe, kun sitä väljennetään ja viedään vastaava rahoitus pois. Ja sitten on nyt käsittelyssä olevassa laissa oleva yleinen leikkuri. Eihän se tule tietenkään menemään niin, että jos nyt katson tämän 1 450 miljoonaa euroa eikä se 30 prosenttia ensi vuonna toteudu — sehän olisi nyt lähes 500 miljoonaa — mutta tätä suuruusluokkaa nyt käsittelyssä olevan lain vaikutukset ovat. Noin 150 miljoonaa tulee sieltä asiakasmaksujen korotuksen imemisestä valtiolle, ja sitten noin 300 miljoonaa maksimissaan ihan hallitusohjelman mukaan — siellä se luku lukee — tulee siitä, että sitten leikataan tätä jälkikäteistarkistusta 30 prosentilla. Se toki riippuu siitä — ja siihenhän edustaja Laiho täällä puheenvuoronsa pitkälti perusti — että teoriassa voi syntyä myös tilanne, että jos hyvinvointialueiden talous kääntyy erittäin positiiviseksi, niin silloin itse asiassa ne olisivat joutumassa antamaan rahaa takaisin valtiolle, eli tulisi miinusmerkkinen jälkikäteistarkistus. Silloinhan se omavastuu suojaisi tietyn osan alueille itselleen. Mutta tämä on kyllä niin kaukana käytännöstä tällä hetkellä, että en näe sitä lähitulevaisuudessa mahdollisena.

Tässä ei itse asiassa ehtinyt kuin lyhyen johdannon pitää tähän aiheeseen, mutta ei tässä nyt tällä kertaa enempää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rantanen poissa. — Edustaja Strandman.

17.59 Jaana Strandman ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan toteutettavaksi nykyhallituksen hallitusohjelman mukaiset hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkistusta koskevat muutokset rahoituslakiin. Esityksen tarkoituksena on osaltaan hillitä hyvinvointialueiden rahoituksen määrää. Tavoitteena tässä on hyvinvointialueiden valtion rahoitusmallin kannustavuuden lisääminen.

On aivan totta, että kannustavuutta hyvinvointialueilla tulee lisätä. Tärkeää on, että nykyinen valtion hyvinvointialueille kohdentama rahoitussumma jaetaan niin, että se motivoi hyvinvointialueita.

Peruspohjan muutos olisi tärkeää saada. Tärkeää olisi myös huomioida alueiden erityispiirteet rahoitusjärjestelmässä. Etelä-Savon hyvinvointialueella on esimerkiksi saaristoi-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

suus, Suomen ikääntyvien väestö ja runsas vapaa-ajan asukkaiden määrä, ja ne tulisi huomioida rahoituksessa. Etelä-Savo on Suomen toiseksi suurin mökkimaakunta. [Aki Lindén: Se on siellä rahoituslaissa!] Vapaa-ajan asuntoja on noin 50 000 kappaletta. Vapaa-ajan asukkaiden viipymät alueella ovat kasvaneet ja ovat keskimäärin 103 vuorokautta vuodessa.

Etelä-Savo on myös ainoa saaristoinen maakunta Manner-Suomessa. Tämä tuo palvelujen saavuttamiseen haasteet. Nämä kaikki näkyvät hyvinvointialueiden palveluissa, niin terveyspalveluissa kuin pelastustoimen palveluissakin. Pelastustoimen rahoituksen määrätymisessä tulisi huomioida esimerkiksi vapaa-ajan kiinteistöt. Nykyinen rahoitusmalli ei huomioi näitä riittävästi, ja siksi rahoitusmallissa tulee jatkossa ottaa huomioon eri alueiden tilanteet, jotta koko Suomi pysyy asuttuna ja palvelut saavutettavina. Hyvinvointialueet tarvitsevat aikaa toteuttaakseen palvelujaan sekä sopeuttaakseen toimintoja. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäkinen.

18.02 Riitta Mäkinen sd: Arvoisa puhemies! Olemme tänään saaneet eduskunnan käsittelyyn lakiehdotuksen, jolla paitsi leikataan hyvinvointialueiden jälkikäteisrahoitusta myös korotetaan ja annetaan mahdollisuus korottaa sosiaali- ja terveyspalveluista perittäviä asiakasmaksuja. Sen jälkeen kun nykyisin voimassa olevat sote-lait säädettiin, toimintaympäristö on muuttunut perustavanlaatuisella tavalla. Mittava inflaatio, merkittävä henkilöstökustannusten nousu alan palkkatarkistusten seurauksena ja vuokratyövoiman käytön roima kasvu selittävät merkittävässä määrin nousseet sote-kustannukset. Tämä on julkinen fakta, jonka me kaikki tiedämme. Valtiovarainvaliokunta selvitti asian perinpohjaisesti aikaisemmin tänä vuonna. Tästä huolimatta nämä tosiasiat tuntuvat julkisesti käytävästä keskustelusta unohtuvan. Lisäksi me tiedämme, että menoja kasvattaa myös palvelutarpeen kasvu, joka on todellisuutta väestömme ikääntyessä.

Hyvät hallituspuolueiden edustajat, te olette jättäneet hyvinvointialueet yksin täysin mahdollottoman eteen. Tämä on fakta. Te ette suostu antamaan alueille täysin perusteltua lisäaikaa kertyneiden alijäämien kattamiseksi. Te ette ole tehneet nyt koko hallituksen toiminnan aikana ensimmäistäkään lakiesitystä, jotka toisivat alueille aidosti työkaluja kustannusten saamiseksi haltuun. Te olette romuttaneet hoitotakuun, mutta viette samalla tähän varatut varat alueilta valtion kassaan, eli käytännössä jos te puratte normeja, te viette samalla nämä rahat alueilta pois.

Alueilla irtisanotaan tänä päivänä väkeä ja heikennetään palvelujen saatavuutta ja tasoa. Hoitojonot kasvavat, ja ihmisten ongelmat ja sairaudet pahenevat. Kustannukset kasvavat. Nykyinen sote-järjestelmä olisi tuottanut kustannustehokkuutta ja säästöjä julkiseen talouteen pidemmällä aikavälillä, kun perusterveydenhuoltoa olisi vahvistettu ja integraatiota perus- ja erikoissairaanhoidon välillä olisi tiivistetty. Näiltä potentiaalisilta säästöiltä ollaan nyt romuttamassa pohja pois lopullisesti, kun alueille ei ole annettu sitä todellista työrauhaa, jonka ne olisivat ansainneet ja tarvinneet. Tämä tilanne kokonaisuudessaan on alueiden kannalta täysin kohtuuton ja epäreilu, enkä voi kuin ihmetellä, mistä tämä oikeistohallituksen hyvinvointialueita kohtaan tuntema vihamielisyys oikein kumpuaa.

Se, mitä te olette tehneet julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kurjistamisen lisäksi, on se, että te suuntaatte satoja miljoonia euroja lisää rahaa isojen terveysjättien taseeseen ilman mitään konkreettista vaikutusta suhteessa siihen, että tavalliset ihmiset pääsisivät no-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

peammin hoitoon. Näillä sadoilla miljoonilla tuetaan yhteiskunnan hyväosaisia, jotka käyttäisivät yksityisiä palveluja ilman tukeakin. Tämä on mielestäni täysin perustelematonta ja hävytöntä.

Nyt te olette kaiken lisäksi leikkaamassa myös hyvinvointialueiden jälkikäteisrahoitusta. Jälkikäteisrahoituksen tärkein tehtävä on varmistaa, että hyvinvointialueen todellinen rahoitus vastaa sen lakisääteisten tehtävien toteuttamisesta aiheutuvia kustannuksia myös käytännössä. Tämä on ollut yksi perustuslakivaliokunnan antama perusedellytys, sillä se katsoi, että perusrahoituksen tason on vastattava todellista palvelutarvetta. On äärimmäisen tärkeää, että puhemiesneuvoston käsittelyn jälkeen esitys päätettiin lähettää perustuslakivaliokuntaan, sillä on olemassa suuri riski, että toteutuessaan esitys vaarantaisi vakavalla tavalla kansalaisten oikeuden peruspalveluihin.

Arvoisa puhemies! Nyt esitettävällä lakimuutoksella pyritään myös nostamaan sosiaali- ja terveyspalveluista perittäviä maksuja. Tämä pyrkimys palvelee ensi sijassa Orpon hallituksen valtiontalouden säästötavoitteita. Valtio haluaa siis varmistaa, että säätäessään asiakasmaksujen enimmäismääriin korotuksia tai laajennuksia se voi myös vähentää alueilta rahoitusta tätä vastaavasti. Asiakasmaksujen korotukset siirtävät kustannusvastuuta enemmän palveluja käyttäville. Tämänhän me kaikki tiedämme. On täysin tiedossa, että nämä korotukset iskevät pahiten juuri työttömiin ja pienituloisiin. Tästä kärsivät siis kaikkein eniten ne, jotka myös eniten julkisia palveluja tarvitsevat, sillä yksityisiä voivat käyttää vain ne, joilla on siihen varaa. Me tiedämme, että asiakaspalvelumaksujen nosto vaikuttaa negatiivisesti oikea-aikaiseen hoitoon hakeutumiseen, ja se voi johtaa näin ollen myös hoitoa vaativien sairauksien tai tilojen pahenemiseen ja myös kustannusten nousuun, jos hoitoa annetaan liian myöhään, tilanteen jo pahennuttua.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä loppuun todeta, että olen hyvin hämmentynyt ja järkyttynyt eräiden hallituspuolueiden edustajien käyttämisestä puheenvuoroista aikaisemmin tässä salissa, joissa myönnettiin aivan suoraan, että kyllä, asiakasmaksujen korotuksilla pyritään vähentämään palvelujen käyttöä — eli siis vähentämään pienituloisten, työttömien, heikossa asemassa olevien ihmisten palvelujen käyttöä. Jotenkin toivoisin ehkä hallituksenkin riveissä mietittävän, mikä on sen tavallisen, pienen suomalaisen perusoikeus hyvään elämään ja terveyteen tässä yhteiskunnassa, aikana, jolloin näihin perusedellytyksiin puututaan näin kovalla kädellä. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Suhonen.

18.08 Timo Suhonen sd: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Nyt esitettävän lainmuutoksen tarkoitus on säätää asiakasmaksujen enimmäismääriin korotuksia, ja se voi vähentää alueilta rahoitusta tätä vastaavasti. Asiakasmaksujen korotukset siirtäisivät kustannusvastuuta enemmän käyttäjälle, ja ne osuvat tietysti kaikkein kipeimmin palveluja eniten käyttäviin sekä pienituloisiin. Siitä kärsivät siis ne, jotka eniten palveluita tarvitsevat. Kyseessä on sote-palveluiden leikkaus, koska käyttäjän osuus palvelun kustantamisesta nousee. THL:nkin arvion mukaan asiakasmaksujen korotukset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin.

Hyvinvointialueille kohdistuva leikkaus on tässä esityksessä 150 miljoonaa euroa asiakasmaksukorotusten kautta. Eli asiakas maksaa enemmän ja palveluita tulee pahimmillaan vähemmän. Tästä voisi esimerkkinä todeta sen, että toisen leikkauksen kautta palveluiden vähyyden osalta tulee tapahtumaan Pohjois-Savossa se, että Varkauden ja Iisalmen ympä-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

rivuorokautisen päivystyksen lakkaaminen ensi vuoden lopussa tulee vaikuttamaan varmasti juuri nimenomaan peruspalveluita ja sosiaali- ja terveyspalveluita tarvitsevien henkilöitten hoidon saantiin, valitettavasti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

18.10 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Pyysin oikeastaan tämän puheenvuoron sen takia, että äsken tuossa debattivaiheessa kuvittelin jostain syystä puhuvani kolmen minuutin puheenvuoroa ja jäi paljon sanomatta.

Eli minua vähän harmittaa tässä keskustelussa se, että me ollaan nytten puolin ja toisin juututtu tähän rahaan. Ja vaikka keskusta kovasti vierastaa sitä ajatusta, että moititaan tehtyä sote-ratkaisua, niin pehmennetään sitä sillä, että siellä on paljon mahdollisuuksia, siellä on paljon hyvää, mutta yksi ongelma, mikä siihen jäi, oli se, että meillä ei oikein ole semmoista kansallista mekanismia, millä me päästään sinne sisältöihin kiinni. Tällä hetkellä meillä on — me tiedetään länsimaisista systeemeistä — meillä oikeasti on 15—30 prosenttia näitten systeemien sisällä niin sanottua vähähyötyistä toimintaa, hukkaa, jopa haitallista toimintaa. Se on pikkuisen hankala tutkia, mutta vaikka me laskettaisiin 10 prosenttia meidän systeemissä, me puhutaan miljardisummista.

Se, mitä minä olen ihmetellyt tässä keskustelussa koko ajan, on se, että alun perin yksi isoimpia perusteluita oli — minä edelleenkin puhun sillä silmällä, miten minä seurasin tätä 15 vuotta terveydenhuollon maailmasta — meille sanottiin, että nyt meille tulee semmoinen systeemi, millä me päästään katkaisemaan se hallitsematon kulukehitys, mikä meillä edelleen on. Riippumatta siitä debatista, leikataanko me vai eikö me leikata, kuka on oikeassa ja kuka väärässä, faktisesti meillä menee koko ajan lisää, lisää miljardeja vuosittain meidän sote-järjestelmään ja myös osuus bruttokansantuotteesta nousee. Nyt kun meillä vihdoin on olemassa se työkalu, on tehty se massiivinen hallinnon uudistus ja me päästäisiin niihin sisältöihin ja niihin prosesseihin, joilla me pystyttäisiin katkaisemaan tätä kulukehitystä, niin se on yhtäkkiä muuttunut vääräksi, joten kyllä minä vähän ihmettelen sitten keskustan käyttämää puheenvuoroa, että silloin me haluamme lisätä hyvinvointialueitten ahdinkoa ja ollaan hallituksen lahtipöydällä. Tässä on oikeasti tilanne, jossa yritetään hyödyntää sitä tehtyä isoa sote-ratkaisua, jossa on oikeasti ne omat vaihtoehtonsa ja hyvät puolensa.

Esimerkiksi keskustan esittämistä ratkaisuksista tämä kuljetuskustannusten siirto on aivan hyvä. Minun mielestäni on vähän romanttinen ajatus se, että sillä pelastettaisiin kauhean paljon toimipisteitä, mutta se tekee sen, että se laittaisi hyvinvointialueet miettimään kustannuksia. Siinä oikeasti saatetaan päästä kustannusvaikuttavampaan toimintaan, ja se on minusta hyvä asia.

Tekoälyn hyödyntäminen on erittäin lupaavaa, mutta siinäkin pitää miettiä, ettei mennä samaan miinaan, mihin mentiin 20 vuotta sitten, kun ruvettiin potilastietojärjestelmiä kehittämään, mikä on suurin epäonnistuminen varmaan 30 vuoteen meidän järjestelmässä ja syö edelleen meillä satoja miljoonia vuodessa.

Ja sitten, mitä puhutaan — viimeisen kerran, lupaan, palaan tähän, kenen tekemä systeemi tämä on — nyt pitää muistaa, että kyllä siellä kuitenkin sisäänkirjoitettuna on palkka-harmonisaatio. Eli Keski-Suomessa se on noin 18 miljoonaa vuodessa, mitä siitä tulee tälle vuodelle, ja siitä kun lähdetään, se on viiden prosentin alue asukaslukuunsa perustuen, niin kyllä se on 360 miljoonaa vuodessa valtakunnallisesti plus siihen sitten it-kulut, joten kyllä

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

me semmoisen puolen miljardin lisäkustannuksissa ollaan vuosittain. Kyllä me senkin asian kanssa tapellaan, mutta tämä uudistus oli pakko tehdä. Hyvä, että se on tehty. Hyödynnetään se nytten. Puhutaan sisällöistä, ei pelkästään rahasta. — Kiitos. [Juha Hänninen: Erinomainen puheenvuoro! — Aki Lindén: Samaa mieltä!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Paasi.

18.13 Martin Paasi kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajat, esimerkiksi kokoomuksen kansanedustajat ovat myös erittäin huolissaan siitä, että hoitoa tarvitseva pieni, keskikokoinen tai vanhempi potilas ei tulevaisuudessa saisi sitä oikeanlaista hoitoa, mitä tämä tarvitsee. Soteen ryhdyttiin tietävästi siksi, että aikaansaataisiin enemmän ja parempaa palvelua vähemmällä — enemmän, parempaa, vähemmällä. Miksi? Siksi, että voimme pitää huolta heikoimmista myös tulevaisuudessa. Vain tuottavuutta parantamalla voimme puolustaa Suomen hyvinvointivaltiota, koska meiltä on rahat ja kohta myös tekijät loppu, ja siltä osin kuin tekijöitä vielä löytyykin, niin he ovat ihan loppu. Siksi — ja vain siksi — tuottavuutta on lisättävä myös hyvinvointialueilla, elikkä tätä ei tehdä hivin vuoksi, vaan me ollaan nyt pakon edessä.

No, miten sitten tuottavuutta parannetaan? Muuttamalla toimintatapoja sellaisiksi, että pystytään tarjoamaan enemmän ja parempaa hoitoa ja välittämistä vähemmällä. Kaksi yksinkertaista esimerkkiä ovat esimerkiksi Kilon ja Urjalan terveysasemat. Siellä oli 3—6 kuukauden hoitojonot, ja sitten laitettiin käsittääkseni johtoporras jonnekin retriitille ja pyydettiin tekijöitä keksimään ratkaisua tälle kestävämmälle tilanteelle. Nämä sitten keksivät sellaisen ratkaisun, että laitetaan lääkäri keskelle huoneen lattiaa ja hänen ympärilleen sairaanhoitajia vastaamaan puhelimeen. Tällä tavoin hoidettiin 90 prosenttia kaikista potilaskäynneistä puhelimitse ennen kello 12:ta päivällä, ja iltapäivä olikin sitten tyhjä täynnä. Tämä on sitä enemmän, parempaa, vähemmällä -tekemistä.

Eli tekeminen ei parane sillä, että tehdään enemmän, vaan sillä, että tehdään asioita paremmin. Oman kokemukseni mukaan ne henkilöt, jotka pystyvät muuttamaan tekemistä paremmaksi, ovat juuri nämä ruohonjuuritason tekijät eli ne, jotka tekevät ja tuottavat näitä palveluja, mitä meiltä nyt uupuu, sitä kapasiteettia, mitä meiltä nyt uupuu. Johtoportaita lisäämällä ei synny kuin sutta ja sekunda. Poliitikoiden ei ainakaan pidä alkaa mikromanageeraamaan toimintatapojen muutosta. Hyvät toimintatapamuutokset syntyvät niiden sairaanhoitajien ja lääkäreiden toimesta, jotka tälläkin hetkellä hoitavat vanhusta, kirjoittavat reseptejä ja leikkaavat syöpää.

Arvoisa rouva puhemies! Nyt tarvitaan työrauhaa, 2,2 miljardia lisää 24 miljardin lisäksi mutta loppujen lopuksi ja vääjäämättä myös palveluiden tuottavuuden lisäämistä. Ilman sitä mitkään rahat, johtoportaiden tai täysistuntojen määrät eivät riitä tilanteen korjaamiseksi. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

18.17 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä on nyt viimeinen oma puheenvuoroni tähän keskusteluun. Taitaa olla niin, että rupeaa jo kompuroimaan noissa portaissa, kun ollaan niin pitkään keskusteltu. Mutta minusta keskustelu on saanut ihan miellyttäviä sävyjä tässä ihan viime hetkillä, ja haluan eräitä kommentteja esittää. Mitään uutta varsinaisesti en tässä avaa.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Edustaja Väyrynen ja äsken edustaja Paasi puhuivat nimenomaan sisällön kehittämistä. Minulla oli mahdollisuus eräiden muiden kansanedustajien kanssa, eduskunnan tarkastusvaliokunnan kanssa, käydä viime viikolla hyvin tiiviillä Keski-Euroopan matkalla. Siitä puolitoista vuorokautta olimme Lontoossa, jossa Englannin valtiollinen terveydenhuoltojärjestelmä NHS on juuri saanut valmiiksi raportin, jossa käydään läpi haasteita. Se on lordi Darzin, ylähuoneen jäsenen, joka oli Gordon Brownin Labour-hallituksessa aikanaan ministerinäkin — varmasti Väyrynen tuntee tunnetun gastrokirurgi Darzin, joka on Imperial Hospitalin ylilääkäri ja professori ollut — tuore 150-sivuinen raportti, jossa nimenomaan lähdetään siitä, että heillä on valtiollinen järjestelmä niin kuin meillä nyt. Siis valtio rahoittaa sen. Sitten sieltä valtiolta tippuvat ne rahat alueille ja sitten pienimmille yksiköille, sairaaloille, ja sitten yleislääkäreille. He nimenomaan nyt haluavat asettaa painopisteen hyvin tutuilta kuulostaviin asioihin. Siellä oli hoidon jatkuvuuden parantaminen perusterveydenhuollossa eli omalääkärimallin kehittäminen, mikä heillä on vahvasti ollut jo pohjilla, mutta siellä on tullut säröjä siihen viime aikoina. Sitten siellä olivat perustason vanhustenhuoltoratkaisut. He puhuvat ”community health” -käsitteellä. Ja kolmantena siellä oli sitten ”mental health” eli mielenterveyden haasteet. Nämä olivat ne painopisteet, mitä he siellä asettivat.

Mutta ei nyt sen enempää siitä vaan tähän Suomen tilanteeseen. Tuo esimerkki oli erinomainen, ja Suomen terveydenhuolto on täynnä hyviä esimerkkejä siitä, miten ruohonjuuritasolla on ratkottu näitä ongelmia. Me olemme tässä uusia tuttavuuksia edustaja Paasin kanssa, ja ehkä itse joudun ihan lyhyesti mainitsemaan, että kun omassa työhistoriassani on 40 vuotta terveydenhuollon työtä, siitä 20 vuotta kentällä ja 20 vuotta johtotehtävissä, niin juuri mainitsemillani tavoilla esimerkiksi aikanaan Suomessa Porissa kriisiterveyskeskuksen, josta puuttuivat puolet lääkäreistä, saimme sellaiseksi, jossa jokainen kaupungin asukas pääsi samana päivänä omalle lääkärille. Olen aina sanonut, että se on helppo googlata, kun laittaa ”18.5.1991 Porin ihme”. Silloin tulee Helsingin Sanomista se artikkeli esille, jossa tätä esitellään.

Olenkin monta kertaa miettinyt, mikä se meidän anti täällä on, koska ne ratkaisut kuitenkin tehdään siellä kentällä. No, tietysti me säätelemme lait ja me järjestämme yleisen rahoituksen, mutta ei todellakaan pystytty ylhäältä päin ratkomaan ruohonjuuritason ongelmia. Tässä yhteydessä ihan lyhyt kommentti siitä.

No, edustaja Strandman jo tästä poistui. Olisin hänen puheenvuoronsa johdosta todennut, että juuri nämä elementit siellä sote-rahoituslaissa nyt ovat. Sote-rahoituslakihan määrää sen rahoituksen kullekin alueelle sillä tavalla, että 2,3 prosenttia siitä menee pelastustoimeen, 97,7 prosenttia menee sosiaali- ja terveyspalveluihin ja siitä tarpeen perusteella 79 prosenttiyksikköä, niin että varsinaista semmoista suoraa asukaspohjaista rahoitusta on siinä sitten se väliin jäävä osuus. Siellä on seitsemän eri kriteeriä: saaristolaisuus, sitten ikärakenne, ja kaikki nämä muut ovat juuri pohjilla.

Olen itse käyttänyt tällaista esimerkkiä, kuinka ollakaan juuri Etelä-Savosta, että jos Etelä-Savossa tehdään tuhat kaihileikkausta, niin tehdäänkö Uudellamaalla, jonka väkiluku on 17-kertainen, 17 000 kaihileikkausta. Ei, täällä tehdään 10 000, koska täällä ikärakenne on aivan erilainen. Toisaalta sitten taas maan väestöstä täällä syntyy suhteessa suurempi osuus kuin mitä varsinainen väestöpohja on. Nämä asiat on huomioitu siellä rahoituslaissa. Ymmärrän, että täällä edustaja nostaa oman alueen kannalta niin, että pitäisi painottaa enemmän ikäihmisiin, enemmän saaristolaisuuteen. Siitä heittäisin vihjeeksi, että keskustelkaapa siitä oman poliittisen ryhmänne uusimaalaisten edustajien kanssa, jotka

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

taas ovat täsmälleen toista mieltä, että vieraskielisyydestä pitäisi maksaa enemmän sitä sote-rahoitusta, koska varsinkin maahanmuuttajaväestöä on paljon Uudellamaalla. Otan tämä vain yhtenä esimerkkinä.

Ihan tässä viimeksi haluaisin todeta — se olisi ehkä paremmin sopinut tuonne aikaisempaan keskusteluun, mutta se ei ole tullut täällä nyt riittävästi selville — mikä se ihan olennaisin konkreettinen syy on siinä, että hyvinvointialueet tällä hetkellä tekevät niin rajuja säästöpäätöksiä, toimipisteiden sulkemisia ja muita. Se johtuu tietenkin rahoituksesta. Mutta itsekkin olen tässä käyttänyt puheenvuoroja, että se rahahan tulee alueelle, vaikka se tulee sitten jälkikäteistarkistuksena myöhässä, ja nyt olemme sitten käsittelemässä lakia, jossa sitä mekanismia leikataan. Se olennainen syy on se, että valtiovarainministeriö ei ole hyväksynyt, että vuosien 23—26 taloussuunnitelmaan saa laskea mukaan vuonna 26 tulevaa vuoden 24 alijäämästä johtuvaa jälkikäteistarkistusta. Eli ihan sama kuin olisi yritys, jolla olisi varmaa tuloa tiedossa, ja se ei saisi ottaa näitä tuotto-odotuksia millään lailla huomioon. Eli siellä jää tavallaan tuloja, joita ei saa ottaa siinä taloussuunnitelmassa huomioon, ja tämä pakottaa sitten alueet hakemaan omasta toiminnastaan rajuilla toimenpiteillä leikkauksia. Ja tähän liittyy juuri se ajatus, että alijäämän kattamisajankohta pitäisi saada pidemmäksi. Ja toinen ajatus on se, että jälkikäteistarkistuksesta esimerkiksi puolet voitaisiin saada ennakkona jo siinä vaiheessa, kun näyttää ihan varmalta, että sitä on tulossa. Nämä ovat ne konkreettiset syyt, miksi alueella tällä hetkellä tehdään usein aika draamattisiakin ratkaisuja.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mattila.

18.24 Hanna-Leena Mattila kesk: Kiitoksia, puhemies! Kiitän heti alkajaisiksi edustaja Väyrysen hyvää puheenvuoroa, joka on lajissaan siitä harvinainen, että esimerkiksi hallituspuolueen edustaja antaa kiitosta meidän opposition riveistä tulleeille ratkaisuesityksille. Pahoittelen sitä, että omassa puheenvuorossani saatoin aika kärkevästikin arvostella tätä hallituspuolueitten suhtautumista tähän sote-uudistukseen. Suhtautuminen hyvinvointialueisiin ja tähän sote-uudistukseen on oikeastaan merkittävin ero keskustan ja hallituspuolueitten välillä, koska me oltaisiin haluttu antaa aito mahdollisuus näille hyvinvointialueille onnistua.

Kun näitä ratkaisuesityksiä mielellään esitetään ja pyritään tämmöiseen rakentavaan yhteistyöhön ja siihen, että näitä ratkaisuesityksiä otettaisiin huomioon, niin toivon myös, että niin kokoomus kuin perussuomalaiset ja muutkaan hallituspuolueet eivät viljelisi näitä tämmöisiä vääriä väittämiä, jotka liittyvät esimerkiksi tähän sote-uudistukseen, että hyvinvointialueet ovat lisänneet hallintoa — ei ole ainakaan Pohteen alueella lisääntynyt. Tämäkin lietsoo sitä epäluottamusta ja epäuskoa siihen, että kuunnellaanko ollenkaan ja uskotaanko niitä faktoja, mitä on. Tai sitten, että hyvinvointialueita on liikaa — tämäkin on oikeastaan semmoinen mielipidekysymys. Mikään tutkimus tai selvitys ei ole kertonut, mikä olisi kuntien, tai tässä tilanteessa hyvinvointialueitten, oikea lukumäärä. Myös se, mikä tietenkin kirvoittaa sitten keskustan keskuudesta varmasti näitä ärhäköitä puheenvuoroja, on puheet näistä hallintohimmeleistä, koska ainakaan meidän alueelle ei ole tullut lisää yhtään enempää hallintoa.

En ollenkaan sano, että tämä sote-uudistus olisi ollut täydellinen, siihen vaikka minkälaisia korjauksia täytyy tehdä ja niitä ratkaisuesityksiä yritetään tehdä. Mutta kun tässä on tämän uudistuksen jälkeen tullut vaikka minkälaisia muuttujia ja maailman myllerrystä,

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

niin toivottaisiin tällaisesta ymmärrystä sille, että meidän yhteinen etumme olisi se, että oikeasti näitten alueitten ihmiset saisivat sitä palvelua, mikä heille kuuluu.

Lopuksi sanon, että olen ihan samaa mieltä, että näitä turhia hoitoja on asiantuntijoittenkin mielestä 10—20 prosenttia. Jos alueille annettaisiin aidosti se työrauha tehostaa ja jalkauttaa hyviä käytänteitä, niin saataisiin varmasti tällä, sanotaan, että viiden vuoden perspektiivillä, niitä tuloksia aikaiseksi, mitkä tälle uudistukselle on asetettu tavoitteeksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

18.27 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa puhemies! Minä en halua horjuttaa tätä lämmintä tunnelmaa, mikä tänne on loppuvaiheessa kehkeytynyt. Oikeastaan edustaja Lindén otti tässä erittäin tärkeän asian esille, viittasi kaihileikkauksien määrään. Se itse asiassa varmaan menee juuri näin niin kuin hän sanoo, mutta hän antoi hyvän aasinsillan tähän yhteen ongelmaan, mikä meillä tällä hetkellä on hyvinvointialueitten suhteen, ja se on semmoinen, mikä minun mielestäni tarvitsee ratkaisua.

Meillä ovat hyvinvointialueet tehneet erittäin hyvää työtä siinä, että meillä on alueittain todella tasavertaisia palveluita, hyvin monella alueella, ja erittäin hyviä merkkejä lyhyelläkin aikajänteellä on saatu siitä. Mutta se, mistä minä olen huolissani, on se, että meillä ei ole tällä hetkellä kansallisesti kauhean tasavertaista. Minun lempiesimerkkini, mitä minä viime keväänäkin käytin, on tämä ADHD-tilanne, ja se minun mielestäni hyvin kuvaa sen tilanteen ja ongelman, mikä meillä on. Jos meillä on nelinkertaisia eroja 10-vuotiaitten poikien ADHD:n esiintymisessä hyvinvointialueitten välillä, niin sehän ei missään nimessä kerro siitä, että se ero niissä esiintyvyyksissä on aitoa, vaan se tarkoittaa sitä, että niitä hoidetaan ja lääkitään eri perusteilla. Ja se on semmoinen, onko se nyt sitten valuvika vai puute, mutta meidän järjestelmässä täytyisi keksiä joku mekanismi, millä me pystytään koordinoimaan sitä kansallista laatua, niitä kriteereitä, millä me hoitoa annetaan, millä me toimenpiteitä annetaan. Se on ehkä tällä hetkellä se iso asia, mikä voi tulla syömään meiltä tehokkuutta ja todennäköisesti sitä kustannusvaikuttavuuttakin jatkossa.

Tästä, mihin edustaja Mattilakin viittasi, hukkajahdista ja vaikuttavuudesta, niin ensi viikolla, itse asiassa tiistaina, on auditoriossa keskustelu siitä, mitä ollaan tämän tiimoilta saatu tulokseksi, vaikuttavuusseurannan tiimoilta. Kannattaa tulla kuuntelemaan.

Ja sitten yksi, mikä on toistunut tässä ja mihin minun piti jo viime puheenvuorossa viitata, on tämä vuokralääkäriasia. Sekin on semmoinen, mitä todella pitää miettiä. Me ei voida vain toistuvasti puhua, että moraaliton vuokralääkäribisnes pitää laittaa aisoihin, vaan meillä pitää olla jotain konkreettisia esimerkkejä siihen. Minä olen itse tehnyt aloitteen, joka minun mielestäni jollakin lailla palvelisi tätä asiaa, eli meidän pitää vain velvoittaa, että silloin, kun hyvinvointialueet käyttävät vuokralääkäreitä, heillä pitää olla vähintään kahden vuoden kokemus valmistumisen jälkeen, joka tarkoittaa sitä, että silloin rauhoitettaisiin kandidaatit ja ensimmäiset työvuodet siihen, että jos tehdään hyvinvointialueille töitä, niin tehdään suorassa työsuhteessa. Voidaan samalla työskennellä yksityispuolelle, mutta koska ongelma on nimenomaan tämä vuokratoiminta ja se keskittyy aika paljon tähän alkuvaiheeseen, niin se voisi olla yksi ratkaisu.

Sanon tämän sen takia, että kyllä meilläkin on niitä käytännön esityksiä ja me ollaan koko ajan puhuttu niistä sisällöistä. Sinne kyllä yritetään mennä nyt asia kerrallaan, mutta se on hidasta, se vaatii pitkäjänteisyyttä oikeastaan kaikilta osapuolilta, ja minä toivon, että siihen päästään. — Mutta kiitos tästä keskustelusta.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueesta annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 78/2024 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen. — Ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.05 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueesta annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 2 ja 17 §:n muuttamisesta.

Esityksen tavoitteena on edistää ja tukea hyvinvointialueiden kestävää taloudenhoitoa tunnistamalla talouden merkittävä vaarantuminen ja sen ennalta ehkäisemiseksi tehtävät toimenpiteet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tavoitteena on osaltaan varmistaa, että hyvinvointialueille kohdennettu rahoitus riittää ja takaa palveluiden saamisen. Tätä tukemaan säädettäisiin ennakkollinen talouden ohjauksen menettely tilanteisiin, joissa hyvinvointialueen taloudenpito on vaarantumassa merkittäväällä tavalla. Menettelyn tavoitteena on ehkäistä hyvinvointialueiden joutumista tilanteeseen, jossa hyvinvointialueen arviointimenettelyn käynnistäminen tai lisärahoitus osoittautuisi välttämättömäksi.

Lisäksi hyvinvointialueen arviointimenettelyn vaikuttavuutta vahvistettaisiin siten, että arviointimenettelyssä käsiteltäisiin aina mahdollisuudet hyvinvointialueiden yhdistymiseen. Ennakollisen ohjauksen vahvistamiseen pyritään myös arviointimenettelyn ja hyvinvointialueiden rahoituslaissa säädetyn lisärahoituksen yhteyden tiukentamisella.

Arvoisa puhemies! Ennakollinen talouden ohjauksen menettely on tarkoitettu tilanteisiin, joissa hyvinvointialueiden talouden tilanne olisi vaarantumassa merkittäväällä tavalla. Neuvottelumenettely olisi harkinnanvarainen ja voitaisiin käynnistää laissa säädettyjen taloutta kuvaavien tunnuslukujen, muissa prosesseissa annettujen ehtojen toteutumisen tai talousarvion ja -suunnitelman sisältöä ja toteutumista koskevien kriteerien perusteella. Ennakollisen talouden ohjauksen menettelyn tavoitteena on ehkäistä hyvinvointialueen talouden tilan vaarantumista. Menettelyssä käsiteltäisiin hyvinvointialueella tilanteen syntymiseen vaikuttaneita asioita ja hyvinvointialueen talouden ja toiminnan suunnittelun tilannetta.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Tavoitteena olisi keskustella ja sopia tilanteen korjaamiseksi tehtävistä toimenpiteistä tai laadittavasta toimintasuunnitelmasta ja niiden seurannasta. Kyseessä olisi hyvinvointialueen ja valtiovarainministeriön neuvottelumenettely, johon osallistuisivat sosiaali- ja terveysministeriö ja sisäministeriö. Menettelyn yhteydessä voitaisiin neuvottelussa muodostettavan tilannekuvan perusteella antaa hyvinvointialueelle talouden tervehdyttämistä ja palveluiden järjestämisen turvaamista koskevia suosituksia. Suosituksissa sovitettaisiin yhteen eri ministeriöiden näkemykset hyvinvointialueen tilanteeseen. Suositukset eivät olisi hyvinvointialuetta oikeudellisesti sitovia. Menettelyyn ei esitetä liitettäväksi sääntelyä, joka voisi johtaa hyvinvointialueen itsehallinnon kaventumiseen. Menettely ja siinä mahdollisesti annettavat suositukset olisivat tarkoitettu tukemaan hyvinvointialueiden omaa päätöksentekoa.

Arvoisa puhemies! Lisäksi hyvinvointialuelakiin esitetään muutoksia hyvinvointialueen arviointimenettelyä koskien. Esityksen mukaan valtiovarainministeriö voisi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn, jos hyvinvointialueelle on myönnetty jo yhden kerran lisärahoitusta. Voimassa olevan sääntelyn mukaan arviointimenettely voidaan käynnistää, jos lisärahoitusta on myönnetty kaksi kertaa kolmen tilikauden aikana. Muutos yhtenäistäisi lisärahoituksen ja lainanottovaltuuden muuttamista koskevat arviointimenettelyn käynnistämisen edellytykset.

Muutos mahdollistaa nopeamman puuttumisen hyvinvointialueen vaikeuksiin ja siten osaltaan turvaisi peruspalveluiden toteutumista. Esitetyllä muutoksella on siten välillistä vaikutusta hyvinvointialueen talouteen ja toimintaan, koska arviointimenettelyyn päättymisen voidaan katsoa hyvinvointialueen näkökulmasta osoittavan vakavia ongelmia taloudessa ja perustuslaissa turvattujen palveluiden järjestämisessä. Arviointimenettelyn käynnistäminen talouden perusteella on edelleen voimassa olevan sääntelyn mukaisesti valtiovarainministeriön harkinnassa.

Lisäksi arviointiryhmän tehtäviin ja hyvinvointialueen toimenpiteiden toteutumista koskevaan raportointiin ehdotetaan eräitä lisäyksiä. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Laiho, olkaa hyvä.

16.09 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan lakiin lisättäväksi ennakollista talouden ohjauksen menettelyä koskeva sääntely, ja tämä menettely on tarkoitettu tilanteisiin, joissa hyvinvointialueen talouden tila olisi vaarantumassa merkittäväällä tavalla. Neuvottelumenettely olisi harkinnanvarainen ja voitaisiin käynnistää laissa säädettyjen taloutta kuvaavien tunnuslukujen tai talousarvion ja -suunnitelman sisältöä ja toteutumista koskevien kriteerien perusteella.

No, minkä takia tällaista sitten esitetään? Kysehän on siitä, että ollaan nähty, että tämän hetkiset ohjausmekanismit eivät välttämättä riittävän ajoissa tue hyvinvointialueita saavuttamaan niitä tavoitteita tai löytämään niitä ratkaisuja, millä taloutta saataisiin oikealle uralle ja tasapainotettua, ja tässä nimenomaan halutaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa olla hyvinvointialueiden tukena tässä työssä.

Tämä menettely olisi tarkoitettu käytettäväksi ainoastaan yksittäisissä tilanteissa hyvinvointialueen talouden tilanteen vaarantuessa, ja se ei olisi osa muuten olevaa vuosittaista ohjausta, vaan tällä nimenomaan halutaan varhaisessa vaiheessa, jos voidaan sanoa, hallinnollisesti ennalta ehkäistä riittävän ajoissa, ettei hyvinvointialue esimerkiksi joudu varsi-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

naiseen arviointimenettelyyn. Käsittääkseni suurin osa hyvinvointialueista haluaa saada taloutensa kuntoon, ja tätä on myös toivottu hyvinvointialueiden toimesta. [Krista Kiuru: Ai tätä vai?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustajat voivat pyytää minuutin mittaista vastauspuheenvuoroa nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

16.12 Eemeli Peltonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen suurena riskinä on, että hyvinvointialueiden ohjaukseen liittyvä byrokratia kasvaa mutta alueiden talouspaineisiin ei tuoda yhtään uutta, vaikuttavaa ratkaisua. Moni hyvinvointialue suhtautuu kriittisesti uuteen, ennakkolliseen talouden ohjausmenettelyyn, jota hallitus nyt ajaa. Tämä alueiden näkemys on ymmärrettävä, sillä hyvinvointialueilla ja ministeriöillä on jo nyt useita menettelyjä toimivalle yhteistyölle. Uusia hallinnollisia menettelyjä ei siis alueilla varsinaisesti kaivata.

Hallituksen tulisiikin nyt keskittyä niihin muutoksiin, jotka helpottavat hyvinvointialueiden taloudellisia paineita. Esimerkiksi alueiden alijäämän kattamisvelvoitteen pidentäminen toisi alueille sitä kaivattua työrauhaa, jota moni tällä hetkellä peräänkuuluttaa. Kysyisinkin hieman tuota edellisen asiakohdan keskustelua jatkaen: miksi hallitus ei tartu tähän alijäämän kattamisvelvoitteen pidentämiseen toimivana ratkaisuna alueiden tilanteen helpottamiseen?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskiewicz, olkaa hyvä.

16.13 Ben Zyskiewicz kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Ihmettelen kovasti sitä keskustelua, mitä hallituspuolueiden... [Krista Kiuru: Minäkin ihmettelen! — Joona Räsänen: Kaikki ihmettelevät! — Naurua] ...anteeksi, nykyisten oppositiopuolueiden kansanedustajat käyvät erilaisissa medioissa. On sitten edustaja Matias Mäkinen Poliitiikkaradiossa tai esimerkiksi keskustan kansanedustajat maakuntien lehdissä, niin koko ajan väitetään ja annetaan ymmärtää, että nyt hyvinvointialueilla olevat taloudelliset vaikeudet ja niistä seuranneet yt-neuvottelut ja terveyskeskusten lakkauttamisen uhat tai jopa lakkauttamiset johtuvat nykyisen Petteri Orpon hallituksen leikkauksista. [Krista Kiuru: No mutta ne johtuvat! — Aino-Kaisa Pekonen: Kyllä!] Tämähän ei ole totta. — Edustaja Kiuru, tämähän ei ole totta, vaan ne johtuvat teidän säättämästä rahoituslaista, ja ne johtuvat Orpon hallituksesta vain siten, että se ei ole korjannut, vielä ainakaan, teidän tekemiä virheitä. [Aino-Kaisa Pekonen: Te leikkaatte lisää! — Markus Lohi pyytää vastauspuheenvuoroa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Vastauspuheenvuoroa pyydetään nousemalla seisomaan ja painamalla V-painiketta. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

16.14 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä nyt hallituksen taholta, aivan kuten edellisessäkin asialistan kohdassa, annetaan ymmärtää, että hallitus merkittävästi parantaisi hyvinvointialueiden mahdollisuuksia selvittää näistä lain niiltä edellyttämistä tehtävistä. Näinhän ei ole, vaan jos hallitus normeja purkaakin, niin rahat viedään päältä pois. Eli hallitus ei ole tehnyt tämän jo puolentoista vuoden aika-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

na mitään, mikä helpottaisi hyvinvointialueiden taloudellista tilannetta, päinvastoin. Sen sijaan tätä ohjausta ollaan kyllä valmiita kiristämään, niin kuin tässäkin esityksessä tehdään, mutta ei puututa niihin alijäämien juurisyihin. Ja sitten tässä, niin kuin edustaja Zyskowitzkin edellä, mennään ja katsotaan taaksepäin, kun pitäisi katsoa eteenpäin. Sitä hyvinvointialueet, siellä arjen työtä tekevät ihmiset, odottavat.

Tämä kahden vuoden lisäaika alijäämän kattamiseen — miksei hallitus tuo sitä esitystä? [Ben Zyskowitz: Miksi te teitte tällaisen mallin?] Miksi sitä ei tuoda? Nimittäin tilanne on olennaisesti muuttunut siitä kohdasta, kun tämä laki säädettiin. [Puhemies koputtaa] Siellä on inflaatio, henkilöstöpula, keikkalääkärit. Lopettakaa keikkalääkärien bisnes.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohikoski, olkaa hyvä.

16.15 Pia Lohikoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksen pääasiallinen tarkoitus on vahvistaa valtiovarainministeriön valtaa suhteessa hyvinvointialueisiin ja ohjata alueita aggressiivisiin sopeutustoimiin toisaalta ennakkollisen talouden ohjauksen menettelyn avulla ja toisaalta helpottamalla sitä, että alueet voivat joutua arviointimenettelyyn. Hallituksen sote-politiikka kaventaa alueiden itsehallintoa eikä tarjoa minkäänlaista apua tilanteeseen, jossa kustannukset nousevat nopeasti ja kansalaisten palvelutarve kasvaa.

VM:n laatimat leikkauslistat eivät ratkaise työvoimapulaa, ostopalveluiden ja vuokratyövoiman kohtuuttomia kustannuksia eivätkä muitakaan sote-palveluiden ongelmia. Alueiden pakottaminen hallitsemattomaan leikkauskierteeseen johtaa vain ennestään paheneviin ongelmiin. Rahoitusta leikataan, koska hyvinvointialueiden tosiasialliset välttämättömät kulut — terveisiä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueelta — ylittävät rahoituksen tason.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Krista Kiuru, olkaa hyvä.

16.16 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nythän ollaan aivan asian ytimessä. [Eduskunnasta: Just!] Näemmekö me, että ensi vuoden, seuraavan vuoden ja sitä seuraavan taloudesta ollaan leikkaamassa sosiaali- ja terveydenhuollon menojen suhteen vai ei? Leikataanko sosiaaliturvasta? Nämä yhteenlasketut säästöt sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa ovat tämän hallituskauden aikana sitä luokkaa, että lähes neljä miljardia sopeutusta tehdään 8,8 miljardista tämän pääluokan eli sosiaali- ja terveydenhuollon menoissa ja sosiaaliturvassa. Että niin sanotusti pitäisi nyt katsoa peiliin.

Sen lisäksi hallitus omalla toiminnallaan varmistaa, että kun kulut nousivat aikoinaan niin vuokratulujen, palkkakulujen, inflaatiokehityksen, vuokratyön, mutta myöskin kuntatalouteen jääneen alibudjetoinnin vuoksi, niin tämä rahoitus on johtanut siihen, että se laahaa näin paljon perässä. Me SDP:stä esitimme täällä lähes vuosi sitten kymmenen kohdan korjaussarjaa. Mitä hallitus on tehnyt? Ei mitään, paitsi tuonut tänne tänään ensinnäkin esityksen, että jälkikäteistarkastus [Puhemies koputtaa] ei olisi enää täysimääräinen, ja tänään te tuotte lisää arviointimenettelyn ehtoja, lisärahoitus suoraan arviointimenettelyyn, ja paljon muita asioita, [Puhemies koputtaa] jotka ovat todella hämmästyttäviä, ja talouden [Puhemies: Kiitoksia, nyt on aika kulunut!] ennakkollisen ohjauksen. [Ben Zyskowitz: Esititte siis korjaussarjaa itsellenne!]

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Hänninen, olkaa hyvä. [Krista Kiuru: Esitimme tälle hallitukselle, joka on nyt hallitus!] — Edustaja Hännisellä on nyt puheenvuoro.

16.18 Juha Hänninen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Jotta perustuslain turvaamat palvelut pystytään varmasti järjestämään, on tärkeää, että palvelujen mahdolliseen vaarantumiseen puututaan viivytyksettä. Nyt esitettävät muutokset eivät ole isoja ja vaikutuksiltaan dramaattisia. On kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että niillä ei muuteta hyvinvointialueiden itsehallinnollista asemaa nykyisestä tilanteesta.

Lakimuutosten ei myöskään tule lisätä alueiden hallinnollista taakkaa nykyisestä. On myös tärkeää arvioida, kuinka tarpeellisia muutokset ovat nykytilaan verrattuna ja kuinka hyvin ne soveltuvat otettavaksi täysimääräisesti käyttöön hyvinvointialueiden nykyisessä vaikeassa tilanteessa. — Kiitos. [Krista Kiuru: Tietääkö Hänninen, mitä tässä ehdotetaan? Kyllä ne vaarantuu!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Hanna, olkaa hyvä.

16.19 Hanna Räsänen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on hyvinvointialueella vaaleilla demokraattisesti valittuja päättäjiä, ja olen aivan varma, että nämä päättäjät ja myös virkamiehet tekevät kaikkensa ja tekevät parhaansa, että hyvinvointialueet pärjäisivät eivätkä tekisi sitä alijäämää.

Juuri luin tuossa Helsingin Sanomien juttua, missä kerrottiin näistä tulevaisuudennäkömistä hyvinvointialueilla, ja kyllä siellä valitettavasti niitä alijäämiä on tulossa edelleenkin. Hyvinvointialueet ovat ensisijaisesti pyytäneet vain lisää aikaa näitten alijäämien kattamiseen. Siellä takuulla on ajateltu myös näin, että niitä rajuja leikkauksia ei haluta tähän henkilöstöön ja halutaan pitää lähipalvelut ihmisten lähellä, mutta jos aikaa ei anneta, niin siellä on pakko tehdä paniikinomaisia päätöksiä — niitä ei saada enää kerittyä sitten takaisinpäin.

Vetoankin ministeriin ja kysyn vielä, voisitteko harkita sitä, että näitä alijäämän kattamisaikoja pidennettäisiin ja annettaisiin aidosti ihmisille siellä se paljon kaivattu työrauha. [Ben Zyskiewicz: Ja ketkähän säätivät! — Hanna Räsänen: Taas edellinen ja edellinen!]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Joona Räsänen, olkaa hyvä. [Välihuutoja] — Nyt on edustaja Joona Räsäsellä puheenvuoro.

16.20 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä ihan suoraan sanottuna hieman huvittaa tämä hallituksen naiivi usko siihen, että jossain valtiovarainministeriössä joku osaisi hoitaa jonkun yksittäisen hyvinvointialueen asiat paremmin kuin siellä alueella. Siitä tähän tässä on kysymys. Että jos tulee vaikea paikka, niin kyllä sieltä valtiovarainministeriöstä sitten joku tulee ja perustetaan vähän tämmöisiä kampaviinerikerhoja ja mietitään, miten tämä asia hoidetaan. [Krista Kiurun välihuuto] Eihän tässä ole mitään järkeä.

Otan vaikkapa esimerkin omalta alueeltani: Viime syksynä, kun vedin itse vaikkapa talousarvioneuvotteluita, tälle vuodelle höylättiin taloutta yli 40 miljoonaa. Alijäämä omalla alueellani per asukas on alueista pienimpiä, niin tässäkö tilanteessa sitten pitäisi kääntyä valtiovarainministeriön varaan, että tulkaas näyttämään meille, miten tämä homma tehdään? Eli jos te haluatte, että alueet pystyvät nämä alijäämät kattamaan, niin antakaa siihen

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

tosiasialliset mahdollisuudet, älkääkä uskoko, että viisaus asuu jossain ministeriön kulmahuoneessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Mattila, olkaa hyvä.

16.21 **Hanna-Leena Mattila kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallinnon asiantuntijat ovat sitä mieltä, että kestää ainakin viisi vuotta, että mikä tahansa iso hallinnon uudistus alkaa tuottamaan niitä tuloksia, mitä sille on asetettu. Tämähän ei nyt uusien sosiaali- ja terveydenhuollon palveluitten suhteen onnistu, koska samaan aikaan alueilla näitten säästövaatimusten vuoksi laaditaan säästölistoja, mikä johtaa siihen, että niitä terveysasemia pistetään kiinni ja vanhustenhoitopaikkoja pistetään kiinni ja jopa saattohoidossa olevat ihmiset nakataan maakunnan toiseen päähän, satojen kilometrien päähän.

Arvoisa edustaja Zyskowicz, tämä on ihan aidosti sitä todellisuutta. Sen vuoksi meitä täällä keskustan porukassa nyppii kuunnella tätä puhetta, että ”mutta kun edellinen hallitus”. Tämä sote-uudistus tehtiin aikana, jolloin ei vielä tiedetty kaikkia koronan jälkiseurauksia, inflaatiota ja näitä Ukrainan sodan tuomia muutoksia [Puhemies koputtaa] meidän talouteen, joten toivoisin kohtuullisuutta näissä teidän [Puhemies koputtaa] puheenvuoroissa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitos. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

16.22 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan nyt ensin edustaja Hänнисelle: Ehkä ette ollut lukenut sitä lainmuutosta, jota me nyt käsittelemme, eli 13 b §, joka on kokonaan uusi tähän lakiin. Siellä ei puhuta sanallakaan siitä, mistä te puhuitte, eli palveluista, vaan sen jokaisessa kohdassa puhutaan pelkästään hyvinvointialueiden taloudesta — ei ollenkaan palveluista, jotka perustuslain pitäisi turvata, niin kuin te sanoitte.

Edustajakollega Zyskowiczille sanoisin, että te ette varmaan oikein tiedä, mitä lakia me äsken käsittelemme täällä, ja se jatkuu vielä, eli juuri jälkikäteisrahoitus on se rahoituslain keino, jolla turvataan se riittävä rahoitus niille alueille. [Krista Kiuru: Näin on!] Eli ensi vuonna tulee se 1 450 miljoonaa euroa, kun hallitus ei vielä ole siihen iskenyt, mutta vuodesta 26 lähtien sitä hallitusohjelmanne mukaan aletaan leikata. Eli te olette tekemässä muutoksia rahoituslakiin, joka jälkikäteisrahoituksen avulla turvaa — mutta kaksi vuotta myöhemmin — sen puuttuvan rahoituksen. Eli tekään ette oikein nyt tunnu tietävän, mistä laista me puhumme. [Ben Zyskowicz pyytää vastauspuheenvuoroa]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

16.24 **Ben Zyskowicz kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Lindénille on ensin myönnettävä, että en varmasti tunne sote-asioita yhtä hyvin kuin te. Olette kiistatta yksi tämän talon parhaiten niihin perehtynyt edustaja. Mutta tunnen tämän asian, mistä nyt puhun. Edustaja Mattila sanoi, että keskustaa nyppii, kun teitä moititaan. Teitä moititaan aiheesta. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä keskustan ryhmästä] Te sääditte sen rahoituslain, jonka nojalla hyvinvointialueet ovat kaikissa niissä vaikeuksissa, missä ne nyt ovat, ja joka liittyy yt-neuvotteluihin ja joka liittyy terveyskeskusten lakkauttamiseen.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Edustaja Kiuru ja kumppanit: Mikään tästä, mitä nyt tehdään, ei johdu siitä, mitä Orpon hallitus on tehnyt — ei mikään. Kaikki johtuu siitä, mitä te olette tehneet. Myös tämä katamisolvelto vuoden 26 loppuun mennessä tulee teidän säätämästä laista. [Hanna-Leena Mattila: Te olette nyt vastuussa!] Kun moititte Orpon hallitusta, niin olkaa edes sen verran rehellisiä, että sanoisitte, että Orpon hallituksen vika on se, että se ei ainakaan vielä ole korjannut meidän tekemiä virheitä. [Hanna-Leena Mattila: No niinhän me täällä sanomme! — Välihuutoja] — Niin, no sanokaa suoraan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

16.25 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowiec on oikeassa siinä, että kaikki se lisärahoitus, mitä ensi vuonna tulee hyvinvointialueelle, perustuu kustannusten nousuun ja edellisen hallituksen päätöksiin, ei Orpon hallituksen päätöksiin. [Krista Kiuru: Näin on!] Orpon hallitus ei ole lisännyt yhtään rahoitusta, ei ole tehnyt yhtään päätöstä, joka lisäisi hyvinvointialueiden rahoitusta, mutta se on nyt tuomassa tänne päätöksiä, joilla vähennetään hyvinvointialueiden rahoitusta. [Ben Zyskowiec: Kun tehtäviä vähennetään!] — Ja tehtäviä ei vähennetä. Normeja löysennetään, mutta tehtävät eivät vähene. [Hälinää — Välihuutoja]

Puhemies Jussi Halla-aho: Edustaja Lohella on nyt puheenvuoro.

Mutta sehän tässä on olennaista, että nyt pitää elää ajassa. Hyvinvointialueiden rahoitus on kriisissä sen takia, että meille tuli yllättäviä kustannusnousutekijöitä, joihin hyvinvointialueet eivät kykene vastaamaan, eikä se ole heistä kiinni. Yleinen inflaatio... [Ben Zyskowiec: Ei, vaan teidän säätämästä laista!] — Ei ole. Lailla ei säädetty yleistä inflaatiota eikä palkkakehitystä. [Ben Zyskowiecin välihuuto — Puhemies koputtaa] Se on ihan väärää informaatiota, mitä Zyskowiec täällä kertoo. Kansalaiset eivät usko sitä, että yleinen inflaatio säädetään lailla. [Ben Zyskowiec: Vaan sen seuraukset!]

Nyt tulee semmoinen kuvitelma, että tässä kaikki vastuu tämän hetken ongelmista sysätään edelliselle hallitukselle ja tulevan hallituksen pitäisi ratkoa nämä ongelmat. Mitä me tarvitaan tähän maahan tällaisesta hallituksesta, joka väistää kaiken vastuunsa ja syyttää vaan edellisiä? Johtajuus on sitä, [Puhemies koputtaa] että näytetään porukalle suunta ja tehdään päätöksiä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Krista, olkaa hyvä.

16.26 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kyllä käsittämätöntä, että kun ei tunneta asiaa, niin tullaan kertomaan, miten se oikein on. Ei me voida sanoa, että tämä tilanne, missä me nyt ollaan, johtuisi tästä tai edeltävästä hallituksesta näiden kulujen nousun suhteen. Kyllä on pakko sanoa: Missä näkyy, että me olemme todella lailla säätäneet tällaiset palkkakulut? Missä näkyy, että inflaatio on poliittisesti päätetty? Missä näkyy, että tällainen vuokratyön tarpeen kasvu on syntynyt? Missä näkyy se, että kuntiin jäi tällainen alibudjetointi, joka johti siihen, että rahaa lähti niin, että 1,4 miljardia jäätiin perään?

Edeltävä hallitus sen sijaan varmisti, että jälkikäteisrahoituksella tämä pitää korjata. Siihen te ette ole vielä puuttuneet. Mutta tässä esityksessä, jota juuri käsitelimme, te vielä

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

myönnätte, että ei sitä tarvitse edes maksaa, koska 30 prosenttia omavastuulla siitä voidaan jatkossa napsasta.

Nyt pitäisi päättää, oletteko te tukemassa sosiaali- ja terveydenhuoltoa tässä maassa vai pelkästään siitä leikkaamassa. [Puhemies koputtaa] Minun käsitykseni on, että tämä jälkimmäinen pitää paikkansa, koska nyt pyydettyään kerran lisärahoitusta ollaan arviointimenettelyssä tässä esityksessä, [Puhemies koputtaa] jota nyt juuri käsitellään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kosonen, olkaa hyvä.

16.28 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minusta ihan tuntuu siltä, että me ollaan eletty aivan eri maailmoissa viime kauden aikana. Minun muistaakseni silloin meillä oli korona, sitten tuli vielä sota. Tämä tämänpuoleinen hallitus niitä kaikkia joutui ratkomaan, ja siinä samalla me tehtiin tämä sote-uudistus, josta on ihan selvää, että ei se ole täydellinen. Se on niin iso ratkaisu, että se myönnettiin jo siinä vaiheessa, kun sitä tehtiin, että ei varmasti tule täydellistä. Mutta toivoisin, että me päästäisiin jonkinlaiseen yhteisymmärrykseen tässä, että yhdessä yritetään hoitaa tämä homma. Silloin, kun tehtiin tätä ratkaisua, ei ollut todellakaan tiedossa tätä inflaatiota, näitä tosi kalliita palkkaratkaisuja, keikkalääkärifirmojen hurjaa rahastusta, ja tästä on aivan mustaa valkoisella. Me tiedetään kaikki, mistä tämä kulujen nousu erityisesti johtuu, mutta me tiedetään myös, että hallitus leikkaa 2,25 miljardia euroa sote-rahoituksesta vuoteen 2028 mennessä. [Krista Kiuru: Kyllä!] Se ei voi olla vaikuttamatta siihen, [Puhemies koputtaa] mitkä mahdollisuudet alueilla on toimia. [Ville Valkosen välihuuto]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Valkonen, olkaa hyvä.

16.29 Ville Valkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siitä varmasti kaikki olemme samaa mieltä, että menneiden kaivelu ei ihan kovin hyödyllistä ole, kun me koetamme turvata suomalaisten sosiaali- ja terveyspalvelut ja niiden rahoituksen kestävyys tulevaisuudessa.

Ensi vuodelle hyvinvointialueille annetaan 2,2 miljardia lisää rahaa tilanteessa, [Krista Kiuru: Ette te mitään anna, vaan laki velvoittaa! — Puhemies koputtaa] jossa valtio ottaa yli 12 miljardia velkaa. Ymmärrän hyvin, että laitavasemmistoa ei velan ottaminen ole ikinä huolestuttanut, mutta ihmettelen, miten keskusta antaa suomalaisille sellaista kuvaa, että sosiaali- ja terveyspalveluita voitaisiin kestävästi järjestää tulevaisuudessa aina vaan kaatamalla lisää. Jos 2,2 miljardia ei ole tarpeeksi, [Välihuutoja] niin kuinka monta pitäisi antaa? 4, 5, 10 miljardia lisää kaataa soteen? Meidän ongelmat eivät ratkea sillä, [Krista Kiurun välihuuto] että velkainen valtio antaa lisää rahaa.

Sote ei ole valmis, se ei ole täydellinen. Äskен edustaja oikein hyvin sen totesi. Nyt esimerkiksi tämä laki parantaa yhtä osaa ohjauksesta, [Puhemies koputtaa] edellinen — rahoituslain päivitys — on hyvin tarpeellinen. [Puhemies koputtaa] Tässä tarvitaan paljon työtä, mutta tosiasiat pitäisi tunnustaa. [Krista Kiuru: No niin, nyt se tuli, eikö vaan?]

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

16.30 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos nyt lähdetään liikkeelle siitä, että toivon mukaan yhteinen tavoite meillä kaikilla olisi siinä, että antaisim-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

me nyt hyvinvointialueille sellaisia keinoja, joilla he voisivat itse päästä niihin tavoitteisiin, joita nykyinenkin lainsäädäntö edellyttää — eli saisivat jossain vaiheessa alijäämänsä hillintään — niin sitä täällä nyt kainon vienosti vain pyydetään, että voisiko hallitus tuoda nyt joitakin sellaisia esityksiä, jotka lisäisivät hyvinvointialueiden mahdollisuuksia päästä omilla toimenpiteillään näihin tavoitteisiin.

Otan nyt yhden esimerkin. Hallitus asetti viime syksynä työryhmän pohtimaan, millä tavalla ostopalveluiden kustannuskehitystä voitaisiin hillitä. Työryhmä teki kolme esitystä, jotka hallitus voisi viedä saman tien eteenpäin, [Krista Kiuru: Ei ole yhtään vienyt!] millä voitaisiin rajoittaa meidän vuokralääkäreiden hankintaa tai vuokrahoitajien hankintaa. Onko tullut hallitukselta yhtä ainutta esitystä, jolla alueet saisivat lisää mahdollisuuksia esim. näitä kustannuksia hillitä? [Ben Zyskowiec: On, normeja on purettu!] Ei yhden yhtä. [Ben Zyskowiec: Hoitajamitoitus, hoitotakuu!] Voisitteko seuraavan kerran keskittyä enemmän niihin esityksiin, [Puhemies: Minuutti!] joilla te mahdollistatte alueille järkevien päätösten tekemisen?

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohi, vastauspuheenvuoro.

16.32 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuntien valtionosuusjärjestelmässä olemme kautta aikojen yhdessä tunnustaneet, että jos emme tee kustannusten nousua vastaavaa indeksitarkistusta, niin siltä osin kuin emme sitä tee, se on leikkaus. Siltä osin kuin emme tee, se on leikkaus. Nyt kun täällä ollaan tarkistamassa kustannusten nousua — ja tuon 1,4 miljardin osalta itse asiassa vuosi jälkikäteen — niin täällä väitetään, että tämä on jotain uutta lisärahaa sinne. Jos ei niitä lakisääteisiä rahoja annettaisi, niin sehän olisi leikkaus hyvinvointialueille, koska niiden kustannustaso on noussut niin voimakkaasti. [Ville Valkonen: Kuinka monta miljardia lisää?] — Ei tämä siitä ole kiinni, vaan siitä, että kustannusten nousu pitää korvata, ja sitten aletaan katsomaan, pannaanko lisää rahaa vai otetaanko pois.

Kyllähän tämä taloudellinen mekanismi pitää ymmärtää, eikä väittää, että tämä on jotain uutta lisärahaa. Tämä on edellisen hallituksen ja eduskunnan hyväksymä laki, joka jälkikäteen korjaa kustannustasoa, [Ville Valkonen: Mutta nostaa rahoitustaan!] ja se on reilu lainsäädäntö. Jos ei sitä tehdä, se on talousteoreettisesti leikkaus. Jos kyette näyttämään toisin, kertokaa. [Ville Valkosen välihuuto]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

16.33 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! 5. päivä huhtikuuta valtiovarainvaliokunta, jonka jäseniä on täälläkin salissa nyt, järjesti omana asiana vuoden 23 hyvinvointialueiden kustannusten nousun käsittelyn. Meillä oli seitsemän eri asiantuntijaa siellä, yhteensä vähän yli 50 sivua erilaisia kalvoja ja analyysejä siellä oli, ja syyt näihin nousuihin olivat aivan selvät, ja kaikki olimme niistä yksimielisiä. Siellä oli palkka-kehitys, siellä oli kiinteistömenojen nousu inflaatiosta ja energian hinnasta johtuen, siellä oli ostopalvelukustannusten nousu, ja aika merkittävä oli myös se, että vuoden 22 eli kuntien ajan todellisia kustannuksia ei vuonna 23 vielä tiedetty, ja sitä on sitten jouduttu korjaamaan jälkeinpäin.

Nyt kun on saatu kuntien viime vuoden tilinpäätökset, on käynyt ilmi, että kunnille jääneen toiminnan kustannukset ovat kasvaneet yhdeksän prosenttia, hyvinvointialueilla tämä

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

vastaava prosentti oli kymmenen ja ottaen huomioon, että ikäihmisten hoito vaatii enemmän ja enemmän. Jostain syystä siellä kunnissa tämä nyt ei olekaan mikään ongelma, mutta meillä tämä on tämmöinen keskinäiseen syyttelyyn johtava ongelma. Kyllä tämä pitää kattaa, ihan niin kuin tämä kunnissakin katetaan. Siellä se katetaan kuntaverolla, täällä [Puhemies koputtaa] se pitää kattaa valtionverolla.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkonen.

16.34 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä edustaja Valkonen antoi ymmärtää, että ikään kuin tähän meidän lakisääteiseen, tämän talon säättämiin lakeihin perustuvaan sosiaali- ja terveystalouden järjestelmään laitettavat kustannukset — koko ajan kohoava rahantarve, kun sinne sitä rahaa lisätään — olisivat niin kuin jotain rahan kippaamista hukkaan. Te annatte ymmärtää, edustaja Valkonen ja kokoomus, [Markus Lohi: Mustaa Valkosella!] että sosiaali- ja terveystaloudet olisivat jonkinlainen taakka, joka on pelkästään menoerä, ja siellä ikään kuin tehtäisiin turhaa työtä. Täältä julkiselta puolelta on pakko säästää, sen sijaan teillä on kyllä varaa kipata puoli miljardia näihin yksityisen hoidon Kela-korvauksiin, [Ben Zyskowiezin välihuuto] joista on jo nyt osoittautunut, [Välihuutoja] että niillä ei saavuteta hoitojonojen purkua, vaan ne ihmiset, keillä muutenkin olisi varaa käyttää näitä yksityisiä palveluita, saavat ne vain halvemmalla. Melkoinen tulonsiirto hyväosaisille ihmisille.

Ja mitä tulee tähän normien purkuun, edustaja Zyskowiec: Hallitus ei pura normeja, ja [Puhemies koputtaa] jos se purkaa normeja, niin se vie hyvinvointialueilta vastaavan rahoituksen pois. [Ben Zyskowiec: Totta!] Eli se ei auta yhtään hyvinvointialueiden [Puhemies: Aika!] tilannetta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Zyskowiec.

16.35 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies!

1) Mitkään niistä ikävistä päätöksistä, jotka ovat yt-neuvotteluja ja terveyskeskusten lakkauttamisia, eivät johdu sellaisista leikkauksista, jotka Orpon hallitus olisi tehnyt. [Hanna-Leena Mattilan välihuuto — Krista Kiuru: Siis mitä te puhutte?] Tämä on fakta. Tämä on fakta.

2) Miten hyvinvointialueiden saama rahoitus reagoi palkkojen nousuun, inflaatioon? Sen määrää rahoituslaki, [Hanna-Leena Mattilan välihuuto] ja te olette sen rahoituslain säätäneet. Siellä on tiettyjä mekanismeja, miten reagoidaan yleiseen palkkakehitykseen. Te olisitte voineet valita mekanismin, joka reagoi sote-sektorin palkkakehitykseen. [Krista Kiuru: Ja te voisitte nyt valita mekanismin, jolla tämä hoidetaan!] Siellä on mekanismeja, jotka reagoivat erilaisiin kustannusnousuihin. Te olisitte voineet säätää sellaisen lain, joka paremmin huomioi esimerkiksi sote-alan [Hanna-Leena Mattilan välihuuto] palkkojen nousun tai yleisen inflaation. Ette säätäneet. Te olette säätäneet sen lain. [Hanna-Leena Mattila: Te olette hallituksessa! — Krista Kiurun välihuuto]

3) On totta, että yhdessä näitä pitää korjata, mutta myöntäkää nyt ensin, että kaikki ne ongelmat, jotka nyt [Puhemies koputtaa] ovat käsillä, johtuvat teidän säätämästä laista eikä [Puhemies koputtaa] Orpon hallituksen leikkauksista. Kun te sen [Puhemies: Aika!] myöntäisitte ensin, niin päästäisiin eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Meillä on rajattu puheaika tähän keskusteluun nyt tässä vaiheessa, ja sen vuoksi toivon, että noudatatte sitä minuutin aikarajaa. — Edustaja Kiuru, vastauspuheenvuoro.

16.37 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä edeltävässä puheenvuorossa lähdettiin siitä, että ”te olisitte voineet”. Erikoisinta tässä on se, että ei ole tämän hallituksen eikä edeltävän hallituksen suoranaisten toimien johdosta kulukehitys noussut näin paljon. Te olette nyt siinä tilanteessa hallituksessa, että tänä vuonna tulee menemään 1,5 tai 1,6 miljardia pitkäksi. Emme me täällä syytä hallitusta siitä, että nyt tarvitaan soteen jopa 1,6 miljardia rahaa enemmän, koska te olette siihen syyllisiä. Ei kukaan poliitikko ole näitä päätöksiä tehnyt, että nämä kulut karkasivat näin käsistä.

Me esitimme täällä lähes vuosi sitten, miten tämä tilanne olisi pitänyt korjata. Suomalainen oppositio oli tässä yhtenäinen, ja hallitus sanoo, että ”te olisitte voineet”. Miksi te ette nyt voi? [Ben Zyskowicz: Kyllä me voidaan!] Te ette voi sen takia, koska te olette laskeneet [Ben Zyskowicz: Myönnätte ensin teidän virheenne, niin päästään eteenpäin!] 2,5 prosentin kehityksen kuluille, kun se tosiasia on 10—11 prosentin luokkaa. Onhan tämä leikkaus, [Puhemies koputtaa] että raami on näin tiukka, ja te ette tule tekemään mitään [Puhemies: Aika!] sen hyväksi, että normaalista kulukehityksestä pidettäisiin kiinni ja se maksatettaisiin täysimääräisesti, [Puhemies: Aika, edustaja Kiuru!] vaan siitä säästetään, niin kuin ministeri täällä esitti. [Ben Zyskowicz: Se teidän säätämä raami on näin tiukka!] — Niin, ja te voisitte korjata sen, että nämä kulut otetaan huomioon!

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

16.38 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisenä hallituskautena, kun oli koronaa ja Venäjä hyökkäsi, oli pitkät hoitojonot. Me varoitimme, että tämä ei ole oikea aika näin suurelle hallinnolliselle muutokselle. [Välihuutoja keskustan ryhmästä] Toimme esille myös palkkaharmonisointia vaatimat lisäkustannukset, hallinnon vaatimat lisäkustannukset. Ette halunneet niistä kuulla. Suljitte silmäanne, ja menitte pussi päässä tekemään päätöstä, ja nyt olemme tässä. [Hanna-Leena Mattilan välihuuto]

Täällä on puhuttu myös vuokralääkäreistä. Eihän me voida vuokralääkäreitä kieltää, [Keskustan ryhmästä: Voittehan!] muuten ihmiset eivät saa jossain päin Suomea palvelua. Totta kai meidän pitää suitsia sitä, ja sitä on tehtykin [Krista Kiurun välihuuto] hyvillä käytännöillä monin paikoin ja purettu ostopalvelua, mutta kyllä ihmisille pitää ne palvelut turvata. Teidän säätämät hoitajamitoitukset, hoitotakuut, johtivat vuokralääkäribisneksen kasvuun ja ostopalvelujen räjähtämiseen. [Ben Zyskowicz: Just näin, kyllä!] Sitä me olemme nyt yrittäneet saada maltillisemmaksi [Puhemies koputtaa] ja tehneet lakimuutoksia siihen liittyen. [Krista Kiurun välihuuto]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kosonen.

16.39 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On ihan ilmiselvää, että me eletään eri maailmoissa.

Todellakin hyvinvointialueilta on kuulunut todella selkeitä kannanottoja. Ihan kaikki hyvinvointialueet ovat olleet tässä mukana. Sieltä on kysytty muun muassa, halutaanko tilanne kriisiyttää ministeriöstä käsin. Tämä aikajänne, mikä tässä on luotu hyvinvointi-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

alueille selviämiseen, on aivan liian lyhyt. Niin kuin tässä hyvin edustaja Mattila totesi, vie vähintään viisi vuotta aikaa, että tällaiset rakenteelliset uudistukset todella näkyvät sitten niinä tavoitteina, mihin on pyritty. Nyt ollaan pyrkimässä siihen ihan parissa vuodessa, ei siinäkään.

Täällä perätään kokoomuksen puolelta, että olisi vielä kauemmin odotettu sitä, että tehdään tällainen uudistus. [Puhemies koputtaa] 15 vuotta ei teille riittänyt, sitä yritettiin yhdessäkin silloin. [Puhemies: Aika!] No, ei onnistunut. Sellaiseen malliin ei perustuslaki taivu, mikä teillä olisi ollut. [Ben Zyskowicz: Perätään sitä, että olisi tehty parempi uudistus!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

16.41 **Juha Hänninen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan täällä edustaja Lindénille: Kiitoksia ohjauksesta ja opastuksesta. Te olette tämän alan todellinen ammattilainen, ja mielellään myös kuuntelen teitä, mutta käsittääkseni palvelujen järjestämisestä nyt puhutaan — näin olen ainakin ymmärtänyt.

Olisi ollut asiaakin, mutta tässä nyt ei kerkeä tuota varsinaista asiaa kertoa, niin otetaan uusia puheenvuoroja. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Hanna.

16.41 **Hanna Räsänen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siis voin sanoa, että minua oikeasti jo tympii se edellisen hallituksen haukkuminen, että ”tämä kaikki on teidän syytä”, koska tällä hetkellä hallitus on sillä puolella, ministeri istuu tuolla aitiolla. Teillä on valta säätää lait tähän maahan.

Ja kun äsken sanoitte, että nämä yt-neuvottelut, irtisanomiset ja muut eivät ole Orpon hallituksen vika, mutta te teette sellaisen aikaikkunan, että siellä hyvinvointialueilla on pakko tehdä paniikkiratkaisuja, koska seuraava vaihtoehto on se, että jos ei anneta pidempää aikaa alijäämien kattamiseen, niin sitten on riskinä, että lähdetään yhdistämään hyvinvointialueita. [Ben Zyskowicz: Kukas sen ajan sääti?] Sitä ei toden totta kukaan halua, koska se tiedetään, että jos alueita yhdistetään, niin palvelut karkaavat entistä edemmäs. Ja ei varmasti käy niin, että se työvoimapula sillä helpottuisi, koska luuletteko te, että työntekijät lähtevät suurin piirtein toiselle puolelle Suomea isolla alueella töihin? Ei, eikä palveluita todellakaan saada parannettua myöskään sillä, että esimerkiksi omalääkärijärjestelmää ei puhuta.

Te teette sellaisia uudistuksia tällä hetkellä, [Puhemies koputtaa] että ne rikkovat meidän suomalaisen hyvinvointivaltion. [Ben Zyskowicz: Kukas sen aikaisemman ajan sääti?] — Varmaan aikaisempi hallitus sääti, joo.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

16.42 **Ville Väyrynen kok** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Olen vuosituhannen alusta asti toiminut terveydenhuollon parissa, paljon pidempään kuin tässä talossa. Mikä kokemus minulla on tästä talosta niiltä ajoilta, niin aika paljon puhuttiin siitä, että terveydenhuollon kustannukset ovat karkaamassa täysin hallitsemattomasti. Joskus tuli jopa semmoista, että siellä saatetaan käyttää turhaa rahaa ja liikaa rahaa, menemättä näihin kommentteihin sen enempää.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Mutta nyt tehtiin monien vuosien jälkeen sote-uudistus, jossa on paljon mahdollisuuksia, jossa on paljon hyvää — ei ole välttämättä täydellinen. Yksi peruste oli se, että katkaistaan ja taitetaan tätä hallitsematonta kulukehitystä. Nyt siihen on mahdollisuus, niin minä toivoisin, että me jollakin lailla keskityttäisiin niihin sisältöihinkin. On koko ajan sanottu, että kehitetään prosesseja, kehitetään toimintatapoja. Me yritetään sitä. Me keskustellaan nytten rahasta, me ollaan reilu vuosi täällä keskusteltu koko ajan rahasta, ja fakta on se — johtuu se mistä tahansa — että sitä rahaa tulee joka vuosi lisää miljardista kahteen miljardiin, ja me emme kestä tätä systeemiä. Meidän pitää käydä niihin sisältöihin kiinni joka tapauksessa, ollaan me mitä mieltä tahansa. [Puhemies koputtaa]

Ja mitä tulee vielä siihen kulukehitykseen, niin minä kysyin... [Puhemies: Aika!] — Minä palaan seuraavassa puheenvuorossa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mattila.

16.43 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt sitten kerron näitä keskustan ratkaisuja siitä, mitä hallituksen pitäisi tehdä.

Elikkä aivan ensimmäiseksi antakaa hyvinvointialueille työrauha lopettamalla hyvinvointialueitten päättäjien haukkuminen ja pakkoliitoksilla uhkailu. Pidentäkää alijäämien kattamisaikaa kahdella vuodella, jotta hyvinvointialueiden tekemien uudistusten vaikutukset ehtisivät toteutua. Siirtäkää matkakustannusten korvausten 300 miljoonan euron potti Kelalta hyvinvointialueille. [Ben Zyskowicz: Toi on hyvä ajatus!] Toteuttakaa viipymättä vuokratyövoiman sääntelyyn valtakunnallinen ratkaisu, jolla loppuisi hyvinvointialueiden moraaliton rahastus. Toteuttakaa viipymättä hallitusohjelmaan kirjatun ammatinharjoittajamallin käyttöönotto, jolla vastataan sote-työvoimapulaan. Lähtekää johtamaan tekoälyn kansallista käyttöönottoa. Käynnistäkää toimenpideohjelma sääntelyn sujuvoittamiseksi ja normien purkamiseksi ja hukkajahdiksi hyvinvointialueilla. Hallitus, pystykää parempaan. [Oikealta: Ollaan moni aloitettu!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Siponen.

16.45 Markku Siponen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä ehkä tämän päivän uutinen oli tämä, että kokoomuksen mielestä tätä uudistusta ei olisi pitänyt tehdä vielä viime kaudellakaan, että se tehtiin liian aikaisin. Käsittääkseni tässä on 15 vuotta yritetty eri kokoonpanoilla tehdä, ja tiedetään hyvin, mihin syihin on aiemmin törmätty. Kyllä minusta on hyvin kummallista, että täällä väitetään, että sitä ei olisi pitänyt tehdä vielä viime kaudellakaan. Käsittääkseni tästä on kuitenkin hyvin suuri yksimielisyys.

Tähän työrauha-asiaan. Täällä on paljon hallituspuolueitten osalta tuotu esille, että halutaan taata työrauha, ja niin kuin aiemmin toin esille, siihen työrauhaan sisältyy se, että yli kahden miljardin euron säästöt on säilytetty hyvinvointialueille sosiaali- ja terveystalouden palveluihin. Jos mennään tähän tämän päivän aiheeseen, mistä on nyt livetty vähän kauas, niin edellisessä kohdassa säädettiin rahoitusleikkuri, ja tässä kohdassa, mitä nyt käsitellään, voi sanoa, että on vähän niin kuin peukaloruuvi, [Puhemies koputtaa] että laitetaan vähän lisää vielä painetta, että pystytään arviointimenettelyllä tuomaan sitä painetta sinne hyvinvointialueille. [Puhemies: Aika!] Kyllä tämä on mielestäni kaikkea muuta kuin työrauha.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohikoski.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

16.46 Pia Lohikoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus leikkaa jälleen kerran hyvinvointialueiden rahoitusta merkittävillä summilla, ja kun rahoitusta leikataan, sen seurauksena ihmisten hoitoonpääsyä heikennetään.

Äsken keskusteltiin jälkikäteistarkastuksen omavastuusta. Suomeksihan se tarkoittaa rahoituksen leikkaamista silloin, kun hyvinvointialueiden tosiasialliset, välttämättömät, esimerkiksi väestön ikääntymisestä johtuvat kulut ylittävät rahoituksen tason. Samalla kun julkista sosiaali- ja terveydenhuoltoa nakerretaan joka suunnasta, yksityiset terveysfirmat saavat hallitukselta puolen miljardin lahjan Kela-korvauksien muodossa.

Nyt esitettyjen muutoksien sijasta hallituksen tulisi helpottaa sosiaali- ja terveydenhuollon entisestään kriisiytyvää tilannetta esimerkiksi pidentämällä alijäämän kattamisaikaa, kuten täällä moni on tuonut esiin. Näin välttyttäisiin holtittomalta leikkauskierteeltä ja voitaisiin keskittyä palveluiden kehittämiseen ja hoitoonpääsyn nopeuttamiseen, [Puhemies koputtaa] joka olisi ainoa kestävä tapa hillitä kustannusten kasvua pitkällä aikavälillä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kallio.

16.47 Vesa Kallio kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin kyllä perunut tuon debattipuheenvuoron, mutta voin kyllä pitää sen. [Ben Zyskowitz: Ei ole pakko!] Tai jospa minä pidän myöhemmin, niin minulla on enemmän sanottavaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: No niin, hyvä, ja tämä oli tervetullut poisveto. [Puhemies naurahtaa] Tässä kun kesken debatin vaihtuvat puhemiehet, niin on aina vähän hankala pysyä kärryllä, kuka on saanut puheenvuoroa ja kuka peruuttaa ja kuka poistuu salista.

Itse asiassa meidän aika alkaa olla lopussa, elikkä viimeisen puheenvuoron nyt tähän debattiin saa ministeri, ja sen jälkeen mennään seuraavaan asiaan. Tätä jatketaan sitten myöhemmin illalla. — Olkaa hyvä.

16.48 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Palautan jälleen mieleen, miksi me tässä olemme. Me haluamme turvata hyvinvointipalvelut tämän hetken asiakkaille, asukaillemme, ja niille tuleville sukupolville. Sitä varten meidän pitää... Me juuri edellisen kohdan käsittelyssä yhdessä totesimme, että tätä edellisen hallituksen lainsäädäntöä ei kukaan meistä pitänyt täydellisenä tässä, vaan näimme, että sitä on tarpeen korjata. Tämäkin laki, mikä meillä nyt on pöydällä, on yksi palanen tätä korjaussarjaa. [Krista Kiurun välihuuto]

Sosiaali- ja terveysministeriössä tehdään niitä palvelulainsäädännön muutoksia. Siellä haetaan ratkaisuja täällä kysyttyihin työvoimavuokraukseen liittyviin kysymyksiin. Opetus- ja kulttuuriministeriössä on lisätty koulutuspaikkoja. — En mene nyt tähän puoleen.

Äsken kävimme myöskin erikseen keskustelun rahoitusmallin kannustavuudesta. Sitä viemme eteenpäin nyt tällä äsken käsittelemällämme esityksellä ja myöhemmin tulevilla rahoitusmallin muutoksilla.

Nyt meillä on tässä käsittelyssä ohjausmallin kehittäminen. Toden totta myöskin hyvinvointialuejohtajat ja hyvinvointialueet ovat osaltaan toivoneet sitä, että ohjausta kehitetään, ja me jo aikaisemmassa vaiheessa tähän vastaamiseksi toimme sen, että tuomme eri ministeriöiden ohjausta yhteen, että me ohjaamme yhdessä — valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö — että me näymme yhtenä valtion äänenä myös

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

kin suhteessa alueisiin, ettei ole ristiriitaista ohjausta. Myöskin tällä esityksellä me haluamme tukea alueitten onnistumista. Me tuomme tällä hallituksen esityksellä välineitä ennakkoivampaan ohjaukseen niissä tilanteissa, joissa alueen talouden kantokyky on vaarantumassa tai joissa myöskin palvelut ovat vaarantumassa.

Kun me katsomme hyvinvointialueitten kenttää tällä hetkellä, niin me näemme myöskin sen, että hyvinvointialueitten tilanteet lähtevät eriytymään. Siellä osa alueista jo näyttää oikein hyvinkin pääsevän näihin tavoitteisiin, ja osan kanssa on suurempia haasteita. On myöskin tärkeätä, että me tunnistamme ohjauksessa näitä erilaisia ulottuvuuksia.

Tässä kyseisessä ennakoivan ohjauksen mallissa oli siis kyse siitä, että luomme tämmöisen uuden neuvottelumenettelyn, jossa on mukana hyvinvointialue, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja sisäministeriö, ja yhdessä haemme suosituksia, jotka sitten tukevat sitä alueen omaa päätöksentekoa. Edelleen tavoitteena on, että hyvinvointialue onnistuu hallitsemaan talouttaan ja sitä kautta turvaamaan ihmisten elintärkeitä palveluita. Tämä on mielestäni hyvin selkeä malli siihen, että saadaan tällä tuettua sitä alueitten onnistumista.

Kun täällä puhuttiin siitä huolesta, ollaanko tässä nyt jotenkin yhdistelemässä alueita, niin kyllä me todettiin meidän hallituksen tavoitteena, että ei lähdetä tekemään uutta hallinnon uudistusta heti perään vaan tehdään korjaussarjaa tähän kokonaisuuteen ja käännetään katse ennen kaikkea toiminnan uudistamiseen ja ihmisten palveluihin ja haetaan niissä uusia tekemisen tapoja, joilla niitä palveluita voidaan turvata. [Krista Kiurun välihuuto]

Mutta kun tässä esitettiin huolia tästä arviointimenettelystä, niin ei myöskään pidä pelätä arviointimenettelyä. Jos alueen tilanne nähdään haastavana, jos siellä todella vakavasti alkaa vaarantua talous ja ihmisten palvelut, niin ei meidän silloin pidä pelätä myöskään arviointimenettelyn hyödyntämistä yhtenä välineenä. Sekin voi johtaa erilaisiin tuloksiin. Se ei aina johda aluejakomenettelyyn, vaan se voi johtaa erilaisiin toimenpiteisiin, ja jossain tapauksissa se voi olla aluejaonkin arviointi. Tämä on yksi osa sitä palettia, jonka jo edellinen hallitus toi tänne näin, ja me selkiytämme tällä niitä menettelyjä, joilla siihen voidaan välineenä päätyä. [Krista Kiuru: Te kiristätte sitä merkittävästi!]

Mitä tulee tähän talouden kokonaisuuteen — me jo äskeisessä pykälässä sitä enemmän käsitelimme — edelleenkin haluan painottaa sitä, että muistakaa, että ensi vuodenkin talousarviossa lähes kolmasosa valtion budjetista annetaan hyvinvointialueille. Kyllä hyvinvoinnista pidetään meidän yhteiskunnassa huolta. Rahoitus kasvaa noin kaksi miljardia euroa, eli kyllä siinä on merkittäviä asioita. Ja alijäämämenettelyssä noudatamme edellisen hallituksen luomaa lainsäädäntöä.

Kaikkein tärkein viesti meillä on, että tämä on yksi palanen sitä meidän korjaussarjaamme, jolla me haluamme turvata ihmisten palvelut nyt ja tulevaisuudessa. — Kiitoksia. [Krista Kiuru: Tällä kiristetään!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään, ja asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.52.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.30.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Sitten jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytettyä asiakohtaa 4. — Keskustelu jatkuu. Edustaja Riipi.

18.30 Mika Riipi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Minä ehkä kuitenkin valitettavasti joudun nyt rikkomaan sitä lämmintä henkeä. Tämä edellä käsittelyssä ollut hyvinvointialueiden rahoitusleikkuriesitys saa tässä nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä varsin luontaisen jatkumon hallituksen politiikalle, kun hyvinvointialueiden valvontaruuvia halutaan nyt samalla kiristää. Hallituksen puheet hyvinvointialueiden määrän vähentämisestä ratkaisuna rahoitukseen liittyviin ongelmiin kehystävät nyt tätä käsittelyssä olevaa hallituksen esitystä aika karulla tavalla.

Juuri nyt tarvittaisiin tällaisten lakiesitysten sijaan alueiden itsehallintoa kunnioittavaa lähestymistapaa, jossa alueille annettaisiin aito työrauha tehostaa palveluita ja selättää niistä tai sote-mallista täysin riippumattomat taloudelliset haasteet. Alueilla kyllä tunnustetaan talouden ja toiminnan riskit ilman ohjausruuvin kiristämistä, ja nykyiset arviointimenettelyn säännökset ovat tältä osin riittäviä ja selkeitä. Mutta ei se konkreettinen ehdotuksemme alijäämien kattamisvelvoitteen määrääjän pidennyksestä nyt näytä hallitukselle käyvän, ja minusta tässä nyt on pääteltävissä vain yksi asia: hallituksella taitaa olla salaisella agendalla hyvinvointialueiden pakkoliitokset.

Arvoisa puhemies! Nyt kun hallitus näyttää ajavan tietoisesti hyvinvointialueita entistä voimakkaampaan taloudelliseen kriisiin tarkoituksenaan paitsi heikentää julkisia palveluita myös selvästi vähentää niiden määrää, haluan tässä yhteydessä nostaa esiin myös nyt käsittelyssä olevan lain henkeen liittyvän keskeisen kohdan. Käsittelyssä olevassa laissa on nimittäin säännös hyvinvointialuejaon ja maakuntajaon muuttamisen välisestä yhteydestä. Hyvinvointialueen muuttamisen yhteydessä muutettaisiin myös maakuntajakoa hyvinvointialueiden muutosta vastaavasti. Suomeksi sanottuna: Jos hallitus pakottaa Lapin hyvinvointialueen liittymään vaikkapa Pohjois-Pohjanmaahan, menee koko maakunta mukana.

Tällaista hallituksen pakkoliitosagenda ei edellinen hallitus pystynyt ennakoimaan, ja haluaisin kiinnittää nyt huomiota siihen, että tämä tilanne asettaa maakunnat ja erityisesti alueiden kaupungit ja kunnat kohtuuttomaan ja epäoikeudenmukaiseen asemaan. Alueen kuntien muodostaman kuntayhtymän eli maakunnan liiton toiminta-alue määriteltäisiin uudelleen hyvinvointialueiden toiminnan uudistamistarpeiden mukaan ilman, että maakunnilla tai alueen kunnilla olisi mitään mahdollisuuksia vaikuttaa tähän muutokseen. Jos nyt hallitus haluaa kiihtyvällä tahdilla vähentää hyvinvointialueiden määrää, niin kuin nyt näyttää, odotan, että se ryhtyy myös tarvittaviin toimenpiteisiin tämän epäkohdan poistamiseksi ja kuntien oikeuksien varmistamiseksi erityisesti niillä alueilla, joita se on ajamassa lahtipenkkiin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Piisinen.

18.34 Jorma Piisinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointialueista annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi ennakollista talouden ohjauksen menettelyä koskeva sääntely. Menettely on tarkoitettu tilanteisiin, joissa hyvinvointialueen talouden tila olisi vaarantumassa merkittäväällä tavalla. Neuvottelumenettely olisi harkinnanvarainen ja voitaisiin käynnistää laissa säädettyjen taloutta kuvaavien tunnuslukujen tai talousarvion ja -suunnitelman sisältöä sekä toteutumista koskevien kriteerien perusteella. Ennakollinen talouden oh-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

jauksen keino olisi tarkoitettu hyvinvointialueen ja valtiovarainministeriön neuvottelumenettelyksi, jonka yhteydessä voitaisiin neuvottelussa muodostettavan tilannekuvan perusteella antaa hyvinvointialueelle talouden tervehdyttämistä ja palvelujen järjestämisen turvaamista koskevia suosituksia.

Menettelyyn osallistuisivat myös sosiaali- ja terveysministeriö sekä sisäministeriö, ja suosituksissa sovitettaisiin yhteen eri ministeriöiden näkemykset hyvinvointialueen tilanteeseen. Ehdotettujen lakien tavoitteena on edistää hyvinvointialueen kestävää taloudenhoitoa tunnistamalla talouden merkittävä vaarantuminen ja sen ehkäisemiseksi tehtävät toimenpiteet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tavoitteen saavuttamiseksi tehostettaisiin myös hyvinvointialueen päätösten seuranta.

Arvoisa rouva puhemies! Lausuntopalaute ehdotuksista jakaantui. Osa lausunnonantajista piti esityksessä ehdotettuja muutoksia perusteltuina, osassa lausunnoissa ehdotuksia ei pidetty tarkoituksenmukaisina. Joissakin lausunnoissa esitettiin huomioita ja täsmennys- tarpeita esitykseen. Lisäksi eräät yksittäiset lausunnonantajat pitivät ehdotetun sääntelyn tavoitteita sinänsä kannatettavina mutta eivät pitäneet ehdotettua sääntelyä tarpeellisenä nykysääntelyn ollessa riittävää. Muun muassa HUS-yhtymä pitää menettelyn tavoitteita kannatettavina, eikä heillä ole menettelyyn sinänsä huomauttamista, mutta toteaa, että pelkkä järjestämisen ja talouden ohjaus ei ole riittävää, vaan samanaikaisesti tulee tehdä toimintaan ja palvelutuotantoon kohdistuvaa samansuuntaista sisältöohjausta ja käydä palvelujärjestelmän kanssa vuoropuhelua. Eli tämä nivoutuu äärettömän hyvin täällä juuri aiemmin käytyyn keskusteluun.

Esityksen myötä valtio ryhtyy tehostetusti seuraamaan hyvinvointialueiden päätöksentekoa ja taloutta.

Arvoisa rouva puhemies! Näin mahdollisiin taloudellisiin vaikeuksiin puututaan jo varhaisessa vaiheessa ja hyvinvointialueille annetaan tarpeellista neuvontaa ja ohjausta ongelmien ratkaisemiseksi. Toivottavasti tällä menettelyllä voidaan ehkäistä hyvinvointialueen hajautuminen raskaaseen arviointimenettelyyn ja taata alueen asukkaille palveluiden saatavuus. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Kallio.

18.38 Vesa Kallio kesk: Arvoisa rouva puhemies! Poimintoja lausuntopalautteesta: Valmistelussa ei hyödynnetty hyvinvointialueiden asiantuntemusta, esitetyt tavoitteet ja keinot eivät kohtaa, hyvinvointialueiden itsehallinnollinen asema sivuutetaan, esitys lisää merkittävästi byrokratiaa ja vie resursseja pois hyvinvointialueiden oikeista töistä, esitys lisää valtiovarainministeriön ohjausvaltaa entisestään hyvinvointialueiden autonomian kustannuksella. Hallituksen esityksellä luodaan jatkuva uhka hyvinvointialueille, mikä estää niiden toiminnan pitkäjänteisesti ja alueen tarpeista lähtevän kehittämisen ja kehittymisen, ja vielä yksi poiminta lausuntopalautteesta: hallituksen esityksen välillisenä tarkoituksena on nykyisen maakuntarakenteen purkaminen.

Vielä sitaatti eräästä lausunnosta: ”Näiden muutosten vaikutukset ovat negatiivisia itsehallinnon osalta, ja valvonnan tiukentaminen perusteetta tai tilanteessa, jossa tiukennetun valvonnan perusteet täyttyvät lähtökohtaisesti useilla hyvinvointialueilla ikään kuin annettuna, ei anna lisäarvoa, ei tue perusoikeusmyönteisiä ratkaisuja eikä hyvinvointialuelainsäädännön 1 §:n määrittämää lain tarkoitusta edistää hyvinvointialueiden toiminnan suun-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

nitelmallisuutta ja taloudellista kestävyyttä sekä luoda edellytykset hyvinvointialueelle tukea asukkaidensa hyvinvointia.”

Arvoisa puhemies! Yhteisen lausunnon antoivat myös 15 maakuntaliittoa. Lausunnon mukaan: ”Hyvinvointialue- ja maakuntajakolaissa oleva kytkentä hyvinvointialue- ja maakuntajaon välillä on purettava, niin että hyvinvointialueen muutoksesta ei automaattisesti seuraa maakuntajaon muutosta. Hyvinvointialueen yhdistyessä toiseen voisi hyvinvointialue muodostua useammasta maakunnan alueesta ilman, että maakunnat yhdistyisivät.” Tähän maakuntaliittojen lausuntoon on helppo yhtyä.

Hallituksen esityksessä on yhtymäkohtia toimintatapaan, joka EU:n komissiolla on ollut Suomen metsien osalta. Kun metsäpolitiikka ei kuulu komission toimivaltaan, hyökkää se käyttäen metsiemme ympäristöpolitiikkaa Troijan hevosena. Esitetyssä muodossa toteutuessaan hallituksen esitys vaarantaa nykyisen maakuntarakenteen, eikä se rakennekaan ole tässä se oleellinen, vaan se vaarantaa sitäkin tärkeämmän alueen: ihmisten päätöksentekovallan, päätöksentekovallan omiin asioihinsa siinä lähellä. Maakuntaliittojen yhteisen lausunnon mukaisesti kytkös hyvinvointialue- ja maakuntajaon välillä on purettava. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lohi, poissa. — Edustaja Lindén.

18.40 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! En ollut itse tullut ajatelleeksi tätä asiaa, minkä edustajat Riipi ja Kallio tässä hetki sitten ottivat esille, mutta tosiaanakin, kun tarkistan lakia hyvinvointialueista ja maakuntajaosta, niin siellähän jo ensimmäisessä pykälässä on virke, jossa sanotaan ”hyvinvointialueen alueena on maakunta”. No, tuossa edustaja Kallio esitti jo tavallaan ratkaisun sitten, jos kävisi niin, että tehtäisiin yhtä maakuntaa laajempia hyvinvointialueita. Silloin meidän täytyisi lakiin tehdä muutoksia niin, että hyvinvointialue voi toimia sitten usean maakunnan alueella, ihan niin kuin siellä nyt on virke, että ”Uudenmaan maakunnan alueella voi kuitenkin olla useampi kuin yksi hyvinvointialue”. Mutta tämä oli minusta tärkeä havainto ottaa esille.

Itse ajattelin ottaa tässä esille nyt ihan yleisellä tasolla sen, että kun äskeinen keskustelu siinä loppuvaiheessa meni minusta hyvinkin rakentavaan suuntaan eli siihen, että sisältöjä kehittämällä pitää nyt näitä terveydenhuollon, vanhustenhuollon ja muiden sosiaalipalvelujen ongelmia ratkaista, niin silloin todellakin se työrauhakysymys on tärkeä.

Tässä nyt ihan vain luettelomaisesti totean, että viime aikoina on esille heitetty nimenomaan hyvinvointialueiden hallinnollinen yhdistäminen, siis suurempien muodostaminen, vaikka aikanaan tämä eduskunta oli yksimielinen. Tarkasti ottaen 197 kansanedustajaa 200:sta oli keväällä 2014 sitä mieltä, että tämä pitäisi rakentaa viiden alueen mallin mukaan. Tämähän oli malli, jonka silloinen oppositio — keskustapuolue, perussuomalaiset — tarjosi silloiselle hallitukselle, mistä viikon aikana neuvoteltiin yhteinen ratkaisu, mutta se hän kaatui sitten perustuslakivaliokunnassa siihen, kun ajateltiin, että se kuitenkin on kuntapohjainen malli, niin ei voida säätää niin, että itsehallinnollisilta kunnilta kaksi kolmasosaa niiden kuntaverosta menee jollekin muulle hallinnolle, joka on lakisääteisesti määrätty. Siitä sitten seurasi monien vaiheiden jälkeen tämä nykyinen malli, jossa tämä siirtyi valtion rahoitettavaksi. Mutta tällä hetkellä nimenomaan tämänkaltaiset keskustelut eivät ole nykyisiin ongelmiin ratkaisu, kuten ei myöskään kokoomuksen taholta esitetty ehdotus, että hyvinvointialueiden valtuustot tulisi lakkauttaa — edustaja Valkonenhan esitti tällaisen ratkaisun.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Myös nyt tänään tämä laki ja äsken käsitelty laki ovat nyt juuri tätä hallintoon ja rahoitukseen puuttumista eivätkä niiden sisällöllisten haasteiden ratkaisemista. Sellaisia sisältölakeja olisi ollut esimerkiksi hoitotakuulainsäädäntö, jota lähdettiin heikentämään. Samoin myös hoidon laatua nostava hoitajamitoituslaki oli sisältölaki. Eli me olemme nyt selvästi siirtyneet sieltä sisällön maailmasta hallituksen toimesta keskusteluun näistä hallinnollisista ja taloudellisista ratkaisuista, eikä olla siinä ytimessä eli sisältökeskustelussa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hänninen.

18.44 Juha Hänninen kok: Arvoisa rouva puhemies! Osana tätä lähetekeskustelua: Valtiolla on erityinen vastuu varmistaa, että hyvinvointialueille annettu rahoitus riittää ja takaa palveluiden saamisen. Tätä tukemaan säädettäisiin ennakollinen talouden ohjauksen menettely tilanteisiin, joissa hyvinvointialueen taloudenpito on vaarantumassa merkittäväällä tavalla.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi ennakollista talouden ohjauksen menettelyä koskevaa sääntelyä. Neuvottelumenettely olisi harkinnanvarainen, ja se käynnistettäisiin tiettyjen kriteerien perusteella. Sen tavoitteena on ehkäistä hyvinvointialueen talouden tilanteen vaarantumista ja antaa hyvinvointialueille talouden tervehdyttämistä ja palvelujen järjestämisen turvaamista koskevia suosituksia.

Lisäksi muutoksia tehtäisiin hyvinvointialueen arviointimenettelyä koskeviin säännöksiin. Arviointimenettelyn käynnistämisen kynnystä on tarkoitus madaltaa esityksen mukaan. Nykyisin arviointimenettely voidaan käynnistää, jos lisärahoitusta on myönnetty kaksi kertaa kolmen tilikauden aikana. Esityksen mukaan se voitaisiin käynnistää jo yhden kerran lisärahoituksen perusteella. Lisäksi arviointimenettelyssä selvitettäisiin mahdollisuudet hyvinvointialueiden yhdistymiseen.

Näiden lakimuutosten valtiolle suomat mahdollisuudet puuttua hyvinvointialueiden taloudellisiin vaikeuksiin nykyistä herkemmin ja pontevammin eivät ole rangaistus hyvinvointialueille. On ymmärrettävää, että hyvinvointialueiden mahdollisuudet sopeuttaa talouden tasapainottamiseen ovat kuntia rajallisemmat. Jotta perustuslain turvaamat palvelut pystytään varmasti järjestämään, on tärkeää, että palvelujen mahdolliseen vaarantumiseen puututaan viivytyksettä.

Nyt esitettävät muutokset eivät ole isoja ja vaikutukseltaan dramaattisia. On kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että niillä ei muuteta hyvinvointialueiden itsehallinnollista asemaa nykyisestä tilanteesta. Lakimuutosten ei myöskään tule lisätä alueiden hallinnollista taakkaa nykyisestä. On myös tärkeä arvioida, kuinka tarpeellisia muutokset ovat nykytilaan verrattuna ja kuinka hyvin ne soveltuvat otettaviksi täysimääräisesti käyttöön hyvinvointialueiden nykyisessä vaikeassa tilanteessa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen, poissa. — Edustaja Zyskiewicz.

18.47 Ben Zyskiewicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Arvoiset kansanedustajat! Pitkin päivää käytyyn keskusteluun hyvinvointialueista haluan ihan alkuun todeta, että nykyisellä vaalikaudella kukaan ei käsittäakseni — ja tarkoitan nyt kukaan vastuullisissa tehtävissä toimiva — ole esittänyt, ehdottanut tai vaatinut niiden yhdistämistä, siis tällä vaalikaudella. En myöskään ole huomannut, että hallituksesta tai kokoomuksesta olisi esitetty, että

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

merkittävää säästöä sote-menoihin saataisiin hyvinvointialueita yhdistämällä. Pirkanmaan hyvinvointialueen johtaja Erhola toki toi julkiseen keskusteluun ajatuksia siitä, että sopiva hyvinvointialueiden määrä saattaisi olla noin puolet nykyisestä. Hänkään ei perustellut näkemystään ennen kaikkea säästöillä vaan toiminnan tehokkuudella, eikä hänkään käsittäkseni — vaikka onkin vastuutehtävässä oleva ihminen — ole esittänyt, että nyt tällä vaalikaudella, näiden vuosien aikana, hyvinvointialueita pitäisi yhdistää. Päinvastoin jo hallitusneuvotteluissa lähdimme siitä, että tämä hallinnollinen uudistus, joka on viime vaalikaudella tehty, on se raami, jonka puitteissa nyt toimitaan, ja nimenomaan panostetaan tähän nykyisen aluejaon puitteissa tehtävään hyvinvointialueiden toiminnan kehittämiseen ja edistämiseen.

Olen aiemmin tässä salissa tänään käyttämissäni vastauspuheenvuoroissa tuonut esiin sitä, että edellisen hallituksen säätämä sote-uudistus ja edellisen hallituksen säätämä — tai sen eduskuntaenemmistön säätämä — rahoituslaki ovat kaikkien niiden taloudellisten haasteiden lähtökohtana ja lähteenä, joiden parissa hyvinvointialueet ovat tähän saakka ja tällä hetkellä joutuneet toimimaan. Toisin sanoen ne yt-neuvottelut ja ne terveysasemien lakkauttamisuhat tai jopa lakkauttamiset, joista paljon on keskusteltu, perustuvat edellisen eduskunnan aikana säädettyyn rahoituslakiin, johon Orpon hallitus ei ole, ainakaan vielä, tehnyt mitään sellaisia muutoksia, jotka olisivat pakottaneet hyvinvointialueet tässä ja nyt joihinkin säästöratkaisuihin.

Ymmärrän hyvin sen edustaja Väyrysenkin esiin tuoman näkökohdan, että oleellisinta ei ole muistella vanhoja vaan keskittyä siihen, miten tällä hetkellä ja tästä eteenpäin voidaan hyvinvointialueiden työtä kehittää ja tukea. Miksi sitten näistä vanhoista olen tänäänkin puhunut ja muistuttanut siitä, ketkä ovat säätäneet nykyisen sote-mallin ja nykyisen rahoituslain? Miksi olen näin tehnyt, vaikka tiedän, että keskustaa nyppii, niin kuin edustaja Mattila taisi täällä sanoa. No siksi, että pitkin mediaa, pitkin maakuntia ja pitkin julkista keskustelua viime vaalikauden hallituspuolueiden eli nykyisten oppositiopuolueiden edustajat jatkuvasti antavat ymmärtää ja väittävät, että hyvinvointialueiden tämänhetkiset taloudelliset haasteet johtuvat siitä, kun Orpon hallitus on leikannut niiltä rahaa ja rahoitusta. Täällä esimerkiksi ainakin välihuudoissa muun muassa edustaja Krista Kiuru mielestäni tätä viestiä välitti. Mutta kuten sanoin: Kaikki, mitä tähän saakka on jouduttu ikävää tekemään, perustuu voimassa olevaan rahoituslakiin, jota ei tältä osin ole mitenkään, ainakaan vielä, muutettu. Täällä todistellaan, että ”joo, joo, mutta nämä haasteet johtuvat palkkakehityksestä ja inflaatiosta” ja niin edelleen, niin myös se, miten nykyinen rahoitusmalli ottaa huomioon palkkakehityksen sote-alalla, miten se ottaa huomioon inflaatiokehityksen ja miten tähän reagoi valtiolta saatava rahoitus, on säädetty voimassa olevassa rahoituslaissa, ja sen mukaan on eletty.

No, kun olen väittänyt, että tästä annetaan väärää käsitystä ja annetaan sitä käsitystä, että hyvinvointialueiden tämänhetkiset vaikeat päätökset johtuvan Orpon hallituksen leikkauksista — mikä siis ei ole totta — niin haluan nyt eduskunnan pöytäkirjoihin jonkun verran evidenssiä tästä, mitä olen väittänyt. Mennään kronologisessa järjestyksessä — kun saan paperit järjestykseen:

Arvoisa rouva puhemies! Ykkösaamu-podcastissa 16. elokuuta kansanedustaja Ilmari Nurminen SDP:stä sanoi sanatarkasti seuraavaa: ”Hallitushan leikkaa hyvin paljon hyvinvointialueilta, ja tää on taas aiheuttanu sen, että eri hyvinvointialueilla on tehty erittäin kovia leikkauksia.” Tämä ei ole siis totta.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Sen jälkeen Kalajokilaakso-lehdessä 20. elokuuta kansanedustaja Hanna-Leena Mattila kirjoitti kolumnissaan muun muassa seuraavaa: ”Jotta Pohteen lainanottovaltuus säilyy, tehdään maan hallituksen pakottamia säästötoimia karsimalla terveysasemia.” Hän myös tässä samassa kirjoituksessa — sääli, että hän juuri joutui salista poistumaan — kirjoitti, että ”sotesta on tehty susi hallituspuolueiden toimesta”. Hän unohti mainita, minkä hallituksen puolueiden toimesta. Edelleen hän nykyhallitusta, tai pääministeriä ja kuntaministeriä, tarkoittaen kirjoitti: ”Katsellaan sivusta, kun julkinen terveydenhuolto tuhotaan leikkaamalla.” Siis pääministeri ja kuntaministeri eivät halua tehdä lakimuutoksia, vaan mieluummin katsellaan sivusta. No, olisiko ollut rehellistä sanoa, että siis eivät korjaa sitä, mitä Mattilan puolue on edellisessä hallituksessa ollut päättämässä. Ja tällaista tekstiä: ”Edistetään häpeämättä sote-katastrofia.” Kukas semmoisen on säätänyt? Marinin hallitusko, jossa kepu oli mukana, ja sen vaatima maakuntamalli toteutui?

Lopuksi näistä sitaateista, rouva puhemies: [Puhemies koputtaa] Ylen Poliitikkaradiossa 5. syyskuuta SDP:n Matias Mäkyneen sanoi seuraavaa: ”Kun tämä hallitus” — siis nykyinen Orpon hallitus — ”pakottaa nyt alueet todella lyhytjänteisiin, tämmöisiin paniikinomaisiin ratkaisuihin, joilla voidaan vuoden, kahden sisällä saada säästöä.” Siis Orpon hallitus pakottaa. No, se on tietysti sikäli totta, että Orpon hallitus ei ole korjannut niitä ongelmia, mitä nykyisen opposition säättämä sote-uudistus ja rahoituslaki sisältävät, ja totta kai nyt koko ajan hallituksessa pohditaan, miten voidaan parantaa hyvinvointialueiden tilannetta ja myös taloudellista kestävyyttä.

Mutta tämän haluan sanoa, että tällaisen väärän tiedon levittämistä ei pitäisi nykyisten oppositiopuolueiden [Puhemies koputtaa] omille jäsenilleen sallia. Sanottakoon sitten suoraan, että ongelma on se, kun Orpon hallitus ei ole korjannut meidän virheitä. Se kuitenkin pitää aika pitkälle paikkansa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

18.56 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Pyysin puheenvuoron vaiheessa, jossa en vielä tiennyt, käytänpö sen puheenvuoron, mutta kun edustaja Zyskowicz pienen tauon jälkeen tuli saliin ison paperinipun kanssa, ajattelin, että ehkä jotain keskustelun tarvetta tässä syntyy. Haluaisin todeta, että minusta on ilo ja nautinto keskustella edustaja Zyskowiczin kanssa, ja tässäkään asiassa en lähde nyt millään voimakkaalla tavalla hänen näkemysensä kritisoimaan, mutta tuon esille seuraavat asiat:

Rahoituslaissa sellaisena kuin se säädettiin — ja olen ollut itse sitä säättämässä, ja olen siihen perehtynyt ja ylläpitänyt sitä perehtyneisyyttä siihen asiaan, vaikka se on aika monimutkainen, niin kuin täälläkin on moni tänään myöntänyt — on nimenomaan tämä jälkikätestarkistus se elementti, jolla me jälkikäteen saamme hyvinvointialueille sen rahoituksen, minkä ne tarvitsevat, johtuen tietenkin siitä, että emmehän me voi tietää tässä turbulentissa maailmassa ihan tarkasti etukäteen, mikä se alueiden todellinen rahan kulutustarve siellä väestön keskuudessa on.

Otan nyt esimerkin ajalta ennen nykyistä sotea, ja tässä ei ole nyt minusta mitään tällaisista poliittista terää tai kärkeä. Silloinhan meillä olivat erikseen sairaanhoitopiirit. Kun itse olen kahta isoa sairaanhoitopiiriä johtanut, niin kyllähän se tilanne oli sellainen, että kunnat olivat aivan epätoivoisia, kun ne yrittivät laittaa vuosibudjetteihinsa tietyn summan, mikä sairaanhoitopiireiltä tulee laskua hoidetuista potilaista. Varsinkin pienissä kunnissa näin oli tilanne.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

No, nyt me olemme isommissa kokonaisuuksissa, mutta jos nyt mietitään sitä syksyn 22 tilannetta, jolloin täällä eduskunnassa hyväksyttiin budjetti vuodelle 23, niin meillä oli kunnilta tiedossa kuntien sote-budjetit, jotka oli laadittu vuonna 21 ja joissa oli selvästi alimitoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon tarve. — Nyt tietysti tässä Zyskiewicz varmaan ajattelee, että kaikki, mitä minä nyt puhun, on juuri sitä edellisen hallituksen hyväksymää lain sisältöä. Kyllä, mutta siellä on myös tämä elementti, tämä jälkikäteistarkistus, millä me sitten jälkikäteen korjaamme sen, mikä ennakkorahoituksessa ei mennyt aivan kohdalleen. Ja nythän asian ydin on se, että se laki, jota me käsittelemme, on juuri tämä jälkikäteistarkistuksen heikentäminen. Sehän on nyt se koko asian ydin. Sillähän me ajaudumme ojasta allikkoon, kun me emme edes jälkikäteen voi sitten korjata sitä ennakkoarvioinnin heikkoutta. Ei se rahoituslaki niin huono ole ollenkaan kuin on väitetty, mutta näihin muihin yksittäisiin kohtiin, joita varmasti pystyisi jokaista... — No, siellä puhemies näyttää, että olkaa hyvä, siirtykää. [Puhuja naurahtaa ja siirtyy puhujakorokkeelle — Ben Zyskiewicz: Ei, älkää näyttäkö!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kolme minuuttia on kulunut, ja silloin on syytä siirtyä puhujakorokkeelle. [Puhemies naurahtaa]

Kiitoksia. — Sanotaan nyt tällä tavalla, että ihan samalla tavalla minä voisin poimia sieltä hallituksen taholta sitaatteja, joissa on hyvin värikkäästi sanottu, että tämä on täysin mätä tämä sote-laki ja muuta tällaista. Sitten esimerkiksi edustaja Valkonen käytti ja moni muukin on käyttänyt puheenvuoroa, jossa on todettu, että nyt me olemme luoneet tällaisen isompien hartioiden rakenteen, josta pikkuisen tuossa hyvin lyhyesti historiaa kertosin, enkä lähde siihen nytkään laajemmin. Mutta kyllähän meillä Suomessa on ollut kaikilla puolueilla — ihan oikeasti kaikilla puolueilla — sellainen käsitys, että kuntapohjaisesta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä ja erikoissairaanhoidon osalta jopa rahoitusvastuusta on ollut pakko siirtyä pois, ja se vaan viivästy ja viivästy ja viivästy ennen kuin se sitten saatiin aikaiseksi. Siinä mielessä olisi herkkua tietysti laittaa vastakkain vaikkapa hallituspuolueiden positiivisempia ja kriittisempiä arvioita siitä, mikä tämä meidän nykyinen rakenne on. Mutta jätän ne sikseen.

Mutta kysymys sitten siitä, eikö Orpon hallitus leikkaa: suomessa ei ole kai futuuria, mutta meillä on preesens, ja se kattaa myös sitten sen futuurin. Eikö Orpon hallitus leikkaa hyvinvointialueiden rahoitusta, niin mainitsin jo aiemmissa puheenvuoroissa, että siellä hallitusohjelmassahan on se 1 120 miljoonaa euroa, jonka oletetaan tulevan menojen vähennyksestä alueiden omilla toimenpiteillä. Sitten totesin, että siellä kehysriihessä todettiin, että 658 miljoonaa säästetään tehtävämuutoksilla. Siitä sanoin jo täällä aikaisemmin, että osan niistä voin itse hyväksyäkin, mutta sitten siellä on minusta ehkä kaikkein karkeimpia virheitä myös tässä joukossa. Ja nyt käsittelyssä oleva laki — tai tämä edellinen laki, josta keskustelimme — on noin 500 miljoonan euron leikkaus, koska siinä on se 150 miljoonan asiakasmaksujen korotus, joka imetää hyvinvointialueilta, ja sitten siellä on se 30 prosentin jälkikäteistarkistuksen leikkuri. Eli yhteensä se on hallitusohjelman mukainen yli 2 miljardin leikkaaminen siis suhteessa menoihin, jotka muuten olisivat hyvinvointialueilla käytössä, jos niitä leikkauksia ei tehtäisi. Onhan tämäkin fakta.

Mutta nyt se nykytilanne, siihenkin täällä jo kertaalleen viittasin, siinä olennaisin asia — ja nyt kuulkaa, edustaja Zyskiewicz — on se, että valtiovarainministeriö tulkinnoillaan, joiden ankaraa lainkohtaa itse en ole pystynyt löytämään, mihin se perustuisi, on lähtenyt sii-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

tä, että kun tehdään taloussuunnitelma, joka ulottuu vuoteen 26, niin siinä ei saanut ottaa huomioon vuonna 26 tulevaa jälkikäteistarkistusta vuoden 24 alijäämästä. Ja tämä on se suurin syy siihen, että tällä hetkellä kaikkien hyvinvointialueiden budjetit ovat alijäämäisiä, ja koska valtiovalta lähtee siitä, että niiden pitää olla tasapainossa vuoden 26 loppuun mennessä eikä näitä varmuudella tulevia valtionrahoituksia saa ottaa siinä taloussuunnitelmassa huomioon, niin sillä tavalla pakotetaan alueita tekemään näitä leikkauksia. Tämä on se suurin syy siihen, että näitä leikkauksia nyt siellä aluepäätöksillä tehdään.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Zyskowicz, olkaa hyvä.

19.03 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! En kommentoi juurikaan edustaja Lindénin puheenvuoroa. Siinä oli paljon hyviä tosiasioita ja varmaan hyviä mielipiteitäkin.

Lopetin edellisen puheenvuoroni vähän hätäisesti tuolta pöntöstä, koska rupesi punainen valo vilkkumaan, kun olin jo puhunut yli seitsemän minuuttia, joka on suositusaika. Sanoin, että tämänhetkisistä ja tähän saakka tehdyistä hyvinvointialueiden päätöksistä voidaan tietysti Orpon hallitusta moittia, jos moite on se, että Orpon hallitus on aiheuttanut nykyiset ongelmat sillä, ettei se ole korjannut meidän, siis edellisen hallituksen, säätämää rahoituslakia. Tämähän koskee esimerkiksi sitä nykyisen lain määräystä, joka aiheuttaa hyvinvointialueille paljon huolia, että vuosien 23, 24 ja 25 alijäämät on katettava vuoden 26 loppuun mennessä. Sehän on voimassa oleva laki, jonka te, edustaja Lindén, olette säätäneet. Nythän keskusta on esittänyt kahta lisävuotta, vihreät ovat esittäneet kolmea lisävuotta, oliko demareiden tarjous kaksi vai kolme? [Aki Lindén näyttää kahta sormea] — Kaksi lisävuotta. — Näitä te olette esittäneet, ja totta kai se helpottaisi hyvinvointialueiden tilannetta tässä tilanteessa, mutta helpottaisiko se sitten näiden lisävuosien jälkeen, kun on vielä enemmän alijäämää katettavana?

Mutta mikä varsinaisessa puheenvuorossani jäi sanomatta, on se, että no, miksi me emme anna lisää aikaa, miksi me emme anna lisää rahaa, siis nykyinen hallitus. No siksi, kun rahaa ei ole. Edellisellä hallituksella, kuten me tiedämme, rahaa oli, mutta nykyisellä hallituksella rahaa ei ole. Olisi tietysti helppoa — ja sitähan oppositio tarjoaa — tehdä semmoinen ratkaisu, että annetaan lisää rahaa, annetaan lisää aikaa, mutta kun sitä rahaa ei ole. Ja totta kai tämä niukka tilanne on sitten johtanut myös siihen, että hyvinvointialueet ovat joutuneet aika ankarasti miettimään, miten voivat omaa toimintaansa kehittää.

No, sitten edustaja Lindén kysyi, että eikö Orpon hallitus leikkaa, ja kertoi kaikkea, mitä hallitusohjelmassa ja kehysriihipäätöksessä on. Kyllä, sieltä tulee paineita hyvinvointialueille. Esimerkiksi liittyen näihin omiin säästöihin, jotka eivät tule syntymään siinä mittassa kuin hallitus on toivonut ja odottanut, on totta, että ne ovat siellä hallitusohjelmassa. Itse puhuin siitä, että nykyisten oppositiopuolueiden kansanedustajat kiertävät maakunnissa kertomassa, että hyvinvointialueiden tämänhetkiset ongelmat ja jo tehdyt hankalat päätökset johtuvat siitä, kun Orpon hallitus on leikannut hyvinvointialueilta rahoja, ja tämä ei pidä paikkaansa. Tämä oli puheenvuoroni ydinsisältö. Se siis ei pidä paikkaansa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

19.05 Aki Lindén sd: Arvoisa puhemies! Kolme kommenttia. Tämä on tietysti makuasia, onko se, että hallitus ei ole reagoinut tai tehnyt jotain, sitten edellisen hallituksen vika.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Mutta otan nyt ihan semmoisen esimerkin, että marraskuussa, jolloin oli se kuntatalouden musta perjantai, eli kun kävi ilmi vuoden 22 verotulojen oletettua, siis ennakkoon arvioitua, huonompi kehitys, joka oli johtamassa kunnissa 500 miljoonan euron valtionosuuksien leikkauksiin — ja myös huom. hyvinvointialueiden leikkauksiin — jotka ensimmäiseen tämän vuoden lisätalousarvioon sitten tuotiinkin — toki vain 37 miljoonaa — niin siinä yhteydessä viikonlopun jälkeen heti maanantaina, sen perjantain jälkeen, hallitus päätti, että ei sitä 500 miljoonaa euroa otetakaan kunnilta. Tämä oli siis konkreettinen esimerkki siitä, että totta kai aina sen hallituksen, jolla on toimivalta kussakin vaiheessa, pitää elää ajassa ja reagoida yhteiskunnan muutoksiin. Tässä oli yhteiskunnan taloudellisessa perustassa tapahtunut muutos, josta valtiovarainvaliokunnassa saimme veroylijohtajan erinomaisen katsauksen, mistä eri seikoista se johtui. Tämä on siis yksi esimerkki siitä, miten hallitus reagoi, kun oli kyse kuntien rahoista, mutta hallitus ei ole osoittanut samaa armollisuutta suhteessa hyvinvointialueisiin. En tiedä, mistä se johtuu. Varmasti siitä, että tietysti se hyvinvointialueiden kokonaisuus on erittäin suuri, ja niin kuin edustaja Zyskiewicz äsken sanoi, että rahasta on pulaa, niin kuin totta kai on. Ehkä on lähellä vainoharhaisuutta ajatus siitä, että muuten 21 hyvinvointialueesta 19 on sellaisia, joiden valtuustossa nykyisellä oppositiolla on enemmistö. Jollakin tavalla hyvinvointialueet näyttäytyvät hallitukselle sellaisina, että ne ovat enemmän sitä opposition temmelyskenttää ja nykyisen opposition aikaansaannos. Sen takia se suhtautuminen hyvinvointialueisiin on julmempi kuin esimerkiksi kuntiin.

Otan vielä toisen esimerkin. Rahoituslaki ei olisi edellyttänyt sitä, että tämän vuoden 24, jota nyt elämme, hyvinvointialueiden rahoitukseen olisi laitettu 650 miljoonaa euroa sitä pohjan korjausta eli niin sanottua sote siirtymärahaa, kun kävi ilmi keväällä 23 — tai itse asiassa kesällä 23 — että kuntien tilinpäätökset vuodelta 22 olivat vallan muuta kuin mitä kuntien talousarviot soten osalta olivat olleet tuona kyseisenä vuonna. Silloin hallitus oli valmis — siis vuoden, jota me nyt elämme — budjettiin laittamaan 650 miljoonaa euroa lisää pohjaa. On arvioitu, että tarve olisi ollut miljardi eikä se 650, mutta joka tapauksessa sekään ei perustunut siihen, että siellä sote-rahoituslaissa oli tällainen velvoite.

Eli siis kyllä hallituksella on se toimivaltuus tässä ja vastuu siitä, että nämä rahoitusasiat saadaan kuntoon, mutta nyt mennään ihan toiseen suuntaan, niin kuin täällä moneen kertaan on tänään jo sanottu.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava lausunto.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 79/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tuttuun tapaan muiden asiakohtien jälkeen. — Tässä esittelypuheenvuoro, ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.53 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi Valtiokonttorista annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Valtiokonttorin tehtävänä on tuottaa valtiolle keskitettynä palveluna muun muassa valtion velan- ja lainanhoitopalveluja sekä huolehtia valtion vahingonkorvausasioista. Hallitus esittää muutoksia useisiin Valtiokonttorista annettuihin sekä siihen liittyviin lakeihin viranomaistoiminnan tehostamiseksi ja asiakaslähtöisyyden vahvistamiseksi. Esityksen mukaan Valtiokonttorin tehtävät ajantasaistettaisiin, lakiin lisättäisiin säännökset sen tiedonsaantioikeuksista sekä tehtäisiin muita vähäisempiä korjauksia.

Valtiokonttorin tehtävänä olisi ylläpitää sähköistä järjestelmää, josta hankintayksikkö saa tiedon hankintailmoituksen julkaisemisesta ja julkaisemisen ajankohdasta. Lisäksi Valtiokonttorille kuuluisivat myös sen aiemmin valtiovarainministeriön määräyskirjeen nojalla hoitamat sähköisten liiketoiminta-asiakirjojen välitysverkoston toimintaan liittyvät tehtävät.

Valtiokonttorista annettuun lakiin ehdotettavista muutoksista johtuen ehdotetaan muutettavaksi myöskin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia, rikosvahinkolakia, valtion virkamatkoilla sattuneiden vahinkojen korvaamisesta annettua lakia, tapaturmavirastosta annetun lain kumoamisesta annettua lakia ja tulotietojärjestelmästä annettua lakia.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan pääosin voimaan 1.11.2024. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain, sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 308 §:n sekä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 18 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 71/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Tuttuun tapaan keskusteluun varataan enintään 30 minuuttia ja jos puhujalistaa ei päästä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Nyt ministeri Ikonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Keskustelu

16.56 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä olevan esityksen tavoitteena on keskittää esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvonta yhteen viranomaiseen. Keskittämällä pyritään mahdollistamaan viranomaisten toiminnan, kansalaisten oikeusturvan sekä talouden toimijoiden näkökulmasta parhaimman neuvonnan, ohjauksen ja valvonnan toteuttaminen.

Nykyisin digitaalisten palvelujen saavutettavuusvalvonta on keskitetty Etelä-Suomen aluehallintovirastoon. Saavutettavuusvaatimukset pohjautuvat saavutettavuusdirektiiviin. Saavutettavuus tarkoittaa sitä, että mahdollisimman moni erilainen ihminen voi käyttää verkkosivuja ja mobiilisovelluksia mahdollisimman helposti. Esteettömyysdirektiivissä on säädetty tuotteiden esteettömyydestä sekä eräistä uusista saavutettavuusvaatimuksista digitaalisille palveluille. Uudet saavutettavuusvaatimukset sisällytettiin lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta ja tuotteita koskevat vaatimukset pääosin lakiin eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Tuotteiden esteettömyysvalvonta on säädetty Liikenne- ja viestintäviraston tehtäväksi. Esteettömyysdirektiivin johdosta tehdyt lakimuutokset tulivat voimaan helmikuussa 2023, ja valvonta alkaa täysimääräisesti kesäkuussa 2025.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonta on osin päällekkäistä Liikenne- ja viestintävirastossa tehtävän tuotteiden esteettömyysvalvonnan kanssa. Vaatimusten toteutumista valvovien viranomaisten tehtäviin liittyy osin samojen tahojen neuvontaa ja ohjausta. Sen hajautuminen kahden eri valvontaviranomaisen vastuulle voi aiheuttaa epätietoisuutta toimivaltaisesta viranomaisesta kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sekä valvonnan epäyhtenäisyyttä ja päällekkäisyyttä.

Esityksen tavoitteen saavuttamiseksi lakiin digitaalisten palveluiden tarjoamisesta muutettaisiin valvovaksi viranomaiseksi Liikenne- ja viestintävirasto. Samalla sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin sekä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annettuun lakiin tehtäisiin lakitekniset korjaukset. Lakimuutoksen myötä Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuusvalvonnan yksikön henkilöstö siirtyisi tehtävien mukana Liikenne- ja viestintävirastoon.

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella keväällä, ja lausunnonantajat kannattivat laajasti esityksen tavoitteita ja ehdotettuja muutoksia. Valvontatehtävän siirron ja muiden lakimuutosten ehdotetaan tulevan voimaan 1.1.2025. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset ministerille. — Ja sitten jatkamme keskustelua. Edustaja Laiho.

16.58 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Saimme esityksen sähköisen viestinnän palveluista annetun lain sekä eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain muuttamisesta. Tämä esitys on erittäin kannatettava, ja on hyvä, että tarkastellaan myös jo pitkään olleita käytänteitä, ovatko ne enää nykypäivänä järkeviä. Varsinkin kun digitaalisuuden suhteen ollaan menty aikamoinen harppaus eteenpäin, niin uskon, että liikenne- ja viestintäministeriössä on myös paras osaaminen tältä osin. Erittäin kannatettava esitys.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rasinkangas.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

16.59 Merja Rasinkangas ps: Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta on kertynyt monia käytännön esimerkkejä, jotka ovat vaikeuttaneet etenkin iäkkäämmän väestön mahdollisuuksia asioida eri palveluissa sekä viranomaisten kanssa. Lainmuutokset ovat välttämättömiä, ettemme jätä osaa kansasta palvelujen ulkopuolelle. Meillä on vielä paljon ikäihmisiä, joilla ei ole älypuhelimia, pankkitunnisteita tai mahdollisuutta käyttää esimerkiksi internetiä, joten he jäävät monen palvelun ja tiedonjakelun ulkopuolelle.

Esimerkiksi niinkin yksinkertaiseen asiaan kuin koronarokotusajan varaamiseen olisi pitänyt tunnistautua pankkitunnuksilla, mitä kaikilla ei ole. Puhelinajanvarausta ei oltu järjestetty, tai ainakaan sitä ei markkinoitu niin, että se olisi tavoittanut ikäihmiset. Ilman pankkitunnisteita ei pääse katsomaan edes omia terveystietojaan kanta.fi-tietokannasta eikä pysty valtuuttamaan ketään läheistään asioimaan omasta puolestaan. Pankit eivät anna ikääntyneelle pankkitunnisteita, jos heillä on epäily, että joku muu käyttää niitä haltijan puolesta. Tarkoitus on periaatteessa hyvä: sillä estetään tilinhaltijan pankkitilin väärinkäytökset ja mahdolliset muut pankkitunnisteita vaativat toiminnot. Mutta syrjäyttääkö tällainen toimintatapa kansalaisen digiyhteiskunnasta kokonaan?

Kaikki läheistään auttavat eivät ole asialla hyötymistarkoituksessa tai rikollisessa mielessä, vaan haluavat vilpittömästi auttaa omaistaan selviämään digimaailmassa asioiden hoidossa. Ikääntyneet eivät ole oman työelämänsä aikana saaneet niitä taitoja, mitä nykyiset diginatiivit osaavat jo hyvinkin nuorena tehdä. Tietoliikenteen kehitys on mennyt etenkin viimeisen 30 vuoden aikana huimaa vauhtia eteenpäin.

Pankin pitäisi rahanpesulain mukaan tuntea asiakkaansa. Esimerkki: Voivatko he tuntea asiakasta, jos he eivät anna edes ajanvarausaikaa pankkitunnisteiden hankkimista varten, mikäli tilinhaltijan omainen on tehnyt omasta pankkiohjelmastaan ajanvarauspyynnön? Ikääntynyt itse ei voinut sitä tehdä, kun hänellä ei ollut pankkitunnisteita, saati digilaitetakaan. Kyseisestä tapauksesta on tehty joitakin vuosia sitten yhdenvertaisuusvaltuutetulle kantelu, joka kuitenkin kuittasi asian olevan pankkitoimintaa koskevien lakien mukainen ja kehotti hankkimaan mobiilivarmenteen tunnistautumista varten. Ikääntyneen asiointia mobiilivarmenne ei kuitenkaan muuta yhtään sen helpommaksi, ja omaisen apuun on turvauduttava senkin käytössä. Pankit mieluusti markkinoivat ikäihmisille koulutusta digilaitteiden käyttöön. Se on tärkeää, jotta ne, joilla vielä on kykyä käyttää laitteita, pystyvät asioimaan sähköisesti. Pitäisi kuitenkin tiedostaa, että meillä on vielä ikäpolvi, joka ei pysty käyttämään erilaisia laitteita asioinnissaan ainakaan itsenäisesti. Ongelmia saattaa aiheuttaa vaikkapa pelkästään heikko näkö, jolloin matkapuhelimen käyttäminenkin on mahdotonta.

Monet iäkkäät joutuvat valitettavasti tänä päivänä myös erilaisten nettihuijausten kohteeksi, koska heillä ei ole riittävästi taitoa tunnistaa nettipetoksia tai pankkisijoitushuijauksia. Olisikin hyvä, jos esimerkiksi pankit oikeasti tunnistaisivat asiakkaansa ja huomioisivat asiakkaan mahdolliset erityistarpeet nyt ja tulevaisuudessa, kuten rahanpesulain 3 luku edellyttää. Myös terveydenhuollossa iäkkäät pitäisi kontaktoida määrääjain, jotta tiedetään, millaisia tarpeita kullekin henkilölle voi ajan saatossa tulla. Opastusta ja neuvontaa voidaan samassa tilanteessa antaa kasvotusten, mikä loisi turvaa ja välittämistä tälle ikäryhmälle.

Edunvalvontavaltuutus on hyvä asiakirja, mutta kaikki eivät tarvitse niin vahvaa edunvalvontaa kuin mitä normaalien päivittäisten asiointien hoitaminen vaatii. Esimerkki tästäkin: Iäkäs mutta vielä itsenäiseen päätöksentekoon kykenevä henkilö halusi saattaa edun-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

valvontavaltuutuksen voimaan, jotta hänen nimeämänsä lähisukulainen voisi hoitaa monia juoksevia asioita, kuten pankkiasiat, kauppaostokset, lääkärikäyntien avustamiset ynnä muut. Syynä tähän oli lähinnä valtuuttajan heikko näkökyky ja pitkäaikaissairauden heikentämä fyysinen tila. Maistraatin vahvistettua edunvalvontavaltuutuksen iäkkään pankkikortti lakkasi toimimasta, ja valtuutettu joutuu nyt tekemään edunvalvottavan ostokset omalla kortillaan ja siirtelemään varoja pankkitilien välillä. Käytännössä tällaista arjen apua annetaan varmasti ilman valtuutuksia tälläkin hetkellä monessa perhepiirissä, mutta jos haluaa tehdä kaiken mahdollisimman läpinäkyvästi ja rehellisesti, niin siihen ei anneta mahdollisuutta ainakaan pankkien kautta.

Arvoisa puhemies! Turvallisuus on tärkeää huomioida, mutta se ei saisi olla este iäkkäälle omaisten toimiessa avustajana. Yksi erityisen haavoittuvassa asemassa oleva ryhmä ovat yksinäiset iäkkäät ja vailla lähisuvun apua olevat henkilöt. Kuka heitä auttaisi selviämään arjen haasteista? Maalla ja syrjäseudulla löytyy usein naapuriapuakin, toisin kuin kaupungeissa, joissa ei tunneta edes kerrostalon viereisessä huoneistossa asuvaa henkilöä. Yhteisöllisyys loisi myös turvaa yksinäisille ikääntyneille. Digiajan haavoittuvassa asemassa ovat myös yli 12-vuotiaat lapset, joiden vanhemmilla ei ole suoraa pääsyä lapsen terveystietoihin kanta.fi-järjestelmässä. Se on käsittämätöntä, kun ajatellaan, että vanhemman pitäisi pystyä vastaamaan lapsen huollosta ja holhouksesta aina 18-vuotiaaksi asti. Jääkö vanhempi vaille terveydenhoidon tietoa, mikäli lapsi käyttää päihteitä, kärsii mielen-terveysongelmista tai tulee vaikkapa raskaaksi ilman raiskausepäilyä, jos lapsi kieltää tiedon antamisen vanhemmalle? Lastensuojelulaki koskee kuitenkin kaikkia alle 18-vuotiaita.

Arvoisa puhemies! Digitaalisuuden lisääntymisestä on paljon hyötyä, kunhan huolehditaan, että kaikki pysyvät mukana jollakin muullakin asioinnin tavalla. On huomioitava myös näkö- ja kuulovammaiset, joten avun tarve ei rajoitu pelkästään ikään ja esimerkiksi muistisairauksiin. Opiskelijat kaipaavat lisää terveydenhuoltopalveluita, joihin tällä hetkellä on pitkät jonot. Nuoret käyttävät mielellään digitaalisia terveys- ja etenkin mielenterveyspalveluja hyväkseen, mikäli niitä olisi vielä enemmän tarjolla. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

17.05 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Aivan ensimmäiseksi haluan sanoa, että äsken kuulimme erittäin hyvän puheenvuoron, ja voin sanoa, että olen joka ainoasta sanasta siinä samaa mieltä.

Mutta toiseksi haluan sanoa, että olen hyvin tyytyväinen siihen, että toinen varapuhemiesmiehemme, joka nyt johtaa puhetta, antoi meidän kuulla tämän puheenvuoron. Eilen oli vähän vastaava tilanne, kun käsitelimme täällä sairausvakuutuslakia ja siihen liittyvää tiettyä yksityiskohtaa. Kun itse käytin puheenvuoron, jossa hieman lavensin sitä, edelleen pysyen sairausvakuutuslaissa, ensimmäinen varapuhemies keskeytti puheenvuoroni ja sanoi, että minun täytyy pysyä ahtaasti siinä asiassa, joka oli silloin käsiteltyssä. Nythän meillä oli käsiteltyssä tämän valvontaviranomaisen muutos Etelä-Suomen avista Liikenne- ja viestintävirastoksi. Tämä oli se asia. Mutta itse olen siis sitä mieltä, että täällä saa puhua laueasti, ja kehuin ja olin vilpittömästi sitä mieltä, että puheenvuoro oli aivan erinomainen.

Mutta mennäkseni nyt itse tähän asiaan haluan sanoa, että kun silloin syksyllä 22 esiteltiin tämä direktiivi ja sen toimeenpano Suomessa, toimin ministeritehtävissä. Täytyy sanoa, että se oli kyllä vaativaa lainsäädäntöä, siis koko se esteettömyysdirektiivi. Perehdyin

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

siihen tietysti huolellisesti ja mietin silloin, että alkaakohan tämä direktiivi ja sen voimaantulo lailla Suomessa ihan oikeasti toteuttaa kansalaisyhteiskunnassa sitten niitä tavoitteita, joita siinä direktiivissä ja laissa on asetettu, ja tästä varmasti meillä olisi syytä käydä josain vaiheessa ihan hyvä keskustelu.

Nyt tässä on lähinnä tekninen muutos, joka on ihan kannatettava. Tässä mielessä halusin välillä käyttää vähän tämmöisen positiivisemmän puheenvuoron, kun äskeinen keskustelu oli pikemminkin aika vahvaa vastakkainasettelua täällä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida?

17.07 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voisin kiittää näistä puheenvuoroista. Varmasti direktiivin vaikutuksia on hyvä aina arvioida. Tämä esteettömyys- ja saavutettavuusvalvonnan keskittäminen on teknisluontoinen muutos ennen kaikkea, tämä osaltaan selkiyttää. Mutta samalla tavoin tervehdin myöskin ihan ilolla tätä puheenvuoroa, että kun me puhutaan digitaalisesta yhteiskunnasta, niin on tietysti tärkeää kiinnittää huomiota juuri näihin esteettömyys- ja saavutettavuuskysymyksiin. Kun kehitämme digitaalisia palveluita, niistä tehdään mahdollisimman saavutettavia, helppokäyttöisiä, ja sitten tarvittaessa, jos joku ei niitä pysty käyttämään, on rinnalla myöskin puhelimitse tai läsnäpalveluna annettavia asioita. Ja sitten on tietysti tärkeää myöskin nähdä se arvokas työ, mitä vaikkapa järjestöt tekevät, että on erilaisia digiopastajia ja muita, että esimerkiksi saman ikäluokan ihmiset voivat ikäihmisten kanssa toimia rinnallakulkijoina ja sellaisina neuvojina, joilta on helppo kysyä, tavallaan omaan vertaisryhmään kuuluvina. On tärkeää, että pidetään huolta näistä näkökulmista, mitä tässä keskustelussa tuli esille. — Kiitoksia tästä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 72/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Tähänkin keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia, ja jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun, asian käsittelyä jatketaan sitten muiden asiakohtien jälkeen. — Ministeri Juuso, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

17.09 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Suomessa on arviolta noin 10 000 rekisteröityä sosiaali- ja terveysalan yhdis-

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

tystä ja säätiötä. Ne toimivat muun muassa kansanterveystyön, lastensuojelun, vammaisasioiden, vanhustenhuollon, päihdeasioiden ja monella muulla toimialalla.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnalla on yhteyksiä julkiseen sosiaali- ja terveyshuoltoon. Järjestöjen omaehtoinen yleishyödyllinen toiminta auttaa ja tukee etenkin yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä monimuotoisesti. Se tiivistää olennaisesti yhteiskunnan turvaverkkoa. Osa yhdistyksistä ja säätiöistä toimii myös markkinaehtoisten palvelujen tuottajina. Palvelutuotannossa korostuvat ne sosiaalipalvelut, jotka eivät ole taloudellisesti kiinnostavia voittoa tavoitteleville toimijoille. Yhdistyksillä ja säätiöillä on tärkeä rooli hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämisessä. Järjestöjen organisoima ja ylläpitämä toiminta on monilla aloilla kasvanut laajaksi vertaistoiminnaksi.

Kolmannen sektorin toiminta pohjautuu keskeisesti vapaaehtoistyölle. Toiminnan rahoitus on tarpeen muun muassa vapaaehtoistyön järjestäytymistä, työn edellytyksiä ja koordinaatiota varten. Pienimmissä järjestöissä ei yleensä ole palkattua henkilöstöä, taikka niissä saattaa olla yksi yhdistykseen työsuhteessa oleva työntekijä.

Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoitus on Suomessa keskeisesti julkisen sektorin varassa. Valtion talousarviosta myönnetään valtionavustuksia terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen eli STEA-avustuksiin. Nämä avustukset ovat suurimmalle osalle alan yhdistyksistä ja säätiöistä merkittävin rahoituksen lähde. Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen myönnettävillä avustuksilla rahoitetaan valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia yhdistyksiä ja säätiöitä. Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen on myönnetty vuonna 2024 eli tänä vuonna yhteensä 383 miljoonaa euroa valtionavustusta, joka jaetaan yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille. Avustuksia myönnettiin 789 hakijalle yhteensä 1 797 avustuskohteeseen.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annettua lakia. Ehdotuksen mukaan valtionavustusten takaisinperintä siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriöltä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen STEAn tehtäväksi. STEA on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva erillisviranomainen.

Nykyisessä hallitusohjelmassa on linjattu yleisesti, että hallituksen tavoitteena on liian sääntelyn purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen. Tämän esityksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti keventää hallinnollista taakkaa, mikä liittyy nykymuotoiseen STEA-avustusten takaisinperintään. Muutos selkeyttää, yksinkertaistaa ja nopeuttaa STEA-avustuksiin liittyviä hallinnollisia menettelyjä. Tavoitteena on myös selkeyttää valtionapuviranomaisten työnjakoa sosiaali- ja terveysministeriön ja STEAn kesken.

Ehdotuksen vaikutukset ovat luonteeltaan hallinnollisia ja verrattain vähäisiä. Ehdotettu muutos, missä STEA käsittelee ja ratkaisee takaisinperintäasiat, todennäköisesti nopeuttaa käsittelyä. Nopeampi takaisinperintäasioiden käsittely on avustuksia saaneiden järjestöjen edun mukaista. Lisäksi ehdotettu muutos mahdollistaa valtionapuviranomaisen takaisinperintäasioiden käsittelyn integroimisen nykyistä paremmin osaksi STEA-avustusten käytön valvontaa.

Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annettu laki on sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen myönnettäviin avustuksiin, niin sanottuihin STEA-avustuksiin, sovellettava erityislaki. Valtionavustuksiin sovelletaan yleislakina valtionavustuslakia. Tämä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitoksia ministerille. — Ja sitten edustaja Laiho.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

17.14 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen lakiesityksessä valtionavustusten takaisinperintä siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriöltä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukseen STEAn tehtäväksi. STEA on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva erillisviranomainen.

Tämä on erittäin kannatettava esitys, niin kuin ministeri täällä kertoi. Se selkeyttää ja yksinkertaistaa työnjakoa ja on järkevää byrokratian vähentämistä, ja myös valvonta on tällöin yksissä käsissä. Tämä on järkevää lainsäädäntöä ja myöskin hyvää osittaista normien purkamista kaikissa niissä paikoissa, missä se on mahdollista.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

17.15 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Äskeisen keskustelun lopuksi ministeri Ikonen totesi arvokasta työtä tekevät järjestöt, ja myös ministeri Juuso puhui tässä hyvin lämpimästi järjestöistä ja mainitsi niiden suuren lukumäärän Suomessa.

Mehän varmasti monet nykyisin valmistaudumme eri keskusteluihin sillä tavalla, että me niin sanotusti googlaamme asioita ja haemme sieltä taustatietoa. Kun minä googlasin nyt käsiteltävän asian otsikon, niin sieltä tuli SOSTEn seuraava tiedote, jossa lukee näin: ”Päivitettyjen kehysriihitietojen mukaan sote-järjestöjen avustusleikkaus on noin 130 miljoonaa euroa, ja leikkaukset alkavat porrastetusti jo ensi vuodesta alkaen. Vuonna 2024 STEAn jaettu avustus oli 384 miljoonaa euroa. Arvio tulevien vuosien jaettavasta avustuksesta on: 303 miljoonaa euroa, 278 miljoonaa euroa ja 253 miljoonaa euroa.” No, myönän nyt itse, että tämä avustusten rahallinen summa ei ole meillä nyt käsittelyssä, vaan on hallinnollinen muutos takaisinperinnän järjestämisestä STM:n sisällä — itse asiassa STM-viranomaiselta STEAlle, joka on STM:n sisällä oleva viranomainen. Mutta niin kuin sainoin: kun otsikon laitoin tiedonhakuun, niin sieltä tuli ehkä tämä sisältöasia voimakkaammin esille, ja tämä on tietysti valitettava kehitys, jonka tässä äsken totesin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona.

17.17 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Nyt todella käsittelyssä on hyvinkin tekninen muutos, jolla tätä takaisinperinnästä vastaavaa tahoa nyt näiden valtionavustusten osalta muutetaan, mikä todella nyt sitten koskettaa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alaa, ja totta kai tämä siltä osin koskettaa monia järjestöjä, mikäli nyt sitten on tilanne, missä takaisinperinnän kohteena ovat. Todella taho, joka jatkossa nämä avustukset takaisin perii, tämän esityksen myötä muuttuu. Sinänsä tätä muutosta, niin kuin ministerikin tuossa omassa avauspuheenvuorossaan kävi läpi, voi pitää ihan kyllä perusteltuna.

Mutta tässä laajemmassa kokonaisuudessa, kun mietitään näitä valtionavustuksia, kyllä kaipaisin, että pääsisimme jonain päivänä käsittelemään tätä valtionavustusten kokonaisuudistusta, jota useampi taho on myös aikaisemmin esittänyt. Sehän liittyy niin näihin maksatuksiin kuin varmasti tähän takaisinperintään ja ylipäätänsä siihen, millä tasolla meillä nämä valtionavustukset ovat. Tästä asiasta on itse asiassa valtiovarainministeriö jo ennen viime eduskuntavaaleja, kun julkaisi tämän oman rakennekartoituksen... Sielläkin todetaan, että tämä valtionavustusten pottihan, siis kattaen kaikki valtionavustukset, on varsin valtava. Sehän käsittää noin nelisen miljardia euroa erilaisia avustuksia erilaisiin

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

kohteisiin, mistä nämä järjestöjen avustukset, totta kai, ovat vain pieni osa. Tästä kuitenkin sellaista koottua tietoa esimerkiksi eri käyttötarkoituksista ja siitä, mihin kaikki menee, ei valitettavasti meillä ole. Senpä takia toivoisin, että ylipäättänsä kun puhutaan tässäkin asiassa nyt kuitenkin näiden avustusten takaisinperinnästä, niin muistettaisiin, että ylipäättänsä meidän koko valtion avustusjärjestelmä tarvitsisi kokonaisuudistuksen.

Tällä hetkellä istuu tämä parlamentaarinen työryhmä, joka pohtii enemmänkin järjestöjen näkökulmasta nyt tätä avustuskokonaisuutta ja sitä, minkälaisia muutoksia siellä mahdollisesti pitäisi tehdä. Tätä työtä tietenkään ei helpota se, että ennen kuin ollaan päädytty edes minkäännäköisiin ratkaisuihin, niin hallitus todella toteuttaa nyt ensi vuodesta alkaen hyvinkin mittavat talouden tasapainotukset nimenomaan näiden järjestöjen avustuksiin. Senpä takia olisin pitänyt perustellumpana, että ennen kuin lähdetään katsomaan, pitääkö joissakin yksittäisissä asioissa myös avustuksia hieman tarkistaa alaspäin — pidän sitä ihan ymmärrettävänä tässä taloudellisessa tilanteessa — olisi ollut kuitenkin syytä tämä kokonaisuudistus tehdä, jolloin myös ne yksittäiset muutokset niihin avustuksiin olisivat olleet huomattavasti oikeudenmukaisempia. Nyttenhän, kun operoidaan vaan nykyisessä järjestelmässä, tosiasiallisesti esimerkiksi tässä asiakokonaisuudessa nämä sosiaali- ja terveysalan järjestöt kantavat hyvinkin ison taakan koko siitä leikkauksesta, joka kohdistuu näihin valtionavustuksiin, ja pidän tätä kyllä kohtuuttomana myös näiden toimijoiden osalta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida? — Olkaa hyvä.

17.20 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tässä nyt on aikaa, niin kommentoin nyt edustajien Lindén ja Räsänen puheenvuoroja, vaikka ne nyt eivät ihan suoraan tähän käsiteltävään hallituksen esitykseen liitykään.

Sote-järjestöjen avustukset tosiaan ensi vuonna tulevat laskemaan 80 miljoonaa euroa. Kuitenkin noin 75:tä prosenttia yhdistyksistä tämä ei koske — suurinta osaa yhdistyksistä — vaan STEA pyrkii rajaamaan niitä tietyillä ehdoilla. Ja kyllä, vuonna 26 leikkaukset liisääntyvät ja näin poispäin. Tämä on valtion taloudellinen tilanne huomioon ottaen tehty myöskin sen vuoksi, että saisimme nämä julkisen talouden kustannukset kuriin.

Mitä tulee edustaja Räsänen puheenvuoroon, tosiaan tämä parlamentaarinen ryhmähän tekee tällä hetkellä työtä eduskunnassa. Muistan, että on olemassa jo tällainen nettisivu, mihin on koottu yhteen kaikki erilaiset avustustahot. Valitettavasti en nyt muista sen nettisivun osoitetta, mutta sellainen on olemassa. Laura Huhtasaarelta voi kysyä, hän toimii tämän parlamentaarisen ryhmän puheenjohtajana. Muistan, että kävinkin itse katsomassa sitä, ja siellä oli hyvin koottu eri ministeriöiden ja eri tahojen antamia avustuksia, ja niitä pääsi siellä katsomaan vähän lähemmin. Pidän sitä jo siinä vaiheessa erittäin hyödyllisenä, vaikka se olikin keskeneräinen. Kyllähän tämä työ on menossa, ja varmaan jatkossa ja viimeistään sitten seuraavissa hallitusneuvotteluissa otetaan tämäkin asia esille. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 54 §:n muuttamisesta ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetun lain 25 §:n 4 momentin kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 94/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia, ja jos puhujalistaa ei ehditä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Tässäkin ministeri Juuso aloittaa esittelypuheenvuorolla. Olkaa hyvä.

Keskustelu

17.22 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Toinen hallituksen esitys, mikä ei kirjoittane kauheasti puheenvuoroja, ei ole kovin ristiriitainen.

Potilastietojen luovuttaminen Uudellamaalla hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän välillä perustuu tällä hetkellä väliaikaisesti voimassa olevaan lainsäädäntöön, joka on voimassa vuoden loppuun 2025 saakka. Hallitusohjelmassa todetaan, että henkilötietojen käsittelyyn liittyvää sääntelyä kehitetään, jotta sosiaali- ja terveyspalveluista kerätyt tiedot ovat sujuvammin käytettävissä eri toimijoiden välillä, niin hyvinvointialueilla, Uudenmaan erillisratkaisun sisällä, yhteistyöalueilla kuin valtakunnallisesti. Uuden asiakastietolain hyväksymisen yhteydessä eduskunta hyväksyi myös lausuman, jonka mukaan eduskunta edellyttää valmisteltavaksi Uudenmaan alueen potilastietojen käsittelyyn toistaiseksi voimassa olevaa sääntelyä, jonka nojalla terveydenhuollon ammattihenkilöillä olisi sujuva pääsy potilasturvallisuuden kannalta olennaisiin tietoihin potilaan tietosuoja kunnioittaen.

Tässä esityksessä ehdotetaan, että potilastietojen käsittelystä Uudenmaan maakunnan alueella säädettäisiin asiakastietolaissa. Näin kaikki potilastietojen käsittelyä koskevat säännökset olisivat samassa laissa. Uudenmaan maakunnan alueella olisi ehdotuksen mukaan vuoden 2026 alusta alkaen oikeus käsitellä potilastietoja samalla tavalla kuin tälläkin hetkellä. Eli tiedonsaantioikeus perustuisi lakiin, mutta potilaalla olisi oikeus kieltää tietojensa luovutus.

Esityksen tavoitteena on siis mahdollistaa potilastietojen saumaton käsittely Uudenmaan maakunnan alueella siten, että terveydenhuollon ammattilaisella on mahdollisuus hoitaa potilasta asianmukaisesti. Toisaalta esityksen tavoitteena on myös turvata asiakkaan tiedollista itsemääräämisoikeutta siten, että hänellä olisi oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen. Sääntelyn toiminnallisena tavoitteena on taata Uudenmaan maakunnan alueelle erillisratkaisusta huolimatta mahdollisimman samankaltainen potilastietojen käsittelyn kokonaisuus kuin muilla hyvinvointialueilla on.

Esityksessä ehdotetaan myös teknisluonteista muutosta: Uusimaa-lain 25 §:n 4 momentti kumotaan, koska vastaava sääntely sisältyy uuteen asiakastietolakiin.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2026 alusta alkaen. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Laiho.

17.25 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen mukaan potilastietoja olisi oikeus luovuttaa Uudenmaan maakunnassa potilaan hoidon edellyttämässä laajuudessa, jos potilas ei ole kieltänyt tietojen luovuttamista. Hyvinvointialueuudistuksen tultua voimaan tämä on mahdollistettu väliaikaisella lailla, ja tässä nyt tehtäisiin tämä mahdollisuus pysyväksi.

Tämä on erittäin perusteltu ja tarpeellinen muutos täällä Uudellamaalla, ja kiitokset siitä ministerille. Tiedän, että tässä on varmasti ollut vastustusta eräillä tahoilla lainopillisesti, mutta toiminnan kannalta tämä on erittäin tärkeä, jotta varmistetaan sujuva hoitopolku perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä eikä kuormiteta henkilöstöä, joka on muutenkin kuormittunutta, erilaisilla lupalapuilla aina kun mennään eri raja-aidan yli, vaan annetaan ihmisten itse tarvittaessa kieltää ja pidetään se käytäntö, mikä tälläkin hetkellä Uudellamaalla on ollut ennen sote-muutosta ja on tällä hetkellä sen väliaikaisen lain perusteella.

Tämän vakiintuneen yhteisrekisterin purkaminen ja siirtyminen hallintorajojen mukaiseen luovutuslupakäytäntöön aiheuttaisi tietointegraation ja hoitoketjujen katkeamisen myötä myös potilasturvallisuusriskejä, eli siltäkin kannalta tämä on erittäin kannatettava. Se aiheuttaisi merkittävää työkuormaa ja myös miljoonien muutuskustannuksia, jos jouduttaisiin tietojärjestelmiin nämä tekemään.

Lausuntopalaute oli erittäin myönteistä, ja siellä nostettiin myös esille tämän muutoksen tärkeyttä. Kiitos, että tämä saadaan nyt pysyväksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Piisinen.

17.27 Jorma Piisinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämän hallituksen esityksen tavoitteena on mahdollistaa potilastietojen saumaton käsittely Uudenmaan maakunnan alueella siten, että terveydenhuollon ammattilaisilla on mahdollisuus hoitaa potilasta asianmukaisesti. Tavoitteena on myöskin turvata asiakkaan tiedollista itsemääräysoikeutta. Sääntelyn toiminnallisena tavoitteena on taata Uudenmaan maakunnan alueelle erillISRatkaisusta huolimatta mahdollisimman samankaltainen potilastietojen käsittelyn kokonaisuus kuin muilla hyvinvointialueilla on.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmisti Uudenmaan alueen potilastietojen luovuttamiseen liittyvää pysyvää sääntelyä Uusimaa-lakiin, ja tämän valmistelun yhteydessä kuultiin Uudenmaan alueen toimijoita. Esityksessä ehdotettiin, että väliaikainen sääntely muutettaisiin toistaiseksi voimassa olevaksi lainsäädännöksi ja siitä säädettäisiin sosiaali- ja terveyshuollon ja pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa, jota myöskin Uusimaa-laiksi kutsutaan.

Lausuntokierroksella annetuissa lausunnoissa esitystä pysyvästä sääntelystä kannatettiin, mutta lausunnoissa tuotiin myös esiin, että potilastietojen käsittelyn kokonaisuus muodostuu sekavaksi, koska potilastietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on useammassa laissa. Uudenmaan alueen potilastietojen käsittelystä olisikin tarkoituksenmukaista jatkossa säätää uudessa asiakastietolaissa. Esitystä muutettiin tämän mukaisesti ja siitä järjestettiin kuulemistilaisuus ja uusi julkinen lausuntokierros 21. toukokuuta — 19. kesäkuuta 2024. Annetuissa lausunnoissa esitystä pääosin kannatettiin.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Ehdotuksella ei arvioida olevan taloudellisia vaikutuksia, koska esityksessä ehdotettu toimintatapa on ollut voimassa jo pitkään. Ammattilaisen näkökulmasta esitys kuitenkin turvaa potilastietojen saatavuuden, järjestämisen ja toteuttamisen tehtävässä saumattomasti. Ehdotus turvaa potilastietojen saatavuuden potilasta hoidettaessa, joten se ei vaarana potilasturvallisuutta eikä muuta potilastietojen salassa pidettävyyttä. Potilastietojen käsittelyssä on noudatettava uuden asiakastietolain mukaista potilastietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä muun muassa potilastietojen käytön seurannan, käyttöoikeuksien ja tietojärjestelmiin kohdistuvien tietoturvallisuusvaatimusten osalta. Koska esityksellä säilytettiin nykyisen lainsäädännön mukainen toimintamalli, tietojärjestelmiin tai toimintamalleihin ei ole tarpeen tehdä muutoksia, eikä esityksestä siten aiheudu tietojärjestelmiin kohdistuvia kustannuksia.

Oikeuskanslerinviraston lausunnossa todettiin, että hallituksen esityksessä on kiitettävästi selostettu perustuslakivaliokunnan käytäntöä. Eduskunnan oikeusasiamies puolestaan totesi lausunnossaan, että esitystä vastaava väliaikainen sääntely on hyväksytty eduskunnassa perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella — PeVL 17/2022 vp — minkä vuoksi hänellä ei ollut lausuttavaa esityksen johdosta.

Oy Apotti Ab:n lausunnossa todettiin, että esitetty muutos olisi perusteltu ja välttämätön. Oikeusministeriön lausunnossa todettiin, että aiempaan esitysluonnokseen nähden on selkeyttävää, että erityissääntely siirretään osaksi asiakastietolakia. Lausunnossa oli myös useita huomioita liittyen perusoikeuksien toteutumiseen, minkä johdosta esitystä on muokattu annetun palautteen perusteella.

Kiitos ministeri Juusolle tämän esityksen tuomisesta eduskuntaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

17.32 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Juuso ja edustaja Piisinen edellä selostivat hyvin kattavasti tämän lain lähihistorian ja myös ne peruslähtökohdat, mistä tässä on kysymys. Vakavissa asioissa ei pitäisi tietysti yhtään laskea leikkiä, mutta huomasin, että tässä nyt aktiivisesti Uudenmaan alueen kansanedustajat käyttävät puheenvuoroja. Itse en ole Uudenmaan alueen kansanedustaja, mutta tietysti tämä aihepiiriltään ja myös entisen työnantajani näkökulmasta koskettaa itseänikin. Totean, että tämä on siis hyvä muutos.

Koko tämä problematiikka, mikä aikanaan syntyi tänne: Kun aikanaan HUS oli kuntayhtymä, jonka jäsenkunnat omistivat, niin HUS toimi yhteisenä rekisterinpitäjänä, johon jäsenkunnat sitten silloisen lainsäädännön mukaan automaattisesti saattoivat käyttää tätä yhteistä rekisteripohjaa. Ja sitten kun syntyi itsenäisiä hyvinvointialueita, Helsingin kaupunki ja HUS erillisinä juridisinä yksikköinä, syntyi ongelma, jota nyt sitten on yritetty korjailla. Nyt se on minusta saatu vakinaiselle pohjalle, ja olen itsekkin sitä mieltä, että tämä on erinomainen ja hyvä ratkaisu.

Tätähän toivottiin kovin siellä sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnassa. Tuossa lain yleisperustelujen ensimmäisellä sivulla kerrotaankin, että vuonna 21 StV, sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta, otti kantaa, että tämä asia pitää saada myös Uudenmaan alueella kuntoon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

17.33 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässäkin istunnossa on aikaisemmin tullut useammassa puheenvuorossa hieman moitittua hallitusta niistä esityksistä, joita se tänne tuo. Olemme käyneet aika kiivastakin debattia, joka varmasti kertoo siitä, että näihin asioihin suhtaudutaan erityisellä vakavuudella ja niistä on erilaisia näkemyksiä. Mutta on myös hyvä, että on niitä asioita, joista olemme samaa mieltä, ja sellaisia hallituksen esityksiä, joista myös näin oppositiosta voi kiitosta hallitukselle antaa, ja tämä esitys on yksi sellainen.

Keskeistähän tällä esityksellä on todella varmistaa se, että tieto kulkee saumattomasti Uudellamaalla eri toimijoiden välillä. Tämä on ihmisten terveyden ja palveluiden saatavuuden näkökulmasta ensiarvoisen tärkeää, ja on todella hieno asia, että tämä etenee. Niin kuin edellinen puhuja hyvin viittasi siihen, myös jo aikaisemmin yli puoluerajat on ollut tämä tavoite, että varmistetaan, että kaikilta osin myös erilliskäyttö, joka Uudellamaalla on liittyen tähän sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen, toimii myös parhaalla mahdollisella tavalla. Silloin on ensiarvoisen keskeistä varmistaa, että tieto liikkuu toimijoiden välillä.

Arvoisa puhemies! Varmaan yleisestikin voisimme todeta, että yhteiskunnassa laajemminkin — mutta varsinkin tällä sosiaali- ja terveydenhuollon sektorilla — tähän tiedonkulkuun eri toimijoiden välillä on syytä käyttää kyllä jatkossakin huomattavan paljon huomiota ja pyrkiä tekemään muutoksia, joilla me tiedonkulkua helpotamme ja sitä kautta mahdollistamme entistä vaikuttavamman hoidon saamisen ihmisille. On välillä hieman kummallista, että kun kuitenkin asumme aivan saman tietosuojasetuksen piirissä kuin kaikki muutkin Euroopassa, niin jostain syystä kuitenkin tieto liikkuu huomattavan paljon paremmin eri yhteiskunnan aloilla, kun vertaamme joihinkin muihin maihin. Olen aina ihmetellytkin sitä, miten me olemme Suomessa tehneet itsellemme niin tiukat tulkinnat moneen asiaan, että tarpeellisenkin tiedon liikkuminen on monesti työn ja tuskan takana. Toivoisin, että tämä asia ylipäänsä nousisi enemmän keskusteluun, että millä me voidaan mahdollistaa se, että tieto todella liikkuu saumattomasti, sitä voidaan hyödyntää ja sitä kautta ihmisille voidaan tarjota parempia palveluita.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida?

17.36 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitos puheenvuoroista ja kannustavista kommentteista. Ei oikeastaan tähän mitään lisättävää ole muuta kuin se, että on mukavaa tuoda eduskuntaan joskus semmoisiakin esityksiä, joita kehitetään, että kiitos. [Aki Lindén: Kyllä niitä tulee!]

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

9. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 19.9.2024 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.09.

Pöytäkirja PTK 87/2024 vp

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Antti Pelttari